

حراسة التوحيد (للحرمين والجمعية)

Nchedo nke Ịdị n'Otu nke

Chukwu (Tawheed)

Nchedo nke Ịdị n'Otu nke Chukwu (Tawheed)

Abdulaziz bin Abdullah bin Baz

Nkwenye ziri ezi na ihe na-emegide

Abdul Aziz bin Baz

Ozi nke mbụ

Nkwenye ziri ezi na ihe na-emegide ya

Nke Onye-ugwu, Sheikh

Abdul Aziz bin Abdullah bin Baz

Ekele ịrị Chineke naanị Ya, ka ngozi na udo ịrị onye ọ ịghị onye amụma ọzọ ga-abịa mgbe ọ gachara, na ezinụlọ ya na ndị na-eso ụzọ ya.

Mgbe nke ahụ gasịrị: Ebe ọ bụ na nkwenye ziri ezi bụ isi nke okpukpe Islam, nakwa ntọala nke okwukwe a, ahụrụ m na ọ dị mkpa ikwu okwu banyere isiokwu a, yana ide nakwa ideputa akwụkwọ iji kọwaa ya ma mee ka o doo anya.

A maara ya site n'ihe akaebe nke okpukpe sitere n'Akwụkwọ Nsọ na Sunnah: na omume na okwu na-adị mma ma bụrụ nke a na-anabata naanị ma ọ bụrụ na ha sitere na nkwenye ziri ezi, ma ọ bụrụ na nkwenye ahụ ezighị ezi, ọ na-emebi ihe niile na-esite na ya nke bụ omume na okwu, dika Chukwu Onye Dị Elu siri:

﴿...وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَسِرِينَ﴾

"...Ma onye ọ bụla gọnahurụ okwukwe, n'ezie ọrụ ya efuola, ma n'odinihu, ọ ga-anọ n'etiti ndị funahurụ." [Surah Al-Maa'idah: 5].

Ya na, Onye Dị Elu Sịrị:

﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ 65

})N'ezie, e kpugheela ya nye gi na nye ndị ahụ bịaara tupu gi, sị: O bụrụ na ị tinyere onye òtú na Chineke, n'ezie ọrụ gi ga-abụ ihe efu, ma n'ezie ị ga-abụkwa otu n'ime ndị nwere mfu 65﴿ [Surah Az-Zumar: 65].

Amaokwu ndị nwere nkọwa a dị ọtụtụ. N'ezie, Akwụkwọ Chineke doro anya na Sunnah nke onye ozi Ya kwesiri ntụkwasị obi (ka ngozi na udo kachasi mma si n'aka Onye Nwe ya diri ya) egosiwo na a chikotara okwukwe ziri ezi n'ime ihe isii, ha bu: ikwere na Chineke, na ndi mmuo ozi Ya, na akwukwo Ya, na ndi ozi Ya, na n'ubochi ikpe-azu, na ikwere n'ihe Chineke kara aka, ma o bu ihe oma ya ma o bu ihe ojoo ya. Ya mere, ihe isii ndi a bu: ntola nke ezi nkwenye nke akwukwo Chineke Di Ebube wetara, nke Chineke jikwa zite onye ozi Ya Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya),

Ihe akaebe abiala n'uba banyere ukpuru isii ndi a n'ime Akwukwo Nso na Sunnah ziri ezi, n'ime ha, dika ihe atụ, bu ihe ndi na-esonu:

Nke mbu: Ihe akaebe sitere n'Akwukwo Nso; n'ime ha bu: okwu Chineke Onye Di Elu:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ...﴾

)}Ezi omume abụghị ike ihu unu n'akụkụ ọwụwa anyanwụ na ọdịda anyanwụ, kama ezi omume bụ onye ahụ kweere na Chukwu, na n'ụbọchị ikpeazụ, na ndị mmụọ ozi, na Akwụkwọ nsọ, na ndị amụma...{ [Surah Albakara: 177].

Ya na, okwu Chukwu Onye dị nsọ na Onye Dị Elu:

﴿ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نَفَرَقَ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ...﴾

)}Onye ozi ahụ kweere n'ihe e zitere ya site n'aka Dinwenu ya, nakwa ndị kwere ekwe. Ha niile kweere na Chukwu, na ndị mmụọ ozi Ya, na akwụkwọ Ya niile, nakwa ndị ozi Ya. (Ha na-asị): Anyị anaghị eme nkewa n'etiti onye ọ bụla n'ime ndị ozi Ya...{ [Surah Albakara: 285],

Ya na, okwu Chukwu Onye dị nsọ:

﴿بِآيَاتِهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَالَّذِينَ نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلًّا بَعِيدًا 136﴾

{Ewu ndị ahụ kweere, kwetakwanụ na Chineke na onye ozi Ya, na Akwụkwọ ahụ O kpugheere onye ozi Ya, nakwa Akwụkwọ ahụ O kpugheere tupu mgbe ahụ. Ma onye ọ bụla juru ikwenye na Chineke, na ndị mmụọ ozi Ya, na akwụkwọ Ya niile, na ndị ozi Ya niile, nakwa n'ụbọchị ikpeazụ, n'ezie ọ kpafuola n'oké mkpafu dị anya 136} [Surah An-Nisaa: 136],

Ya na, okwu Chukwu Onye dị nsọ:

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ 70﴾

"»Ọ bụ na ị maghị na Chukwu maara ihe dị n'eluigwe na n'ụwa? N'ezie, nke ahụ dị n'ime akwụkwọ. N'ezie, nke ahụ dị n'ime Chukwu mfe. 70﴿" [Surah Al-Hajj: 70].

Nke abụọ: Ihe akaebe sitere na Sunnah; otu n'ime ha bụ Hadith ziri ezi nke a ma ama, nke Muslim kọrọ na Sahih ya site na Hadith nke Onye ndú ndị kwere ekwe, Umar bin Al-Khattab, ka Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ, na Jibril, udo dịrị ya, jụrụ Onye amụma, udo na ngozi Chineke dịrị ya, banyere okwukwe, ọ wee sị ya:

«الْإِيمَانُ أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».

«Okwukwe bụ ịkwere na Chineke, na ndị mmụọ ozi Ya, na akwụkwọ Ya, na ndị ozi Ya, na n'ụbọchị ikpe-azụ, na ịkwere n'ihe a kara aka, ma ọ bụ ihe ọma ya ma ọ bụ ihe ọjọọ ya»¹. Hadith, Ndị Sheikh abụọ ahụ dekotara ya - na obere ọdịiche - site n'akwụkwọ Abu Hurayrah (Chineke nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ).

Ihe na-esite n'isi ihe isii ndị a bụ: ihe niile ọ di mkpa ka onye Alakuba nwee nkwenye na ya, ma kwere na ya n'ihe gbasara ikike nke Chineke, Onye di ike na Onye di ebube, na n'okwu gbasara mbilite n'ọnụ, na ihe ndi ọzọ n'ime ihe anaghị ahụ anya (Ghayb); dika Chineke, Onye di ike na Onye di ebube, na Onye ozi Ya ﷺ siri kọwaa.

Nkọwapụta nke ụkpụrụ isii ndi a bụ di ka ndi a:

¹ Muslim kọrọ ya (8).

Mmalite nke mbụ: Okwukwe na Chukwu dị elu

O gunyere ọtụtụ ihe; ya na kwa: Inwe okwukwe na O bụ ezi Chukwu, Onye kwesiri ka a fee ofufe, n'enweghi ihe o bula ozo na-abughị Ya; n'ihì na O bụ Onye kere ndi ohu, Onye na-emere ha mma, Onye na-ahụ maka ihe oriri ha, Onye maara ihe ha na-eme na nzuzo na ihe ha na-eme n'ihè, nakwa Onye nwere ike ikwu ndi na-erube isi n'ime ha ugwo oru na inye ndi na-enupu isi n'ime ha ntaramahụhụ.

N'ezie, Chukwu kere ndi mmadu na ndi jinn maka ofufe a, O wee nye ha ya n'iwu, dika Chukwu Onye Di Elu siri:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ 56 مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطِيعُونِ 57 إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ 58﴾

"Ma ekeghị m ndi Jinn na ndi mmadu beluso ka ha fee m ofufe."

Achoghi m ihe oriri o bula n'aka ha, achoghi kwa m ka ha nye m nri 57

N'ezie, Chineke bu Onye na-enye ihe oriri, Onye nwe ike, Onye siri ike 58} [Surah Adh-Dhariyat: 56-58].

Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ 21 الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنْ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ 22﴾

»Ewuununu ndi mmadu, feenu Dinwenu unu, Onye kere unu na ndi buru unu uzọ bja, ka unu wee buru ndi na-atu egwu Chineke. 21

»Onye mere unu ala ka o buru ihe mgbasa, meekwa ka eluigwe buru ulo, wee si n'eluigwe wedata mmiri, ma were ya weputa mkpuru osisi di ka ihe oriri maka unu. Ya mere, unu emela ka Chukwu nwee ndi ha nhata, ebe unu maara. 22{ [Surah Albakara: 21-22].

Ma Chukwu zitere ndi ozi ma zitekwara Akwukwo nsọ: iji kowaa eziokwu a, ikpo oku gaa na ya, na ido aka na nti megide ihe na-emegide ya, dika Chukwu Onye di nsọ, Onye Di Elu Siri:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطُّغُوتَ...}

»N'ezie, Anyi zitere onye ozi n'ime mba obula (ka o si): Feenu Chukwu ofufe, ma zerenu arusi...{ [Surah Annahl: 36].

Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

{وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ 25}

""Anyi eziteghi onye ozi o bula tupu gi ma o bughị na Anyi kpugheere ya na: O dighi chi ozọ ma o bughị Mu, ya mere, feenu M 25"" [Surah Al-Anbiya: 25].

Ya na, Onye Di Elu Siri:

{الر كِتَابٌ أُحْكِمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ 1 أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَذْتُ مِنَ اللَّهِ مِيثَاقَكُمْ 2}

{Alif, Lam, Ra. (Nke a bu) Akwukwo e mere amaokwu ya niile ka ha sie ike, emesia kowaa ha

doro anya, site n'aka Onye maara ihe, Onye maara ihe niile¹}

Ka unu ghara ife onye ọzọ ofufe ma ọ bughị Chukwu; n'ezie, abụ m onye ịdọ aka ná ntị na onye na-enye ozi ọma nye unu sitere n'aka Ya 2﴿ [Surah Hud: 1-2].

Eziokwu nke ofufe a bụ: iweputa naanị Chukwu di elu maka ihe niile ndị ohu na-eji efe ofufe; site n'arịrịọ, egwu, olileanya, ekpere, ibu ọnụ, ichụ àjà, ikwe nkwa, na ụdị ofufe ndị ọzọ, n'ụzọ nke irubere Ya isi, ichọ inweta ụgwọ ọrụ Ya, na itụ egwu ahụhụ Ya, tinyere izu okè nke ịhụnanya maka Ya, na iweda onwe ala n'ihì ịdị ukwuu Ya.

Onye ọ bụla tugharịrị uche n'ime Kor'an ahụ di mmesapụ aka: ọ ga-ahụ na e kpugheere ihe ka ukwuu n'ime ya gbasara ntọala a di ukwuu; dika okwu Chukwu di elu:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۚ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ ۝۳﴾

{N'ezie, Anyị kpughere gi Akwụkwọ ahụ n'eziokwu, ya mere fee Chukwu, jiri ezi obi na-ekpe okpukpe ahụ maka naanị Ya 2}

N'ezie, okpukperechi di ọcha bụ nke Chineke. Ma ndị ahụ weere ndị nchebedo ọzọ na-abughị Ya, (ha na-asi): 'Anyị anaghị efe ha ofufe ma ọ bughị naanị ka ha mee ka anyị bjaruo Chineke nso.' N'ezie, Chineke ga-ekpe ikpe n'etiti ha n'ihe ahụ ha na-

esemokwu na ya. N'ezie, Chineke adighi eduzi onye o bula bu onye ugha, onye na-agonahu Chineke 3{ [Surah Az-Zumar: 2-3].

Ya na, okwu Chukwu Onye di nsọ na Onye Di Elu:

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ...﴾

{Ma Dinwenu gi enyela iwu ka unu ghara ife ofufe ma o bughị Ya...} [Surah Al-Isra: 23].

Ya na, okwu Onye Di Elu:

﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ 14

{Ya mere, kpọọkuonu Chineke, na-eme ka okpukperechi di ocha maka Ya, obulagodi ma ndi na-ekweghi ekwe akpọọ ya asi14} [Surah Ghafir: 14].

Otu a kwa, onye tughariri uche na Sunnah Onye-amuma ga-ahukwa nlebara anya n'ukpuru ukwu a, n'ime nke a bu: ihe a korọ n'ime Sahih abuo ahụ, site n'aka Mu'adh (Chineke nwee mmasi n'ebe o no), na Onye-amuma ﷺ kwuru si:

«حَقُّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا».

«Ihe ruuru Chukwu n'ahụ ndi ohu bu ka ha fee Ya ofufe, ma ghara isoke Ya n'ihe o bula»¹.

Ikwere na Chineke gunyekwara: ikwere n'ihe niile o nyere ndi ohu Ya n'iwu, nakwa ihe o manyere ha ime; nke gunyere ogidi ise nke Islam ndi putara ihè.

¹ Al-Bukhari dekotara ya (2856), na Muslim (30).

Ha bụ: ịgba àmà na ọ dighị chi ọzọ ma ọ bughị Chineke, nakwa na Muhammad bụ onye ozi Chineke, na ikpe ekpere, na inye Zakat, na ibu ọnụ nke Ramadan, na ịga njem Hajj n'ụlọ nsọ nke Chukwu maka onye nwere ike ime ya, tinyere ihe ndị ọzọ n'ime ihe ndị e nyere n'iwu nke Iwu dị ọcha weputara.

Nke kachasi mkpa na nke kachasi ukwuu n'ime ogidi ndị a bụ: ịgba àmà na ọ dighị onye kwesiri ofufe n'ezie ma e wezuga Allah, na Muhammad bụ onye ozi Allah. Ihe ịgba àmà a na-achọ n'aka anyị bụ: iji ezi obi mee ofufe niile naanị maka Allah, na ịgọnahụ ofufe a na-enye ihe ọ bụla ọzọ na-abughị Ya. Nke a bụ ihe "La ilaha illa Allah" putara, n'ihì na ihe ọ putara - dika ndị ọkà mmụta (ka Allah meere ha ebere) kwuru - bụ: ọ nweghị onye kwesiri ofufe n'eziokwu ma e wezuga Allah. Ya mere: n'ezie, ihe ọ bụla a na-eke ofufe na-abughị Allah - ma ọ bụ mmadụ, mmụọ ozi, mmụọ ojọọ (jinn), ma ọ bụ ihe ọzọ - bụ nke a na-eke ofufe n'ụgha, ma Onye kwesiri ofufe n'eziokwu bụ naanị Allah, Onye na-enweghị onye ọ bụla Ya na ya nọ n'ọkwa, dika Ya (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) kwuru:

{ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ...}

{Nke ahụ bụ n'ihì na Chineke bụ Eziokwu, nakwa na ihe ọ bụla ha na-akpọku na-abughị Ya bụ ihe efu...} [Surah Al-Hajj: 62].

E kowaala ya na mbụ: na Chukwu dị nsọ ma di elu kere ụmụ mmadụ na ndi jinn maka ezigbo ntọala a, O wee nye ha ya n'iwu, zite ndi ozi Ya maka ya, ma budata akwụkwọ Ya maka ya; ya mere ihe a manyere ohu bụ ka ọ chebara nke a echiche nke oma, ma tugharia uche na ya nke ukwuu; ka o wee doo ya anya maka oké amaghị ihe ahụ nke imirikiti ndi Alakuba dabara n'ime ya banyere ntọala a; ruo n'ókè ha fere ihe ọzọ ofufe tinyere Chukwu, ma tugharia ezi ikike Ya pụrụ iche nye ndi ọzọ na-abughị Ya, Chukwu bụ Onye a na-ariọ enyemaka.

Ihe so n'inwe okwukwe na Chukwu, asọ dirị Ya, bụ inwe okwukwe na Ọ bụ Onye kere ụwa, Onye na-ahụ maka ihe gbasara ha, nakwa Onye na-achikwa ha site n'amamihe Ya na ike Ya dika Ọ choro, asọ dirị Ya, nakwa na Ọ bụ Onye Nwe ụwa a na ụwa nke ọzọ, na Onyenwe (Rabb) ụwa niile n'ozuzu ha; ọ dighi onye okike ọzọ ma e wezuga Ya, ọ dighikwa onyenwe ọzọ ma e wezuga Ya, Ma na O zitere ndi ozi, ma zitekwara Akwụkwọ Nsọ; iji dozie ndi ohu Ya, na ikpọ ha oku gaa n'ihe ga-abụ nzọpụta na ọdịmma ha n'ụwa a na n'ọdinihu, Ọ nweghikwa onye mmekọ, otuto dirị Ya, n'ihe ahụ niile. Chineke di elu kwuru:

{اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ 62}

{Chukwu bụ Onye kere ihe niile; Ọ bụkwa Ya bụ Onye na-ahụ maka ihe niile. 62} [Surah Az-Zumar: 62].

Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (54)

»N'ezie, Onyenwe unu bụ Chukwu, Onye kere eluigwe na ụwa n'ime ụbọchị isii. Mgbe ahụ, O wee nọkwasi n'Oche-eze. O na-eji abali ekpuchi ehiehie, nke na-achụ ya n'ọsọ n'ọsọ; nakwa anyanwụ, ọnwá, na kpakpando, e doro ha niile n'okpuru iwu Ya. Mara n'ezie, ọ bụ Ya nwe okike na inye iwu. A gọziri Chukwu, Onyenwe ụwa niile 54﴿ [Surah Al-A'raf: 54].

Ọzọkwa, otu n'ime ihe so n'inwe okwukwe na Chineke, Onye dị elu, bụ: inwe okwukwe n'aha Ya ndị mara mma na njirimara Ya ndị dị elu e kwuru n'ime akwụkwọ Ya dị ebube, nakwa nke ziri ezi site n'aka onye ozi Ya a tụtwasiri obi, n'enweghi mgbago, ma ọ bụ ịgọnari, ma ọ bụ ịkọwa etu o si dị, ma ọ bụ iji ya tonyere ihe ọzọ,

﴿...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

{...Ọ dighị ihe ọ bụla yiri Ya; Ọ bụkwa Ya bụ Onye na-anụ ihe niile, Onye na-ahụ ihe niile.} [Surah As-Shura: 11].

Ya mere, ọ dị mkpa ịhapụ ha ka ha gafee etu ha siri bịa n'enweghi ịkọwa etu o si dị, ya na inwe okwukwe n'ihe ha na-egosi n'ime nkọwa ndị dị ukwuu, ndị bụ njirimara nke Chukwu, Onye Dị Ebube na Onye Dị Ukwuu, nakwa iwu dị n'iji ha

kɔwaa Ya, Onye Dị Elu, n'ụzọ kwesiri ekwesị nye Ya n'enweghi Ya iyiri ihe ndi O kere eke n'ihe o bula n'ime njirimara Ya, di ka okwu nke Chukwu di elu si di: Ya na, Onye Dị Elu siri

﴿فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ 74﴾

{Ya mere, unu atula ilu maka Chukwu. N'ezie, Chukwu maara, ma unu amaghi. 74} [Surah Annahl: 74].

Nke a bu: nkwenye okwukwe nke ndi Ahlus-Sunnah wal-Jama'ah site n'ime ndi enyi onye ozi Chineke nakwa ndi na-eso ha n'ezi omume; banyere aha na njirimara Chukwu, o bukwaa ihe Imam: Abu al-Hasan al-Ash'ari, ka Chineke meere ya ebere, bufeere n'ime akwukwo "Al-Maqalat" site n'aka ndi okà mmuta Hadith na ndi Ahlus-Sunnah, nakwa ihe ndi ozo na-abughi ya n'ime ndi nwere mmata na okwukwe bufeekwara.

Al-Awza'i, ka Chukwu meere ya ebere, siri: (A juru Az-Zuhri na Makhul gbasara amaokwu njirimara, ha wee si: Hapunu ha etu ha siri bia)¹.

Ya na, Al-Awza'i siri ozo, ka Chukwu meere ya ebere: (Anyi na otutu ndi Tabi'un na-ekwu si na Chukwu, aso diri Ya, di n'elu oche eze Ya, ma anyi

¹ Al-Lalika'i dekotara ya na Sharh Usul Al-I'tiqad (735), na Ibn Abdul-Barr na Jami' Al-'Ilm wa Fadlih (1801), mana n'okwu nke ahadith kama aayat as-sifat, okwu ya bukwaa: "Koonu ahadith ndi a dika ha siri bia ma unu arula uka na ha."

kwenyere n'ihe e kwuru n'ime Sunnah banyere njirimara Ya)¹.

Ya na, Al-Walid bin Muslim, ka Allah meere ya ebere, siri: (A juru Malik, Al-Awza'i, Al-Layth bin Sa'd, na Sufyan Ath-Thawri (ka Chukwu meere ha ebere) maka akuko ndi biara gbasara njirimara, ha niile wee si: Hapunu ya ka o gafee dika o siri bia, n'enweghi iju etu o di)².

Mgbe a juru Rabi'ah bin Abi Abdul Rahman - onye nkuzi Malik, ka ebere Chukwu diri ha abuo - banyere Istiwa (Chukwu inokwasị n'ocheeze), o wee si: (Istiwa abughi ihe a na-amaghi...), ma otu o siri di abughi ihe uche nwere ike ighota, ozi sitere n'aka Chukwu, ihe diri Onye Ozi bu nnyefe ozi doro anya, ma ihe diri anyi bu ikweta)³, Na mgbe a juru Imam Malik, ka Allah meere ya ebere, maka nke ahụ, o siri: (Al-Istiwa bu ihe a maara ama...), otu o si di bu ihe a na-amaghi ama, inwe okwukwe na ya bu iwu, nakwa iju ajuju banyere ya bu bid'ah). E mesia, o siri onye na-aju ajuju ahụ: Ahughi m gi ma e wezuga na i bu nwoke ojoo! O wee nye iwu banyere

¹ Al-Bayhaqi dekọtara ya na Al-Asma' wa As-Sifat (865), ma Ibn Taymiyyah kwadoro na usoro ndi koro ya ziri ezi na Al-Hamawiyyah (ihu: 269), ma Adh-Dhahabi kwuru na Al-'Ard (2/223): Ndi koro ya bu ndi Imam a puru itukwasị obi.

² Al-Lalaka'i dekọtara ya na Sharh Usul Al-I'tiqad (930), na Al-Bayhaqi na Al-Asma' Was-Sifat (955).

³ Al-Lalaka'i dekọtara ya na Sharh Usul Al-I'tiqad (665), na Al-Bayhaqi na Al-Asma' wa As-Sifat (868).

ya, e wee chụpụ ya¹. A kọkwara ihe pụtara nke a site n'aka Nne ndị kwere ekwe Umm Salama (Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ)².

Imam Abu Abdul Rahman bin Al-Mubarak, ka ebere Chukwu dịrị ya, kwuru si: (Anyị maara Onyenwe anyị, Otuto dịrị Ya, na Ọ dị n'elu eluigwe Ya, n'elu oche-eze Ya, ma nọrọ iche n'ihe niile e kere eke)³.

Okwu ndị Imam n'isiokwu a dị ọtụtụ nke ukwuu, nke a na-enweghị ike iweta n'ime okwu nkuzi a. Ma onye ọ bụla chọrọ imatakwa ọtụtụ n'ime ihe ndị a, ya gaa lee ihe ndị ọkà mmụta nke Sunnah dere n'isiokwu a, dị ka akwụkwọ "Sunnah" nke Abdullah bin Imam Ahmad, na akwụkwọ "Idi n'otu nke Chukwu" nke nnukwu Imam Muhammad bin Khuzaimah, na akwụkwọ "Sunnah" nke Abu Al-Qasim Al-Lalika'i Al-Tabari, na akwụkwọ "Sunnah" nke Abu Bakr bin Abi Asim, yana azịza Sheikh Al-Islam Ibn Taymiyyah zigaara ndị obodo Hama. Ọ bụ nnukwu azịza bara ezigbo uru ebe ọ kọwara n'ime ya, ka Chukwu meere ya ebere, okwukwe nke ndị Ahl as-Sunnah, weputakwa ọtụtụ n'ime okwu ha n'ime ya, yana ihe akaebe sitere n'iwu okpukpe na nke uche nke na-egosi eziokwu dị n'ihe ndị Ahl as-

¹ Al-Lalaka'i dekotara ya na Sharh Usul Al-I'tiqad (664), na Abu Nu'aym na Hilyat Al-Awliya (325/6), na Al-Bayhaqi na Al-Asma' Was-Sifat (867).

² Al-Muzakki dekotara ya na Al-Muzakkiyyat (29), na Ibn Battah na Al-Ibanah (120), na Al-Lalika'i na Sharh Usul Al-I'tiqad (663).

³ Ad-Darimi dekotara ya na Ar-Radd ala Al-Jahmiyyah (67), na Al-Bayhaqi na Al-Asma' wa Al-Sifat (903).

Sunnah kwuru, na ibụ ụgha nke ihe ndị na-emegide ha kwuru.

Otu aka ahụ kwa, edemede ya akpọrọ Al-Tadmuriyyah; ọ tūlere okwu ahụ n'uju n'ime ya, ma kọwapụta nkwenye nke ndị Ahl al-Sunnah site n'ihe akaebe nke ederede na nke uche, yana igbagha ndị na-emegide ya n'ụzọ na-eme ka eziokwu pụta ihè ma na-ebibi ụgha maka onye ọ bụla n'ime ndị ọkà mmụta lebaara ya anya; site n'ezi ebumnobi, yana ọchịchọ iji mata eziokwu. Nchịkọta ya bụ: Nkwenye nke ndị Ahlus-Sunnah wal-Jama'ah na ngalaba nke aha na njirimara; bụ na ha kwenyere na ọ dịrị Chukwu (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) ihe O kwupụtara na ọ dịrị Onwe Ya n'ime akwụkwọ Ya, ma ọ bụ ihe onye ozi Ya Muhammad ﷺ kwupụtara na ọ dịrị Ya n'ime Sunnah ya, ikwenye na ha dịrị n'enweghị iji ya tūnyere ihe ọzọ, nakwa na ha doro Ya nsọ (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) pụọ n'iyiri ihe ndị O kere, idoo nsọ nke dị ọcha pụọ n'igonari; n'ihì ya ha nwetara mmeri site n'ịnọ na nchekwa pụọ na mmegide, Ha jiri ihe akaebe niile ruọ ọrụ; dị ka nkwardo na iga nke ọma sitere n'aka Chineke; n'ihì na o so n'usoro Chineke (Onye Dị Ebube), n'ebe onye jidesiri eziokwu ahụ O ji zite ndị ozi Ya ike, tinye ike ya niile na nke ahụ, wee jiri obi ọcha na-achọ ya n'ebe Chineke nọ; ka O mee ka ọ nwee iga nke ọma n'eziokwu ahụ, nakwa ime ka ihe akaebe ya pụta ihè, dị ka Onye kachasi elu siri kwuo:

﴿بَلْ نَقْذِفُ بِالْحَقِّ عَلَى الْبَاطِلِ فَيَدْمَغُهُ فَإِذَا هُوَ زَاهِقٌ...﴾

﴾Kama, Anyị na-atụba eziokwu n'elu ụgha, o wee tipịa ya, na mberede, ọ lara n'iyi...﴿ "[Surah Al-Anbiya: 18]."

Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا﴾ (33)

"{Ha adighịkwa ewetara gị ihe atụ ọ bụla, ma ọ bughị na Anyị ewetara gị eziokwu ahụ, yana nkọwa kacha mma 33}" [Surah Al-Furqan: 33].

Ma onye ọ bụla megidere Ndi Sunnah: n'ihe ha kwenyere n'isiokwu banyere aha na njirimara; o doro anya na ọ ga-adaba n'imegide ihe akaebe nke ederede na nke uche; yana mmegiderịta onwe doro anya n'ime ihe niile ọ na-ekwenye na ihe ọ na-agonari. Ya na, Al-Hafiz Ibn Kathir, ka Allah meere ya ebere, kwuru okwu dị mma n'ime Tafsir ya a ma ama gbasara isiokwu a, ma nke ahụ bụ mgbe ọ na-ekwu gbasara okwu Chukwu Onye Dị Elu:

﴿إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ...﴾

N'ezie, Onye Nwe unu bụ Chukwu, Onye kere eluigwe na ụwa n'ime ụbọchị isii, mgbe ahụ O wee nọkwasi n'elu Oche-eze... [Surah Al-Araf: 54].

Ọ dị mma ihota ya n'ebe a n'ihi uru ya dị ukwuu; ya mere o kwuru (ka Chineke meere ya ebere) ihe okwu ya kpomkwem bụ, sị:

(Ndi mmadụ nwere otụtụ okwu gbasara ọnọdụ a, mana nke a abughị ebe a ga-akọwa ha n'uju. Kama,

n'òṇòḍu a, anyị na-eso ụzọ ndị okenye ziri ezi (Salaf as-Saalih): Maalik, Al-Awza'i, Ath-Thawri, Al-Layth ibn Sa'd, Ash-Shafi'i, Ahmad ibn Hanbal, Ishaq ibn Rahawayh, na ndị ọzọ so n'ime ndị ndú ndị Alakuba n'oge gboo nakwa n'oge ugbo a. Nke a bụ: inabata ha dika ha siri bja n'enweghi ikowa otu ha siri di (Takyiif), n'enweghi iji Ya tonyere ihe ọzọ (Tashbiih), ma ọ bụkwanụ igonahụ ha (Ta'tiil). Ihe putara ihè nke na-abata n'uche ndị na-atonyere Chukwu n'ihe ọzọ bụ ihe a juru banyere Chukwu, n'ihi na Chukwu adighi ka ihe ọ bula n'ime ihe O kere eke, nakwa

{...لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ}،

{...Ọ dighi ihe ọ bula yiri Ya; Ọ bụkwa Ya bụ Onye na-anụ ihe niile, Onye na-ahụ ihe niile.}, [SurahAs-Shura: 11]. Kama, ọ di ka ndị Imamu kwuru, -n'ime ha bụ Nu'aym bin Hammad Al-Khuza'i, onye nkuzi Al-Bukhari, o kwuru si: (Onye ọ bula jiri Chineke tonyere okike Ya, ọ gonahuru Chineke, ma onye ọ bula juru ihe ọ bula Chineke ji kowaa Onwe Ya, n'ezie ọ gonahuru Chineke)¹, Ma ọ nweghi ntonyere ọ bula di n'ihe Chukwu ji kowaa onwe Ya, ma ọ bụ n'ihe Onye ozi Ya ji kowaa Ya. Ya mere, onye ọ bula kwadoro maka Chukwu di elu ihe ndị amaokwu putara ihè nakwa akukọ ndị ziri ezi wetara; n'uzo

¹ Adh-Dhahabi dekọtara ya na Al-Uluww (464), ma Al-Albani kwuru na Mukhtasar Al-Uluww (p: 184): Nke a bụ usoro akukọ ziri ezi, ndị koro ya bụ ndị a puru itukwasị obi na ndị a ma ama.

dabara adaba n'ebube Chukwu, ma wepukwa ntupọ ọ bula n'ebe Chukwu di elu nọ; o doro anya na onye ahụ agbasowo ụzọ nduzi¹. Okwu Ibn Kathir gwurur ebe a, ka Chukwu meere ya ebere.

Ihe gụnyekwara n'ikweta na Chineke bụ: nkwenye na okwukwe bụ okwu na ọrụ, ọ na-abawanye site n'irubere isi ma na-ebelata site na mmehie, nakwa na ekweghi ka a kpọọ onye ọ bula n'ime ndị Alakuba onye na-ekweghi ekwe n'ihi mmehie ọ bula na-erughi isonye Chineke na ihe ọzọ yana ekweghi ekwe; di ka ikwa iko, izu ohi, iri omuru nwa, inu ihe na-egbu egbu, inupuru nne na nna isi, na nnukwu mmehie ndi ọzọ, ọ gwula ma o weere nke ahụ di ka ihe e kwere ka e mee, n'ihi ihe Onye kacha elu n'eziokwu (chineke) kwuru si:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ...﴾

{N'ezie, Chineke anaghi agbaghara ka e tinyere Ya onye mmekọ, ma Ọ na-agbaghara ihe ọzọ ma e wezuga nke ahụ nye onye Ọ choro...} [Surah An-Nisaa: 48]. Na dika o siri kwusie ike n'ime akuko di iche iche a korọ na-esochi onwe ha, site n'aka Onye ozi Chineke ﷻ, n'ime ha bụ: okwu ya si:

﴿إِنَّ اللَّهَ يُخْرِجُ مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ﴾.

¹ Tafsir Ibn Kathir (3/ 426, 427).

«N'ezie Chineke ga-ewepụta n'ime ọkụ ahụ onye ọ bụla nwere n'ime obi ya okwukwe hà ka ịdị arọ nke mkpụrụ mostad.»¹.

Isi ihe nke abụọ: Ịkwere na ndị mmụọ ozi,

Ọ gunyere ihe abụọ: Ihe nke mbụ: Ịkwere na ndị mmụọ ozi n'ozuzu ya; nke a bụ site n'ịkwere na Chineke nwere ndị mmụọ ozi Ọ kere ka ha wee na-erubere Ya isi, ma kọwaa ha na ha bụ:

﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ بَلْ عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ 26 لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ 27 يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ أَرَادَ نَصْلِي وَهُمْ مِنْ خَشْيَتِهِ مُشْفِقُونَ 28﴾

{Ha wee si: Onye ebere mụtara nwa. Otuto ịrị Ya! Kama, ha bụ ndị ohu a kwanyeere ugwu 26}

Ha adighị ebu Ya ụzọ n'okwu, ma ha na-arụ ọrụ site n'iwu Ya 27

Ọ maara ihe dị n'ihu ha na ihe dị n'azụ ha, ha anaghịkwa arịọ arịrịọ ma e wezuga nye onye Ọ nabatara, ha na-amakwa jijiji n'ihi ịtụ egwu Ya.28{ [Surah Al-Anbiyaa: 26-28].

Ha dị n'ọtụtụ ụdị dị iche iche; ụfọdụ n'ime ha bụ ndị e nyere ọrụ ịbu Oche-eze ahụ, ụfọdụ n'ime ha bụ ndị nche nke Paradaịs na ọkụ ala mmụọ, ụfọdụ n'ime ha bụkwa ndị e nyere ọrụ ichekwa ọrụ nke ndị ohu. Ihe nke abụọ: Ịkwere na ndị mmụọ ozi n'ụzọ zuru ezu; nke a bụ site n'ịkwere na ndị ahụ Chineke na onye ozi Ya kpọrọ aha n'ime ha; dị ka

¹ Albukhari dekọtara ya (22), site na hadith nke Abu Sa'id Al-Khudri, ka Allah nwee obi uto n'ebe ọ nọ.

Jibril, onye e nyefere ọrụ maka mkpughe, na Mikail, onye e nyefere ọrụ maka mmiri ozuzo, na Malik, onye nche ọkụ. Na Israfil, onye e nyefere ọrụ ifu opi. Dịka a kpọturụ ha aha n'akụkọ ndị ziri ezi, n'ime ha: ihe guzosiri ike na Sahih site n'aka Aisha (Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ), na Onye-amụma ﷺ kwuru si:

«خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَارِجٍ مِنْ نَارٍ، وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ»

«E kere ndị mmụọ ozi site n'ihè, e kere ndị Jinn site n'ire ọkụ, e kere Adam site n'ihe a kọwaara unu»¹ Muslim dekọtara ya na Sahih ya.

Ntọala nke atọ: Ikwere n'akwụkwọ, nke a gụnyekwara ihe abụọ:

Ihe mbụ: Inwe okwukwe n'Akwụkwọ nsọ n'ozuzu ya; nke a bụ inwe okwukwe na Chukwu zitere ndị amụma Ya na ndị ozi Ya akwụkwọ nsọ; iji kọwaa ikike Ya, na ikpọ oku gaa na Ya, dị ka O siri kwuo (Onye kachasi elu):

{لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...}

»N'ezie Anyị ji ihe akaebe doro anya zite ndị ozi Anyị, ma Anyị zitekwara Akwụkwọ nsọ na ihe ọtụtùtù so ha, ka ndị mmadụ wee guzosie ike n'ikpe ziri ezi...{ [Surah Al-Hadid: 25]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Siri:

¹ Muslim dekọtara ya (2996), site na hadith Aisha, ka Allah nwee obi ụtọ n'ebe ọ nọ.

﴿كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ...﴾

﴾Ndi mmadu burubu otu obodo, Chukwu wee zite ndi amuma di ka ndi na-enye ozi oma na ndi na-adọ aka ná ntị, ma zitekwara ha Akwukwo Nso n'ezio kwu, ka o kpee ikpe n'etiti ndi mmadu n'ihe ha nwere esemoku na ya...﴿ [Surah Albakara: 213].

"Ihe nke abuo: Ikwere n'Akwukwo Nso n'uzo nkowa zuru ezu; nke a bu site n'ikwere n'ihe Chukwu kporo aha n'ime ha, di ka Torah, Injil, Zabur, na Qur'an, ma kwenyesie ike na Qur'an bu nke kachasi mma ma buru nke ikpeazu n'ime ha, nke na-achikwa ha ma na-akwado ezio kwu ha, nakwa na o bu ya ka o di mkpa ka mba niile (Ummah) soro ma jiri ya na-ekpe ikpe; tinyere nnomi (Sunnah) ziri ezi nke sitere n'aka Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya); n'ih i na Chukwu zitere Onye Ozi Ya Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) di ka onye ozi e zigaara mmadu na ndi Aljannu niile, ma kpugheere ya Qur'an a ka o jiri ya na-ekpe ikpe n'etiti ha, ma mee ya ogwugwo nye ihe di n'ime obi, nkowa maka ihe niile, nakwa nduzi na ebere maka ndi kwere ekwe, di ka Chineke, Onye di elu, siri kwuo:"

﴿وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (155)

﴾Nke a bukw a Akwukwo Anyi kpughere, nke agoziri agozi, ya mere soronu ya, ma tounu egwu

Chukwu, ka unu wee nweta ebere 155﴿. [Surah Al-An'am: 155]. Ya na, Chukwu Onye dị nsọ Sịrị:

﴿...وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ﴾

)...Anyị kpughekwa gi Akwụkwọ nsọ ahụ dị ka nkọwa maka ihe niile, nakwa dị ka nduzi, ebere, na ozi ọma nye ndị Alakuba.﴿ [Surah Annahl: 89]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ (158)

﴾Sị: Unu ndị mmadụ, n'ezie abụ m onye ozi Chukwu ziteere unu niile, Onye nwe alaeze eluigwe na ụwa. O dighi chi ọzọ ma ọ bughị Ya, O na-enye ndụ, na-ewetakwa ọnwụ. Ya mere, kwerekwanụ na Chukwu nakwa n'Onye ozi Ya, onye amụma ahụ na-amaghị akwụkwọ, onye kwere na Chukwu nakwa n'okwu Ya, sorokwanụ ya ka unu wee nweta nduzi.158﴿ [Surah Al-A'raf: 158]. Amaokwu ndị nwere nkọwa a dị ọtụtụ.

Isi ihe nke anọ: Ikwere na ndị ozi

O gụnyekwara ihe abụọ: Ihe mbụ: Ikwere na ndị ozi n'ozuzu ha; nke a bụ ikwere na Chukwu ziteere ndị ohu Ya ndị ozi sitere n'ime ha—dị ka ndị na-ekwusa ozi ọma na ndị na-adọ aka ná ntị, yana ndị na-akpọ oku gaa n'eziokwu; onye ọ bụla zara oku ha ga-enweta obi uto, ma onye ọ bụla megidere ha ga-enweta ndakpọ olileanya na ikwa uta. Onye ikpeazu nakwa onye kachasi mma n'ime ha bụ onye amụma

anyị bụ Muhammad nwa Abdullah (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), dika Chukwu siri kwuo:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطُّغُوتَ...﴾

»N'ezie, Anyị zitere onye ozi n'ime mba ọ bula, si: Feenụ Chukwu ofufe, ma zeenụ arụsị...﴿ [Surah Annahl: 36]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ...﴾

»Ndị ozi bụ ndị na-ekwusa ozi ọma ma na-adọ aka ná ntị, ka ndị mmadụ wee ghara inwe ihe ngọpụ megide Chukwu mgbe ndị ozi ahụ gasịrị...﴿ [Surah An-Nisaa: 165]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ...﴾

»Muhammad abughị nna onye ọ bula n'ime ndị ikom unu, kama ọ bụ Onye Ozi Chukwu, nakwa onye ikpeazụ n'ime ndị amụma...﴿ [Surah Al-Ahzab: 40].

Ihe nke abụọ: Ikwere na ndị ozi n'ụzọ zuru ezu; nke a bụ inwe okwukwe n'ụzọ zuru ezu nakwa n'ikowapụta ndị ahụ Chukwu kpọrọ aha n'ime ha, ma ọ bụ ndị e gosipụtara aha ha site n'aka onye ozi Chukwu (Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo); dị ka Nuhu, Hud, Salih, Ibrahim, na ndị ọzọ, ka ngozi na udo nke Chukwu diri ha, ezinụlọ ha, nakwa ndị na-eso ụzọ ha.

Isi ihe nke ise: Ikwere n'ụbọchị ikpe-azụ

Ọ gụnyere:

Ikwere n'ihe niile Chineke na onye ozi Ya (Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo) gwara anyị banyere ihe ga-eme mgbe a nwụsiri; dị ka ọnwụnwa

nke ili, ntaramahụhụ ya, na obi uto ya, nakwa ihe egwu na ihe isi ike ndi ga-adị n'ubochi mbilite n'onwu, na akwà mmiri, ihe otutu, ikpe, na ugwo oru, nakwa ikesa akwukwo ndeko n'etiti ndi mmadu; ebe a ga-enwe onye ga-anata akwukwo ya n'aka nri ya, onye ga-anata akwukwo ya n'aka ekpe ya, ma o bu site n'azu ya.

O gunyekwara n'ime ya: ikwere n'odo mmiri a ga-abiakwute nke onye amuma anyi, Muhammad (Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo), na ikwere na paradais na oku, na ndi kwere ekwe ihu Onyenwe ha, Onye di elu, na O ga-agwa ha okwu, na ihe ndi ozọ biara na Quran di ebube na Sunnah ziri ezi site n'aka onye ozi Chineke (Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo); ya mere, o bu mmanye n'ahu ohu ikwere n'ihe ndi a niile, na ikwenye na ha n'uzo Chineke na onye ozi Ya (Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo) si kwaa ya.

Ntọala nke isii: Okwukwe n'ihe Chineke kara aka

Okwukwe gunyere ihe anọ:

Ihe mbu: Inwe okwukwe na Chukwu, aso diri Ya, Onye di elu, maara ihe mere eme na ihe ga-eme, na O maara onodu ndi ohu Ya, ihe oriri ha, ogologo oge ndu ha, na oru ha, nakwa ihe ndi ozọ gbasara ha, n'ihu ya o dighikwa ihe o bu la n'ime ihe ndi a na-ezobeere Ya, aso diri Ya, Onye di elu, di ka O kwuru, aso diri Ya:

﴿...وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

{...Ma maranụ na Chineke bụ Onye maara ihe niile.} [Surah Albakara: 231]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿...لَتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾

{...ka unu wee mara na Chineke nwere ike ime ihe niile, nakwa na ihe ọmụma Ya gbara ihe niile gburugburu.} "[Surah At-Talâq: 12]."

Ihe nke abụọ: Ikwere na Chineke edeela ihe niile O kara aka na ihe O kpebiri; dị ka Onye Dị Elu Sịrị:

﴿قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيفٌ ۝ 4﴾

♪N'ezie Anyị maara ihe ala na-ebelata n'ime ha, n'ebe Anyị nọkwa ka akwụkwọ na-echekwa ihe niile dị 4﴿ [Surah Qaf: 4]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿...وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ﴾

{...Na ihe niile ka Anyị dekotara n'ime akwụkwọ ndekọ pụtara ihè.} [Surah Ya-Sin: 12]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ۝ 70﴾

♪Ọ bụ na ị maghị na Chukwu maara ihe niile dị n'eluigwe na n'ụwa? N'ezie, nke ahụ dị n'ime akwụkwọ. N'ezie, nke ahụ dịrị Chukwu mfe 70﴿ [Sọdụ Al-Hajj: 70].

Ihe nke atọ: Ikwere na ihe Chukwu Onye Dị Elu chọrọ na-emezu emezu; ya mere ihe Ọ chọrọ na-

eme, ma ihe Ọ na-achoghi adighi eme, dika Onye Di Nso ma Dikwa Elu Siri:

{...إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ}

{...N'ezie, Chineke na-eme ihe Ọ choro} [Surah Al-Hajj: 18]. Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

{إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ 82}

{Naani iwu Ya mgbe Ọ choro otu ihe, bu ka Ọ si ya: "Diri", o ga-adikwa82} [Surah Yasin: 82]. Ya na, Chukwu Onye di nso Siri:

{وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ 29}

""Ma unu adighi achọ ihe o bula ma e wezuga ka Chineke, Dinwenu uwa niile, choro."" [Surah At-Takwir: 29].

Ihe nke anọ: Inwe okwukwe na Chukwu di elu kere ihe niile e kere eke; ya mere o dighi Onye kere ihe ozọ ma o bughị Ya, o dighikwa Onyenwe anyi ozọ e wezuga Ya; di ka O kwuru, aso diri Ya:

{اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ 62}

{Chukwu bu Onye kere ihe niile; Ọ bukwa Ya bu Onye na-ahu maka ihe niile 62} [Surah Az-Zumar:62]. Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

{يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ عَلَيْهِمْ هَلْ مِنْ خَلْقٍ غَيْرِ اللَّهِ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَانِی تُؤْفَكُونَ 3}

"Ewu unu ndi mmadu, chetanu amara Chukwu mere unu. E nwere onye okike ozọ na-abughị Chukwu nke na-enye unu ihe oriri si n'eluigwe na

ala? Ọ dighị chi ọzọ na-abughị Ya. Ya mere, olee otu e si eduhie unu?" "[Surah Faatir: 3]."

Yabụ, ikwere n'ihe Chineke kara aka: na-agụnye ikwere n'ihe anọ ndị a niile, dị ka ọ bụ nkwenye nke ndị Ahlus-Sunnah wal-Jama'ah; n'adighị ka ndị ahụ jụrụ ụfọdụ n'ime ihe ndị a n'ime ndị na-ewebata ihe ọhụrụ n'okpukpe.

Otu n'ime ihe ndị dị mkpa na nkwenye ziri ezi nke ndị Ahlus-Sunnah kwenyere na ya bụ: ihunanya n'ihì Chukwu nakwa ikpọasị n'ihì Chukwu, inwe njikọ n'ihì Chukwu nakwa ibụ iro n'ihì Chukwu. Nke a bụ: nkwenye nke ikwado na iwepụ onwe (Al-Wala' na Al-Bara'), ọ bụkwa akụkụ nke inwe okwukwe na Chukwu, Onye Dị Elu.

Ya mere, onye kwere ekwe na-ahụ ndị kwere ekwe n'anya ma na-akwado ha, na-akpọ ndị na-ekweghị ekwe asị ma na-emegide ha. Ndị nọ n'isi n'ime ndị kwere ekwe nke mba a bụ ndị Sahaba nke Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya)—dị ka o siri guzosie ike n'aka ndị Ahl as-Sunnah wal-Jama'ah; n'ihì ya, ha na-ahụ ha n'anya ma na-akwado ha, ha kweerekwa na ha bụ ndị kachasị mma n'ime ndị mmadụ mgbe ndị amụma gachara, n'ihì okwu Onye Amụma (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya):

«خَيْرُ الْقُرُونِ قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ»

«Ogbọ kachasi mma bu ogbo m, emesia ndi na-esochi ha, emesia ndi na-esochi ha»¹ A kwekoritara na o ziri ezi,

Ha kwenyere na ndi kachasi mma n'ime ha bu: Abu Bakr As-Siddiq, emesia Umar Al-Faruq, emesia Uthman Dhun-Nurayn, emesia Ali Al-Murtada (ka Chukwu nwee afọ ojuju n'ebe ha nọ niile), emesia ndi fọdurụ n'ime mmadu iri ahụ, emesiakwa ndi Sahaba ndi ozo fọdurunu (ka Chukwu nwee afọ ojuju n'ebe ha nọ niile). Ha na-ezerekwa ikwu okwu gbasara esemokwu daputara n'etiti ha —ya bu, ndi Sahaba—, ma kwere na ha gbara mbọ ime mkpebi ziri ezi n'ime nke ahụ, onye kpebiri nke ziri ezi nwere ugwo oru abuo, ma onye mehiere nwere otu ugwo oru.

Ha huru ndi ezinulo Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) bu ndi kwere na ya n'anya, ma na-akwado ha. Ha na-akwadokwa ndi nwunye Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), bu ndi nne nke ndi kwere ekwe, ma na-ario ka Chukwu nwee afọ ojuju n'ebe ha nọ niile. Ha na-ewepu onwe ha n'uzo nke ndi Rawafid, ndi ahụ na-akpo ndi enyi onye ozi Allah ﷺ asi, na-ekwujokwa ha, na-emebiga ihe okè n'ebe ndi ezinulo onye ozi ahụ (Ahlul Bayt) nọ, na-ebulikwa ha elu karịa okwa ha nke Allah (Onye Di Ebube ma Di Elu) debere ha

¹ Albukhari dekọtara ya (3651), na Muslim (2533), site na Hadith Abdullah bin Mas'ud, ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe o nọ.

na ya. Dịkwa ka ha na-ewepụ onwe ha n'ụzọ nke ndị Nawasib, ndị ahụ na-emekpa ndị ezinụlọ onye ozi ahụ ahụ site n'okwu ma ọ bụ n'omume.

Ya mere, ihe a niile anyị kwuru: o socha n'ime nkwenye ziri ezi nke Chineke jiri zite onye ozi Ya bụ Muhammad, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo. Ọ bụkwa nkwenye a na-aghaghị ikwere na ya, ijidesi ya ike, iguzosi ike na ya, nakwa izere ihe ọ bụla na-emegide ya. Ọ bụkwa nkwenye nke otu ahụ a zọpụtara, bụ ndị Ahlus Sunnah wal Jama'ah, nke Onye amụma, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, kwuru gbasara ha si:

«لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ، لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَذَلَهُمْ، حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ»،

«Otu ịgwè n'ime ndị na-eso ụzọ m ga-anọgide na-eguzosi ike n'eziokwu, ndị gbahapụrụ ha agaghị emerụ ha ahụ, ruo mgbe iwu Allah ga-abịa ebe ha nọkwa otú ahụ»¹, N'akụkọ ọzọ:

«لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي عَلَى الْحَقِّ مَنْصُورَةٌ»،

"«Otu ịgwè n'ime mba m ga-anọgide n'elu eziokwu na-enwe mmeri»², Ya na, ọ sirị (udo na ngozi Chineke dịrị ya):

«افْتَرَقَتِ الْبُهُودُ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَافْتَرَقَتِ النَّصَارَى عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَسَفَّتْ رُقُ هَذِهِ الْأُمَّةُ عَلَى ثَلَاثٍ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً كُلُّهَا فِي النَّارِ إِلَّا

¹ Muslim dekotara ya (1920), site na hadith nke Thawban, ka Allah nwee mmasị n'ebe ọ nọ.

² Ibn Majah dekotara ya (3952), site na hadith Thawban, ka Allah nwee mmasị n'ebe ọ nọ, ma Ibn Hibban kwadoro na ọ ziri ezi (6714), na Al-Hakim (8653).

وَاحِدَةً فَقَالَ الصَّحَابَةُ: مَنْ هِيَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: مَنْ كَانَ عَلَى مِثْلِ مَا أَنَا عَلَيْهِ وَأَصْحَابِي»

«Ndi Juu kewara n'ime òtù iri asaa na otu, ndi Kraịst kewakwaara n'ime òtù iri asaa na abụọ, ma mba a ga-ekewa n'ime òtù iri asaa na atọ, ha niile ga-anọ n'ime ọkụ ma e wezuga otu. Ndi Sahaba wee si: Olee ndi ha bụ, gi Onye Ozi Chukwu? Ọ sirị: Onye ọ bula nọ n'elu ụdị ihe mụ na ndi Sahaba m nọ na ya.»¹

Nkwenye Ndi Na-emegide Nkwenye Ziri Ezi

Ndi wezugara onwe ha n'okwukwe a, na ndi na-agbaso ihe na-emegide ya; ha di otutu ụdị. Ụfodu n'ime ha bụ: ndi na-efe arụsi, na ihe a turu atu, na ndi mmuo ozi, na ndi nsọ, na ndi jinn, na osisi, na nkume, na ihe ndi ozo. Ya mere, ndi a anabataghị ozi (okpukpo oku) nke ndi ozi, kama ha megidere ha ma sie isi ike n'ebe ha nọ, dika Quraysh na ụdị ndi Arab di iche iche mere Onye Amuma anyi Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya); ha na-arịọ ihe ndi ha na-efe ofufe ka ha gboo mkpa ha, gwo ndi orịa, ma nye ha mmeri n'ahụ ndi iro. Ha na-egbukwara ha anụ ichu aja, ma na-ekwekwa ha nkwa. Ma mgbe Onye Ozi (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) katọrọ ihe ndi ahụ ha na-eme, ma nye ha

¹ At-Tirmidhi dekotara ya (2641), site na hadith Abdullah bin Amr, ka Allah nwee obi uto n'ebe ọ nọ, Al-Munawi kwuru na Fayd Al-Qadeer (5/347): "E nwere Abdur-Rahman bin Ziyad Al-Ifriqi n'ime ya, Adh-Dhahabi kwuru: Ha weere ya na ọ dighi ike", ma Al-Albani kwadoro na ọ ziri ezi na Saheeh Al-Jami' (5343).

iwu ka ha na-e fe naanị Chukwu ofufe, o juru ha anya ma ha jukwa ya, wee si:

{أَجْعَلْ آلَإِلَهِةَ إِلَهِهَا وَجِدًا إِن هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ5}

{Ò meela chi nile ka ha buru naanị otu Chukwu? N'ezie, nke a bu ihe ijuanya5} [Surah Saad: 5].

O nọgidere (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) na-akpoku ha n'uzo Chukwu, na-adọ ha aka ná nti megide ife arusi, ma na-akowara ha eziokwu nke ihe o na-akpo ha oku na ya; ruo mgbe Chukwu duziri ndi O duziri n'ime ha, emesia ha wee bata n'okpukpe Chukwu n'igwe n'igwe. Okpukpe Chukwu wee di elu kari okpukpe ndi ozo niile mgbe okpukpo oku na-akwusighi akwusi gasiri, yana mbọ siri ike di ogologo nke Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), ndi Sahaba ya (ka Chukwu nwee afọ ojuju n'ebe ha no), na ndi gbasoro uzo ha n'idi mma. Mgbe ahụ onodu gbanwere, amaghi ihe wee kpuchie otutu n'ime ihe e kere eke; otutu n'ime ha wee laghachi n'okpukpe nke oge amaghi ihe, site n'ikabiga okè n'ebe ndi amuma na ndi nsọ no, ikpoku ha na icho enyemaka n'aka ha, na udi ndi ozo nke isoro Allah tanyere ihe ozo. Ha amaghi kwa ihe: "La ilaha illa Allah" putara; di ka ndi Arab na-ekweghi ekwe si mara ihe o putara, ya mere, Allah bu Onye a na-achọ enyemaka n'aka Ya.

Isọke a anogidewo na-agbasa n'etiti ndi mmadu ruo n'oge anyi a; n'ih i njuputa nke amaghi ihe, nakwa idi anya oge site n'oge Amuma.

Na echiche ụgha nke ndị a bịa n'azụ bụ echiche ụgha nke ndị bu ụzọ, ya bụ okwu ha si:

﴿...هُوَ لَا يَشْفَعُونَ عِنْدَ اللَّهِ...﴾

"{...Ndi a bu ndi na-arịochitere anyị arịrịọ n'ebe Chineke nọ...}" [Surah Yunus: 18] Na okwu ha si:

﴿...مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى...﴾

"...Anyị anaghị efe ha ofufe ma e wezuga ka ha mee ka anyị bjaruo Chineke nso." [Surah Az-Zumar: 3] N'ezie Chukwu akagbuola echiche ụgha a, ma kọwaa na onye ọ bụla fere ihe ọ bụla na-abughị Chineke, n'agbanyeghị onye ọ bụ, n'ezie o meela ịsoke ma gọnahụrụ Chineke, dika Chukwu Onye Dị Elu siri:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْصُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هُوَ لَا يَشْفَعُ عِنْدَ اللَّهِ...﴾

Ha na-efe ihe na-abughị Chineke, nke na-adighị emerụ ha ahụ, ọ dighịkwa abara ha uru, ha na-asikwa: Ndi a bu ndi na-arịochitere anyị arịrịọ n'ebe Chineke nọ... [Surah Yunus: 18]. Ya mere, Chukwu Onye dị nsọ zaghachiri ha n'okwu ya si:

﴿قُلْ أَتَنْتَبِهُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (18)

{Si: Ònu na-agwa Chukwu ihe Ọ na-amaghi n'eluigwe ma ọ bụ n'ụwa? Ka e doo Ya asọ, Ọ kachasikwa elu pụọ n'ihe ha na-etinye di ka ndi mmekọ.18} [Surah Yunus: 18].

Ya mere, Chukwu Onye Dị Elu kọwara n'amaokwu a: na ife onye ọ bụla na-abughị Ya ofufe,

gụnyere ndị amụma, ndị nsọ, ma ọ bụ ndị ọzọ, bụ Nnukwu isokọ Chukwu, ọbụlagodi ma ndị na-eme ya kpọrọ ya aha na-abụghị nke ahụ, Chukwu Onye Dị Elu Sịkwara:

{...وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى...}

"...Ma ndị ahụ weere ndị nchebe n'ihe na-abụghị Ya (ha na-asị): Anyị anaghị efe ha ma e wezuga sọsọ ka ha wee mee ka anyị bjaruo Chineke nso..." [Surah Az-Zumar: 3]. Mgbe ahụ Chukwu Onye Dị Elu zaghachiri ha n'okwu ya si:

{...إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ}

{...N'ezie, Chineke ga-ekpe ikpe n'etiti ha n'ihe ha na-enwe esemokwu na ya. N'ezie, Chineke anaghị eduzi onye bụ onye ụgha, onye na-ekweghị ekwe.} [Surah Az-Zumar: 3].

Site na nke a, Chukwu (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) kọwara n'ụzọ putara ìhè na ofufe ha na-eфе ihe ọ bụla ọzọ na-abụghị Ya, site n'ìkpọku, egwu, olileanya, na ihe ndị yiri ya; bụ ekweghị ekwe na Ya (Onye Nsọ, Onye Dị Elu), O gosikwara na ha bụ ndị ụgha n'okwu ha si: N'ezie, chi ha na-eme ka ha bjaruo Ya nso.

Sotu n'ime nkwenye nke iju okwukwe nke na-emegide nkwenye ziri ezi, nakwa nke na-emegide ihe ndị ozi (ka ekpere na udo diri ha) wetara bụ: ihe ndị na-ekweghị na Chineke n'oge a kwenyere, site na ndị na-esọ ụzọ Marx na Lenin, nakwa ndị ọzọ na-akpọsa oku na ekweghị na Chineke nakwa iju

okwukwe, ma ha kpọrọ nke ahụ Socialism, ma ọ bụ Communism, ma ọ bụ Ba'athism, ma ọ bụ aha ọ bụla ọzọ. N'ezie, otu n'ime ntọala nke ndị a na-ekweghi na Chineke bụ na: ọ dighi Chineke, ndụ bụkwa naani ihe nkiti.

Otu n'ime ntọala ha bụ: ịgọnahụ mbilite n'ọnwụ, na ịgọnahụ Paradaịs na ọkụ ala mmụọ, nakwa iju okwukwe n'okpukpe niile. Ma onye ọ bụla lere anya n'ime akwukwọ ha wee mụọ ihe ha kwenyere na ya, ga-amata nke a na nkwenye siri ike. O nweghikwa obi abụọ na nkwenye a na-emegide okpukpe eluigwe niile, ọ na-edugakwa ndị na-eso ya na njedebe kacha njo n'ụwa a na n'ọdinihu.

Ufọdụ n'ime nkwenye ndị ahụ na-emegide eziokwu gụnyere: ihe ufọdụ ndị Sufi kwenyere na ufọdụ n'ime ndị ha na-akpọ Awliya ha na Chukwu sokoro n'ihazi ihe, ma na-achikwa ihe gbasara ụwa, ha na-akpọkwa ha Aqtab, Awtad, na Aghwath, tinyere aha ndị ọzọ ha cheputara maka chi ha. Nke a bụ ikunye Chineke ibe (Shirk) n'ọbubueze, ọ bụkwa otu n'ime ụdị kachasi njo nke ikunye Chukwu di elu ibe (Shirk).

Na onye ọbụla tughariri uche n'isoke nke ndị gara aga n'ime ndị oge amaghi ihe, ma jiri ya tonyere isoke nke gbasaara n'etiti ndị ikpeazu; ọ ga-achọputa na isoke nke ndị ikpeazu ka ukwu ma jọkarịa njo, ma nkowa nke ahụ di ka ndị a: N'ezie, e ji ihe abụọ mara ndị na-ekweghi ekwe nke ndị Arab n'oge amaghi ama: Ihe mbụ: bụ na ha ekenyeghi

onye mmekọ n'ọbụbụeze, kama ikenye onye mmekọ ha dị n'ofufe; n'ihhi na ha kwetara n'ọbụbụeze nke Chukwu (Onye Dị Ukwuu ma Dị Elu) naanị Ya, dika O kwuru (Onye Nso, Onye Dị Elu):

﴿وَلَيْنَ سَأَلْتَهُمْ مِّنْ خَلْقِهِمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ...﴾

{Ma ọ bụrụ na i jụọ ha onye kere ha, ha ga-asị: Chineke...} [Surah Az-Zukhruf: 87]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾ 31

{Sị: Ònye na-enye unu ihe oriri site n'eluigwe na ụwa? Ma ọ bụ ònye nwe ikike inụ ihe na ihu ụzọ? Na ònye na-ewepụta ihe dị ndụ site n'ihe nwurụ anwụ, na-ewepụtakwa ihe nwurụ anwụ site n'ihe dị ndụ? Na ònye na-ahazi ihe niile? Ha ga-asị: Chukwu. Mgbe ahụ, sị: Ọ bụ na unu agaghị atụ egwu Ya?31} [Surah Yunus: 31]. Ihe iriba ama ndị dị na nkọwa a dị otụtụ nke ukwuu.

Ihe nke abụọ: Na itinye onye òtú na Chineke n'ofufe ha abụghị nke oge niile, kama ọ na-eme n'oge ntụsara ahụ, ma n'oge ihe isi ike, ha na-eji ezi obi efe Chukwu ofufe, dika Chukwu dị elu kwuru:

﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفَلَكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ﴾ 65

"Mgbe ha banyere n'ụgbọ mmiri, ha na-akpọku Chukwu, na-eme ka okpukpe dirị naanị Ya. Mana

mgbe Ọ zọputara ha gaa n'elu ala, ozugbo ahụ, ha na-esonyere Chukwu na ihe ọzọ." [Surah Al-Ankabut: 65].

Ma banyere ndị na-ekpere arụsị b́ara n'azụ, n'ezie, ha karịrị ndị nke mbụ n'uzọ abụọ: Akụkụ nke mbụ: Ịsọke ụfọdụ n'ime ha n'ọbụbueze. Akụkụ nke abụọ: Isonye ihe ndị ọzọ n'ofufe Chukwu ha n'oge ntusara ahụ na n'oge ihe isi ike, dị ka onye ọ b́la soro ha na-akpakọrịta ma nyochaa ọnọdụ ha si mara nke a, hụkwa ihe ha na-eme n'akụkụ ili nke Al-Hussein, na Al-Badawi, nakwa ndị ọzọ n'Ijpt; na n'akụkụ ili nke Al-Aidaroos n'Aden, na Al-Hadi na Yemen, na Ibn Arabi na Sham, na Sheikh Abdul-Qadir Al-Jilani n'Iraq, nakwa ili ndị ọzọ a ma ama nke ndị nkịtị gafere oke n'ime ha, wee nyefee ha ọtụtụ n'ime ikike nke Chukwu, Onye Dị Ebube ma Dị Ukwuu. Ọ dị ole na ole b́ ndị na-abara ha mba banyere nke a, ma na-akọwakwara ha eziokwu nke ofufe otu Chukwu, nke Chukwu jiri zite onye amụma Ya b́ Muhammad, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, nakwa ndị ozi bu ya ụzọ, ka udo na ngozi d́rị ha. N'ezie, anyị b́ nke Chukwu, nakwa n'ezie, na Ya ka anyị ga-alaghachikwuru.

Ụfọdụ n'ime nkwenye ndị na-emegide okwukwe ziri ezi na ngalaba nke aha na njirimara: b́ nkwenye nke ndị na-eweta ihe ọhụrụ n'okwukwe (Bid'ah) site na ndị Jahmiyyah, na ndị Mu'tazilah, nakwa ndị sooro ụzọ ha n'ijụ njirimara nke Chukwu, Onye dị ike, d́kwa ebube, na ịgónarị ihe e

kwuru banyere Chukwu, aso diri Ya, n'ime njirimara izu okè, na ikowa Ya, Onye di ike, dikwa ebube, site na njirimara nke ihe ndi na-adighi adi, ihe ndi na-enweghi ndu, nakwa ihe ndi na-agaghi ekwe omume; Chukwu di elu n'uzo di ukwu karja okwu ha.

Ihe so na nke a bu: onye juru ufo du njirimara ma kwado ufo du; di ka nkwenye nke ndi Ash'ari si di. Ma ndi a, ihe na-adakwasi ha na njirimara ndi ahụ ha kwado bu otu udi ihe ahụ ha gbapuru na ya n'ime njirimara ndi ahụ ha juru, ha wee kowaa ihe akaebe ha n'uzo ozo. Ha wee si otu a megide ihe akaebe a nuru anu (nke mkpughe) na ihe akaebe nke uche, wee na-emegiderita onwe ha na nke a, mmegide doro anya.

"Ma ndi Ahlus-Sunnah wal-Jama'ah: ha kwenyere n'ezie na o diri Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu) ihe O kwenyere na o diri onwe Ya, ma o bu ihe Onye Ozi Ya Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) kwenyere na o diri Ya banyere aha na njirimara n'uzo zuru okè, ma dokwaa Ya nso puo n'iyiri okike Ya, n'idi nso nke nweere onwe ya puo na ntupo nke igonari, ha wee gbaso ihe akaebe niile, ha emeghi mgbago, ha agonari ghikwa, ma nwee nchebe puo na mmegide nke ndi ozo dabara na ya-di ka e kowara na mbu-,"

Nke a bu uzo nzoputa, na obi utu n'uwaa nakwa n'Uwa Nke Ozo, o bukwaa uzo ahụ kwu oto nke ndi bu uzo n'ime mba a nakwa ndi ndu ya gbasoro. O

dighikwa ihe ga-eweta odimma nye ndi ikpeazu ha ma e wezuga ihe ahụ wetara odimma nye ndi mbu ha, ya bu igbaso Akwukwo Nso na Sunnah, nakwa ihapu ihe o bua megidere ha. Anyi na-ario Chineke, Onye di nso na Onye kachasi elu, ka O weghachite ogbakọ ndi Alakuba n'ezi uzo ya, na ka O mee ka ndi na-akpo oku n'ezi nduzi mbaa n'ime ya, ma nyere ndi isi ya na ndi okà mmuta ya aka n'iluso isoke ogu, ikpochapu ya, na ido aka na nti megide uzo ya niile... N'ezie, O bu Onye na-anu ihe, Onye no nso. O bu n'aka Chineke ka mmezu na iga nke oma niile di, O bukwu Ya zuru anyi oke ma buru Onye kacha mma itukwasị obi, o nweghikwa ike ma o bu ikike o bua beluso site na Ya. Ka udo na ngozi Chineke diri ohu Ya na onye ozi Ya, bu onye amuma anyi Muhammad, yana ezinulo ya na ndi na-eso uzo ya.

Iguzobe ihe akaebe banyere iwu nke onye o bua rioro enyemaka n'aka ihe o bua na-abughị Chineke

Abdulaziz bin Abdullah bin Baz

Ozi nke Abuq: Gbasara iwu icho enyemaka n'aka Onye-amuma ۞

Ekele diri Chineke, ka ngozi na udo diri onye ozi Chineke, na ezinulo ya na ndi na-eso uzo ya, na ndi na-agbaso nduzi ya.

Mgbe nke a gasiri: Akwukwo akuko Al-Mujtama nke Kuwait biputara amaokwu abu ufodu

n'akwukwọ ya nke 15, nke ewepụtara na 19/4/1390 H, n'okpuru isiokwu: (Na ncheta omumụ nke Onye-amuma dị nsọ). Amaokwu abụ ndị a jikọtara n'ime ha iriọ enyemaka n'aka Onye-amuma ﷺ, na iriọ mmeri site na ya; iji gbata umunna ya ọsọ enyemaka na inye ha mmeri nakwa inaputa ha n'ihe ha dabara n'ime ya nke bụ nkewa na esemokwu, site na mbinye aka nke onye kpọrọ onwe ya: (Aaminah), nke a bụkwa ezigbo ederede sitere n'amaokwu abụ ndị ahụ a rụturu aka na ha:

O Onye ozi Chineke, zọputa uwa... nke na-akpali agha ma na-erekwa n'ire oku ya.

O Onye Ozi nke Chukwu, zọputa mba... nke njem ya n'ime ọchịchiri nke obi abụọ teela aka.

Ewu Onye Ozi Chukwu, zọputa ọha ndị Alakuba... ndị ọhụụ ha furu efu n'ime mgbagwoju anya nke iru uju

Ruo mgbe ọ siri:

Mee ka mmeri bịa ngwa ngwa dị ka I mere ya ngwa ngwa... n'ụbọchị Badr mgbe ị kpokuru Chineke.

Ya mere, mweda n'ala ahụ ghorọ mmeri di ebube... N'ezie, Chineke nwere ndị agha nke ị na-adighi ahụ anya.

(N'uzọ di otu a ka onye edemede nwanyị a si eduzi oku na aririọ enyemaka ya nye Onye Ozi ﷺ, na-arịọ ya ka ọ gbataru umunna ọsọ site n'iweta mmeri ngwa ngwa, na-echefu — ma ọ bụ n'amaghi ama — na mmeri di n'aka Chineke naanị Ya, ọ bughị

n'aka Onye-amụma ﷺ ma ọ bụ ihe ọ bụla ọzọ e kere eke, dịka Chineke dị elu kwuru n'ime Akwụkwọ Ya doro anya:

{...وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ}

"{..Ma mmeri adighi beluso site n'aka Chineke, Onye Okaka, Onye Amamihe.}" Surah Al-Imran: 126] Ya na, Chukwu Onye Dị Ebube Siri:

{إِنْ يَنْصُرْكُمْ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ...}

{Ọ buru na Chineke enyere unu aka, ọ dighi onye ga-emeri unu; ma ọ buru na Ọ hapu unu, onye bu onye ahụ ga-enyere unu aka ma e wezuga Ya...} [Ezinulo Imran: 160].

Omume a nke irio aririo na irio maka nzoputa bu: inye otu udi n'ime udi ofufe nye onye ozo na-abughi Chukwu di elu; A matala ya site n'ihe ederede na nkwekorita: na nke ahụ ekweghi omume, nakwa na Chukwu kere ihe niile e kere eke ka ha fee Ya ofufe, O wee zite ndi ozi ma zitekwara Akwukwo nsọ iji kowaa ofufe ahụ na ikpoku ndi mmadu gaa na ya, dika Chukwu kwuru:

{وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ 56}

"Ma ekeghi M ndi Jinn na umu mmadu ma ọ bughị naanị ka ha fee M ofufe." [Soodu Adh-Dhariat: 56] Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Siri:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ أُعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...}

}N'ezie, Anyi zitere onye ozi n'ime mba ọ bula, (na-asi): Feenu Chukwu ofufe, ma zere arusi

(Taghut)... [Surah Annahl: 36] ‘Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ 25﴾

""Anyị eziteghị onye ozi ọ bụla tupu gị belụso na anyị kpugheere ya na ọ dighị chi ọzọ ma ọ bughị M, ya mere, feenụ M."" [Surah Al-Anbiya: 25] ‘Ya na, Chukwu Onye dị ebube Sịrị:

﴿الرَّ كِتَابٌ أَحْكَمْتُ آيَاتُهُ ثُمَّ فَصَّلْتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ 1﴾ (أَلَا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي لَكُمْ مِنْهُ نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ 2)

{Alif, Lam, Ra. Akwụkwọ nke e mere amaokwu ya ka ha sie ike, emesịa kọwaa ha nke ọma, nke sitere n'aka Onye maara ihe, Onye maara ihe niile1}

{Ka unu ghara ife ofufe ma ọ bughị Chukwu, n'ezie, abụ m onye na-adọ aka ná ntị na onye na-ezisa ozi ọma maka unu site n'ebe Ọ nọ2} Surah Hud: 1, 2].

Ya mere, Chukwu dị elu kọwara n'ime amaokwu ndị a doro anya na O keghị ndị jinn na mmadụ ma ọ bughị naanị ka ha fee Ya ofufe, O nweghị onye mmekọ. O gosikwara na O zitere ndị ozi, ekpere na udo dīrī ha, iji nye iwu maka ofufe a, na imachibido ihe megidere ya. Chukwu (Onye Dị Ebube ma Dị Ukwuu) kwukwara na O mere ka amaokwu nke Akwụkwọ Ya guzosie ike wee kọwaa ha n'ụzọ putara ihè, ka e wee ghara ife ihe ọ bụla ọzọ na-abughị Ya (Onye Nsọ, Onye Dị Elu).

A makwaara na ofufe putara: idị n'otu nke Chukwu na irubere Ya isi, site n'ime ihe Ọ nyere

n'iwu na izere ihe O machibidoro, Chukwu enyewokwa iwu ma kowaa banyere nke a n'otutu amaokwu, n'ime ha bu: okwu Ya (Onye Di Elu):

{وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ...}

}Ma a nyeghi ha iwu o bu la ma o bughi naani ka ha fe Chineke ofufe, na-eji ezi obi eme ka okpukpe di ocha maka Ya, na-eguzosi ike n'ezi okwukwe...{ [Soodu Al-Bayyinah: 5]• Ya na, okwu Onye Di Elu:

{وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ...}

{Ma Dinwenu gi ekpebiela ka unu ghara ife onye o bu la ofufe ma o bughi Ya...} [Soodu Al-Israa: 23]• Ya na, okwu Chukwu Onye di nso:

{إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۚ} {أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ ۝3}

{N'ezie, Anyi kpughere gi Akwukwo a n'eziokwu, ya mere fee Chukwu n'iji ezi obi raara okpukpe nye Ya2}

{Mara! O bu Chukwu nwe okpukperechi di ocha. Ma ndi ahụ weere ndi nchebe na-abughi Ya (na-asi): Anyi adighi efe ha ma o bughi naani ka ha mee ka anyi biaruo Chukwu nso. N'ezie, Chukwu ga-ekpe ikpe n'etiti ha n'ihe ahụ ha na-enwe nghotahie na ya. N'ezie, Chukwu adighi edu onye bu onye ugha, onye na-agonahu Chukwu.3} [Soodu Az-Zumar: 2-3].

Amaokwu ndi di na nkowa a di otutu, ha niile na-egosi na o bu ihe amanyere amanye ka e jiri ezi obi

na-eke Chukwu naanị Ya, ma hapụ ife ihe ọ bụla ọzọ na-abughị Ya, n'ime ndị amụma na ndị ọzọ.

Obi abụọ adighi ya na aririọ so n'udi ofufe kachasi mkpa na nke kachasi zuo oke, ya mere, ọ di mkpa ka e jiri ezi obi mee ya maka naanị Chukwu, dika o kwuru, Onye di ike ma dikwa ebube:

﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ 14﴾

""Ya mere, kpọkuonụ Chukwu, na-enyefe Ya okwukwe n'eziokwu, ma ọ bụrugodị na ndị na-ekweghị ekwe kpọrọ ya asi 14"" [Surah Ghafir: 14]· QYa na, Onye Dị Elu Siri:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا 18﴾

"{Na ụlọ ekpere bụ nke Chukwu, ya mere unu akpọkukwala onye ọ bụla tinyere Chukwu18}" [Surah Al-Jinn: 18]· Ma ntuziaka a banyere ipekuru naanị Chukwu ekpere na-emetuta ihe niile e kere eke, gụnyere ndị amụma na ndị ọzọ; na okwu Ya:

﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنْ
الظَّالِمِينَ 106﴾

Ma akpọkula ihe na-abughị Chineke, nke na-agaghị abara gi uru ma ọ bụ merụọ gi ahụ. Ọ bụrụ na i mee ya, n'ezie mgbe ahụ i ga-eso ná ndị ajọ omume 106 [Surah Yunus: 106]· Nke a bụ okwu a gwara Onye amụma ﷺ, a makwaara na Chukwu, Onye Dị Nso, enyela ya nchebe pụọ n'ikunye Chineke ibe (Shirk), kama ihe e bu n'obi na nke a bụ

idọ ndị ọzọ aka ná ntị. Emesịa, Onye Dị Ebube wee si:

﴿وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾
(106)

»Akpọkwala ihe ọ bụla na-abughị Chineke, nke na-adighị abara gị uru ma ọ bụ merụọ gị ahụ. Ọ bụrụ na ị mee otú ahụ, n'ezie, ị ga-abụ otu n'ime ndị ajọ omume 106﴿ [Surah Yunus: 106]» Nke a bụ okwu a gwara Onye-amụma ﷺ, ma ihe e bu n'obi na ya bụ: idọ ndị ọzọ aka ná ntị; n'ihia na a maara nke ọma na Chukwu, Onye dị Nsọ ma dịkwa Elu, enyela Onye ozi Ya nchedo pụọ n'Ikunye Chineke Ibe (Shirk), emesịa Chukwu dị Elu mesiri ike na mmachibido na idọ aka ná ntị; Ya mere O kwuru:

﴿...فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ﴾

»...Ọ bụrụ na ị mee ya, n'ezie mgbe ahụ, ị ga-abụ otu n'ime ndị ajọ omume﴿ Ma mmegbu, mgbe a kpọrọ ya n'ozuzu ya, n'ezie ihe a na-ebu n'obi na ya bụ: Nnukwu isokọ Chukwu, dika Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿...وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

»...Ma ndị na-ekweghị ekwe, ha bụ ndị ajọ omume﴿ [Surah Albakara: 254] Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿...إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

»...N'ezie, isọke bụ ajọ omume dị ukwu.﴿ [Surah Luqman: 13]. Yabụ, ọ bụrụ na Onye ndú ụmụ Adam, ekpere na udo dịrị ya, a sị na ọ kpeere ihe ọ bụla na-

abughị Chineke ekpere, ọ ga-eso na ndị mmegbu, keduzi maka onye ọzọ?!

Ya mere, a ghọtara site n'amaokwu ndị a na ndị ọzọ na iriọ ihe ọ bụla ọzọ na-abughị Chukwu aririọ — dika ndị nwurụ anwụ, osisi, arụsị, na ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ — bụ isonyeere Chukwu (Onye Dị Ike, Onye Dị Ebube) onye mmekọ, ọ na-emegidekwa ịdị n'otu nke Chukwu n'ofufe nke bụ ebumnuche Chukwu ji kee mmadụ na jinn, izipu ndị ozi, na isidata akwukwọ nsọ nile. Ọ na-emegidekwa ihe "La ilaha illa Allah" pụtara; nke na-agonahụ ofufe nye ihe ọ bụla ọzọ na-abughị Chukwu, ma gosi na o kwesiri naanị Chukwu, dika Chukwu (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) kwuru:

﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾
{62}

{Nke ahụ bụ n'ihi na Chukwu bụ eziokwu, na ihe ha na-akpọku ma e wezuga Ya bụ ugha, nakwa na Chukwu, Ọ bụ Ya bụ Onye kachasi elu, Onye kachasi ukwuu62} [Surah Al-Hajj: 62].

Nke a bụ isi iyi nke okpukpe na ntọala nke nkwenye, omume ofufe adighikwa irè ma e wezuga mgbe ụkpụrụ a ziri ezi, ...dika Onye Dị Elu siri:

﴿وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾
{65}

»N'ezie, e kpugheerela gi, nakwa ndị ahụ bu gi ụzọ na: Ọ bụrụ na ị tinyere onye òtú na Chineke, n'ezie ọrụ gi ga-abụ ihe efu, ị ga-abụkwa otu n'ime

ndị na-enwe mfu.65﴿ [Surah Az-Zumar: 65]‘ Ya na, Chukwu Onye dị nsọ na Onye Dị Elu Sịrị:

﴿...وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾

"...Ma ọ bụrụ na ha tinyere onye òtú na Chineke, ọrụ ha nile gaara abụla ihe efu." [Surah Al-An'am: 88].

Site n'ihe gara aga, ọ doro anya na okpukpe Islam, nakwa igba àmà: (na ọ dighị onye kwesiri ofufe n'ezie ma e wezuga Allah) nwere ntọala abụọ dị ukwu:

Otu n'ime ha: ka a ghara ife ihe ọ bụla ofufe ma e wezuga naanị Chukwu, O nweghị onye mmekọ; ya mere onye ọ bụla kpọkuru ndị nwurụ anwụ site na ndị amụma na ndị ọzọ, ma ọ bụ kpọkwo arụsị, ma ọ bụ osisi, ma ọ bụ nkume, ma ọ bụ ihe ndị ọzọ e kere eke, ma ọ bụ chọọ enyemaka n'aka ha, ma ọ bụ jiri ichụ àjà na ikwe nkwa bjaru ha nso, ma ọ bụ kpee ekpere nye ha, ma ọ bụ kpọọrọ ha isiala; n'ezie o werela ha dị ka chi na-abughị Chukwu, ma mee ha ndị ha na Chukwu (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) hara, ma megidekwa ma gbaghaa ihe "La ilaha illa Allah" pụtara.

Nke abụọ: na a gaghị efe Chineke (Onye Dị Elu) ofufe ma ọ bughị naanị n'ụzọ Onye Amụma na onye ozi Ya (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) si wepụta n'iwu. Ya mere, onye ọ bụla webatara ihe ọhụrụ n'okpukpe nke Chineke na-enyeghị ikike; o mezughị ihe igba àmà na Muhammad bụ onye ozi

Chineke pụtara, ọrụ ya agaghị abara ya uru, a gaghikwa anabata ya n'aka ya. Chineke (Onye Dị Ebube) kwuru:

﴿وَقَدَّمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا﴾ 23﴿

Anyị wee bịakwute ihe ha rụrụ n'ọrụ, Anyị wee mee ya ka ọ ghọọ uzuzu a gbasasịrị agbasasị 23﴿ [Surah Al-Furqan: 23]• Ihe e bu n'obi maka ọrụ ndị a kpọturụ aha n'ime amaokwu ahụ bụ: ọrụ nke onye nwurụ na ikunye Chukwu Onye Dị Ike na Onye Dị Ebube ibe (Shirk),

A gụnyekwara n'ime ya: Omume nchepụta ọhụrụ ndị Chukwu na-enyeghị ikike, n'ihị na ha ga-abụ ihe efu dika uzuzu e fesara efesa n'ubochi Mbilite n'Ọnwụ, ebe ọ bụ na ha adabaghị n'usoro okpukpe Ya dị ọcha, dika Onye Amụma (SAW) siri:

«مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ».

«Onye ọ bụla webatara n'okpukpe anyị a ihe na-esighị na ya, ọ bụ ihe a jụrụ aju.». A kwekọrịtara na o ziri ezi.

N'ịchịkọta okwu a: na onye edemede nwaanyị a echewo aririọ enyemaka ya nakwa ekpere ya n'ebe Onyeoziri ﷺ nọ, ma tugharia pụọ n'ebe Onyenwe ụwa niile nọ, Onye nke mmeri, ihe ọjọọ, na uru dī n'aka Ya, ma ọ nweghị ihe ọ bụla n'ime ihe ndī a dī n'aka onye ọzọ.

Ma obi abubọ adighi na nke a bụ ajọ omume dī ukwu ma dīkwa njo. Chukwu - Onye Dī Ike na Onye Dī Ebube - e nyewokwa iwu ka a kpọkuo Ya - Onye

Dị Nsọ - ma kwee nkwa ịza onye ọ bụla na-akpọku Ya, Ọ dọwokwara onye na-eme mpako pụọ na nke ahụ aka ná ntị banyere ibanye n'ọkụ Jahannama, dika Chukwu Onye Dị Ike na Onye Dị Ebube siri:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾

Ọnye-nwe unu Siri: Kpọkuonu m, aga m aza unu. N'ezie, ndị na-eme mpako ịhapu ofufe m ga-abanye n'ọkụ ala mmụọ n'ihere. [Surah Ghafir: 60] Ya bụ: ndị e wedara n'ala, ndị dị ala, Ya mere, amaokwu a dị nsọ na-egosi na arịrịọ (dua) bụ ofufe, nakwa na onye ọ bụla jiri nganga jụ ya, ebe obibi ya bụ Jahanam. Yabụ, ọ bụrụ na nke a bụ ọnọdụ onye jiri nganga jụ ịrịọ Chineke arịrịọ, keduzi ka ọnọdụ onye na-arịọ onye ọzọ na-abughị Ya ga-adị, ma na-ewepụrụ Ya ihu, ebe Ya onwe Ya, asọ ịrị Ya, dị nso, bụrụ Onye nwe ihe niile, nakwa Onye nwere ike n'ihie niile, dika Ọ kwuru, asọ ịrị Ya:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾ (186)

Ma mgbe ndị ohu M jụrụ gị gbasara M, n'ezie, a nọ M nso. A na M aza òkù nke onye na-akpọku mgbe ọ kpọkuru M. Ya mere, ka ha zaa òkù M, ma kwenyekwa na Mụ, ka ha wee nweta ezi nduzi 186 [Surah Albakara: 186] Onye-oziri ٱ kọrọ n'ime ezi Hadith na arịrịọ bụ ofufe, o kwukwara gwa nwa nwanne nna ya Abdullah bin Abbas, ka Chukwu nwee mmasị n'ebe ha abụọ nọ:

«أَحْفَظِ اللَّهَ يَحْفَظْكَ، أَحْفَظِ اللَّهَ تَجِدْهُ تُجَاهَكَ، إِذَا سَأَلْتَ فَاسْأَلِ اللَّهَ، وَإِذَا اسْتَعْنَيْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ».

«Chekwaa iwu Chineke, Ọ ga-echekwa gi, chekwaa iwu Chineke, i ga-achota Ya n'ihu gi, ọ buru na i choro irio ihe, rio Chineke, ọ burukwa na i choro enyemaka, rio Chineke enyemaka.» At-Tirmidhi dekotara ya na ndi ozo.

Ya na, ọ siri (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ:

«مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو لِلَّهِ نِدَاءً دَخَلَ النَّارَ».

«Onye ọ bula nwuru ebe ọ na-akpoku onye nhatanha nye Chukwu; ọ ga-abanye n'ime oku.» Albukhari koro ya, N'ime Sahih abuo, site n'aka Onye-amuma ﷺ na a juru ya: Olee mmehie kacha ukwuu? O kwuru si:

«أَنْ تَجْعَلَ لِلَّهِ نِدَاءً وَهُوَ خَلَقَكَ».

«Imeere Chukwu onye ha nhata, ebe ọ bu Ya kere gi». Ma 'Nidd': ọ bu onye ya na Ya hara, na onye yiri Ya. Ya mere, onye ọ bula rioro onye ozo na-abughị Chukwu aririo, ma ọ bu rio ya maka nzoputa, ma ọ bu mee nkwa nye ya, ma ọ bu gburu ya àjà, ma ọ bu nye ya ihe ọ bula n'ime ofufe ma e wezuga ihe ndi a kpotururu aha n'elu; n'ezie ọ werewo ya di ka onye mmeko, ma ọ buru Onye-amuma, ma ọ bu onye nsọ, ma ọ bu mmuo ozi, ma ọ bu jinni, ma ọ bu arusi, ma ọ bu ihe ndi ozo n'ime ihe e kere eke.

N'ebe a, otu onye nwere ike isi: gini bu iwu gbasara irio onye di ndu nke no ya ihe o nwere ike ime, nakwa irio ya enyemaka n'ihe ndi a na-ahụ

anya nke o nwere ike ime; Azịza ya: na nke a abughị nke sitere n'ịsoke, kama ọ so n'ihe ndị a na-emekari nke a na-anabata n'etiti ndị Alakuba, dị ka Chukwu kwuru n'akụkọ Mozis:

{...فَاسْتَعَاثَ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ...}

{...Ya mere, onye ahụ nke sitere na ndị ya rịọrọ ya enyemaka megide onye ahụ nke sitere na ndị iro ya...} [Surah Al-Qasas: 15] Ya na, dika Chukwu Onye Dị Elu siri n'ime akụkọ Musa ọzọ:

{فَخَرَجَ مِنْهَا خَائِفًا يَتَرَقَّبُ...}

"{O wee si na ya puo na-atụ egwu, na-eleghari anya...}" [Surah Al-Qasas: 21] Dika mmadụ si ariọ enyemaka n'aka ndị ibe ya n'agha, nakwa n'ihe ndị ọzọ na-adakwasị ndị mmadụ, ebe ha na-enwe mkpa ibe ha.

N'ezie, Chukwu nyere Onye-amụma ya ﷺ iwu ka ọ gwa ndị na-eso ọzọ ya na ya enweghị ikike iweta uru ma ọ bụ mmerụ ahụ nye onye ọ bụla, ya mere Chukwu Onye dị nsọ na Onye Dị Elu Siri:

{قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا 21 قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا 22}

{Sị: Ọ bụ naanị Onyenwe m ka m na-akpọku, anaghikwa m ejikọta Ya na onye ọ bụla 21}

"Kwuo: N'ezie, enweghị m ikike iwetara unu mmerụ ahụ ma ọ bụ ezi ntuziaka 22{" [Surah Al-Jinn: 21, 22] Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Siri:

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ
لَاسْتَكْنَزْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ﴾ 188

)}Kwuo: Enweghi m ikike iwetara onwe m uru ma
o bu mmeru ahụ, ma e wezuga ihe Chineke chorọ. O
buru na m maara ihe zoro ezo, m gaara enweta
otutu ihe oma, ihe ojoo agaghikwa emetu m. Abughi
m ihe ozọ ma e wezuga onye na-adọ aka ná ntị
nakwa onye na-eweta ozi oma nye ndị kwere ekwe.
188﴿ [Surah Al-A'raf: 188].

Amaokwu ndi nwere nkowa a di otutu.

A maara nke oma na Onye-amuma ﷺ anaghi ekpe
ekpere nye onye o bula ma e wezuga Onyenwe ya,
dika a kwadoro banyere ya na n'ubochi Badr, o na-
ariọ enyemaka n'aka Chineke, na-ariokwa Ya ka o
nye ya mmeri megide ndi iro ya, ma na-anogidesi
ike na nke ahụ, na-ekwu: «Onyenwe m! Mezuoro m
ihe I kwere m ná nkwa». Ruo mgbe Onye Eziokwu
Kachasi Ukwuu bu Abu Bakr (ka Chineke nwee afo
ojuju n'ebe o no) kwuru: O zuola gi, Onyeozi
Chineke, n'ih i na Chineke ga-emezuoro gi ihe O
kwere gi ná nkwa, Chineke di elu wee kpughee
okwu Ya banyere nke a:

﴿إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِآلِفٍ مِّنَ الْأَمَلِكَةِ مَرَدِّينَ ۙ﴾ 9

""Mgbe unu rioro Dinwenu unu maka
enyemaka, O wee zaa unu si: N'ezie, aga m eji otu
puku n'ime ndi Mala'ika na-esochi ibe ha kwado
unu."" [Surah Al-Anfal: 9], Ya mere, O (asọ diri Ya)

chetaara ha n'amaokwu ndị a banyere arịrịọ ha maka enyemaka, kowaa na O zara ha wee jiri ndi Mala'ika kwado ha; iji weta ozi oma nke mmeri, nakwa obi iru ala, O (asọ dīrī Ya) wee mee ka o doo anya na mmeri esiteghị n'aka ndi Mala'ika, kama na mmeri na-esite n'aka Ya, ...Chukwu Onye Dị Elu siri:

﴿وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ...﴾

{Ma mmeri adighi ma e wezugha site n'aka Chineke...} [Surah Al-Imran: 126]‘ Ya na, Chukwu Onye di ebube Siri:

﴿وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ123﴾

""N'ezie, Chineke nyere unu mmeri na Badr mgbe unu na-adighi ike. Ya mere, tughu egwu Chineke ka unu wee nye ekele 123."" [Surah AlImran: 123]. Chukwu Onye Dị Elu kowara n'amaokwu a na Ya onwe Ya bu Onye nyere ha mmeri n'ubochi Badr, e wee mara site na nke a na ihe O nyere ha nke bu ngwa agha na ike, na nkwado O ji ndi Mala'ika kwado ha, ihe ndi a niile so n'ihe na-eweta mmeri, ozi oma, na udo nke obi, ma mmeri ahụ esiteghị na ha, kama o sitere n'aka Chineke naanị, Kedu ka onye edemede a ma o bu onye ozọ ga-esi anwa anwa iduzi arịrịọ enyemaka ya na ichọ mmeri n'aka Onye-amuma ﷻ, ma tugharia puo n'ebe Onyenwe uwa niile no, Onye nwe ihe niile, na Onye puru ime ihe niile?!

O nweghi obi abuo na nke a bu otu n'ime amaghi ihe kachasi njo, obuna o so n'ime isoko Chukwu na

ihe ọzọ (shirk) kachasi ukwuu. Ya mere, ọ bụ iwu diiri onye edemede ahụ ka o cheghariakwute Chukwu - aso diri Ya - ezi nchehari. Ma ezi nchehari bụ nke gụnyere otutu ihe, nke bụ: Nke mbu: Ikwa uta maka ihe o mere. Nke abuo: Ihapu ihe mere na ya. Na nke ato: Inwe mkpebi siri ike ihara ilaghachi na ya, iji sọpuru Chukwu (Onye Di Elu), na iji ezi obi maka Ya, na irubere iwu Ya isi, nakwa ikpachara anya puo n'ihe O machibidoro; nke a bụ ezi nchehari, E nwekwara ihe nke anọ puru iche gbasara ma ọ bụrụ na mmejo ahụ di megide ikike nke ihe e kere eke, nke bụ: Nke Anọ: Iweghachi ikike n'aka onye o ruuru, ma ọ bụ inweta mgbaghara n'aka ya.

Chukwu enyela ndi ohu Ya iwu ka ha chegharia, ma kwe ha nkwa inabata ya, di ka Onye kachasi elu kwuru, si:

﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ 31

Ma chegharianu laghachikwuru Chineke unu niile, unu ndi kwere ekwe, ka unu wee nwee ihe iga nke oma 31 [Surah An-Nur: 31]. Ya na, O siri n'ihe gbasara ndi Kraist:

﴿أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ 74

{O bu na ha agaghi echeghari gkwuru Chineke ma rio Ya mgbaghara? Ma Chineke bu Onye na-agbaghara mmehie, Onye na-eme ebere 74} [Surah Al-Maa'idah: 74]. Ya na, Onye Di Elu Siri:

﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا 68 يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا 69 إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا 70﴾

""Ndị na-adighi akpoku chi ozo tinyere Chineke, ndi na-adighi akwa obara mmadu nke Chineke machiri ma o bughị n'usoro ziri ezi, nakwa ndi na-adighi akwa iko; ma onye o bula mere nke ahụ ga-ezute ntaramahụhụ nke mmehie ya.""

A ga-amubanyere ya ntaramahụhụ okpukpu abuo n'Ubochi Mbilit n'Onwu, ma o ga-anọ n'ime ya ruo mgbe ebighi ebi di ka onye e wedara n'ala. 69

"Beluso onye cheghariri, ma kwere ekwe, ma ruo oru oma, ndi ahụ ka Chineke ga-agbanwe omume ojobo ha ka o buru omume oma. Ma Chineke bu Onye na-agbaghara, Onye na-eme ebere." [Surah Al-Furqan: 68-70]• Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

﴿وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ 25﴾

{O bu Ya bu onye na-anabata nchehari site n'aka ndi ohu Ya, ma O na-agbaghara mmehie, ma O maara ihe unu na-eme 25} [Surah As-Shura: 25].

Na o ziri ezi site n'aka Onye-ozu Chukwu ﷻ na o siri:

«الْإِسْلَامُ يَهْدُمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ، وَالتَّوْبَةُ تُجْبُ مَا كَانَ قَبْلَهَا».

"Islam na-ehichapu mmehie ndi e mere tupu ya, nchehari na-ekpochapukwa mmehie ndi e mere tupu ya."

Edere m okwu nkenke ndị a; n'ihì nnukwu ihe egwu nke isokọ Chukwu, ebe ọ bụ mmehie kachasi ukwu, nakwa n'ihì egwu ibụ ndị e duhiere site n'ihe onye edemede a weputara, yana maka na ọ bụ iwu inye ndumọdụ n'ihì Chukwu na ndị ohu Ya. M na-ariọ Chineke, Onye idị ebube Ya dī ukwu, ka O jiri ya baara uru, na ka O mezie ọndụ anyị na ọndụ ndị Alakuba niile, na ka O meere anyị niile amara inwe nghota n'okpukpe, na iguzosi ike na ya, na ka O chebe anyị na ndị Alakuba pụọ n'ihe ojọ nke mkpuru obi anyị na ajọ omume anyị. N'ezie, Ọ bụ Onye na-ahụ maka nke a, na Onye nwere ikike ime ya.

Ka Chineke wusa ekpere, udo, na ngozi Ya n'ahụ ohu Ya na onye ozi Ya, bụ onye amuma anyị Muhammad, na ezinụlọ ya na ndị na-eso ụzọ ya.

Ozi nke atọ

Iwu banyere iriọ ndị jinn na ndị ekwensu maka nzọpụta, na ime nkwa nye ha

Site n'aka Abdul Aziz bin Abdullah bin Baz, nye onye ọ bụla n'ime ndị Alakuba nke na-ahụ ya, ka Allah nye mụ na ha ikike ijidesi okpukpe Ya ike, yana iguzosi ike na ya. Amin.

Udo dīrī unu na ebere nke Chineke na ngozi Ya niile.

Mgbe nke ahụ gasiri: Ụfọdụ ụmụnné ajuwo m gbasara ihe ụfọdụ ndị na-amaghị ihe na-eme; nke bụ iriọ onye ọzọ na-abughị Chineke, Onye dī nsọ

arịrịọ, na ịrịọ ya enyemaka n'ihe ndị dị mkpa; dika ịrịọ ndị jinn arịrịọ, na ịrịọ ha maka nzọpụta, na ime nkwa nye ha, na igburu ha àjà. Ụfọdụ n'ime ihe ndị a kwa gụnyere okwu ụfọdụ n'ime ha na-asị: (Unu asaa), nke putara: ndị isi asaa n'ime ndị Jinn, jidenụ ya, gbajienụ ọkpụkpụ ya, nụọ n'ọbara ya, bibienụ ahụ ya, unu asaa meenụ ya ụdị ihe a, Ma ọ bụ okwu ụfọdụ n'ime ha si: (Werenụ ya, unu ndị jinn nke ehiehie, unu ndị jinn nke uhuruchi), nke a na-adịkari ukwu n'ụfọdụ mpaghara ndịda, na ihe ndị so n'okwu a bụ: ịrịọ ndị nwurụ anwụ n'ime ndị amụma, ndị ezi omume na ndị ọzọ arịrịọ, ...dika ịrịọ ndị jinn arịrịọ, na ịrịọ ha maka enyemaka, na ime nkwa nye ha.. Nke a niile na ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ na-eme site n'aka ọtụtụ n'ime ndị na-ekwu na ha nọ n'okpukpe Islam, n'amaghị ama, nakwa n'ihị inomi ndị bu ha ụzọ. Ma eleghị anya, ụfọdụ n'ime ha na-ewere nke a ka ihe dị mfe wee ruo ụka na-ekwu: Nke a bụ ihe a na-eji ire ekwu, anyị ebughị ya n'obi ma anyị ekweghịkwa na ya.

O jukwara m: gbasara iwu ilu ndị a maara maka omume ndị a, na anụ ha gburu, na ikpere ha ekpere, na ikpe ekpere n'azụ ha, nakwa gbasara ikwere ndị na-eme anwansi na ndị na-agba afa; dika onye na-azoro na ọ maara ọrịa na ihe kpatara ya site na soosọ ilekwasi anya n'ihe ọ bula meturu onye ọrịa n'ahụ; dika ákwà ịgịgị isi, uwe ọkpa, ákwà mkpuchi isi, na ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ.

Azịza ya bụ: Ekele dịrị Chineke, naanị Ya, ka ngozi na udo dịrị onye ọ dịghị onye amụma ọzọ ga-abịa mgbe ọ gasịrị, na ezinụlọ ya na ndị na-eso ụzọ ya, na ndị na-agbaso nduzi ha ruo n'ụbọchị ikpe.

Mgbe nke a gasịrị: N'ezie, Chukwu (Onye Nso, Onye Dị Elu) kere mmadụ na ndị jinn ka ha fee Ya ofufe, ma hapụ ife ihe ọ bụla ọzọ na-abughị Ya, nakwa ka ha weputa naanị Ya maka ikpe ekpere, ichọ enyemaka, ichụ àjà, ikwe nkwa, na ụdị ofufe ndị ọzọ niile. O zipụkwara ndị ozi Ya banyere nke a, ma nye ha iwu ime ya. O wee wedata akwụkwọ nso ndị si n'eluigwe, nke kacha ukwuu n'ime ha bụ Qur'an Dị Nso, ịjị kọwaa nke a n'ụzọ putara ihè na ikpọ oku gaa na ya, ma dọọ ndị mmadụ aka ná ntị banyere inye Chukwu onye mmekọ nakwa ife ihe ndị ọzọ na-abughị Ya ofufe. Nke a bụ ntọala nke ntọala niile nakwa ntọala nke okwukwe na okpukperechi, ọ bụkwa ihe igba àmà na ọ dịghị onye kwesịrị ofufe n'ezie ma e wezuga Allah putara, nakwa eziokwu ya: ọ nweghị onye kwesịrị ofufe n'ezio kwu ma e wezuga Chukwu, n'ihì na ọ na-ajụ ma na-agonahụ ibụ chi nakwa ofufe maka ihe ọ bụla ọzọ na-abughị Chukwu, ma na-akwado ya - ya bụ: ofufe - maka naanị Chukwu, ma hapụ ife ọ bụla ọzọ na-abughị Ya n'ime ihe niile e kere eke, Ihe akaebe maka nke a site n'akwụkwọ Chukwu na Sunnah nke Onye Ozi Ya (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) dī ọtụtụ nke ukwuu, ụfọdụ n'ime ha bụ: okwu Onye Dị Elu:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (56)

Ma ekeghi m ndi Jinn na umu mmadu ma o bughị ka ha fee m ofufe 56﴿ [Surah Adh-Dhariyat: 56] Ya na, okwu Chukwu Onye di nsọ:

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ...﴾

{Ma Dinwenu gi ekpebiwo ka unu ghara ife ofufe ma o bughị Ya...} [Surah Al-Isra: 23] Ya na, okwu Onye Di Elu:

﴿وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ...﴾

Ma e nyeghi ha iwu o bula ma o bughị naani ka ha fee Chineke ofufe, jiri ezi obi weputa okpukpe naani maka Ya, kwusie ike n'ezi okwukwe...﴿ [Surah Al-Bayyinah: 5] Ya na, okwu Onye Di Elu:

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (60)

Ma Onyenwe unu sirị: Kpokuonu M, M ga-aza unu. N'ezie, ndi ahụ na-eme mpako iju ife M ofufe, ha ga-abanye n'ime Jahannam ma buru ndi e wedatara n'ala 60﴿ [Surah Ghafir: 60] Ya na, Chukwu Onye Di Elu Sirị:

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ...﴾

""Ma mgbe ndi ohu m juru gi banyere m, n'ezie, a no m nso. A na m aza aririo nke onye na-akpoku mgbe o kpokuru m..."" [Surah Albakara: 186].

Ya mere, O kowara (Onye Nso, Onye Di Elu) n'ime amaokwu ndi a na O kere mmadu na aljinni maka ife Ya ofufe, ...nakwa na O kpebiri - nke putara:

O nyere ndị ohu Ya n'iwu, ma ọọ ha ọdu - n'ime Qur'an putara ìhè, ma sitekwa n'ọnu Onye Ozi ahụ, udo na ngozi dịrị ya, ka a ghara ife ihe ọ bụla ọzọ ofufe ma e wezuga Onyenwe ha,

O mekwara ka o doo anya — Onye dị elu, dịkwa ukwu — na arịrịọ bụ ofufe dị ukwu, onye ọ bụla mere nganga ihapụ ya ga-abanye n'ọkụ. Ọ nyekwara ndị ohu Ya iwu ka ha rịọ naanị Ya, kọwaakwa na Ya nọ nso na-aza arịrịọ ha, ya mere o ji bụrụ iwu dịrị ndị ohu niile ka ha rịọ arịrịọ n'aka naanị Onyenwe ha; n'ihì na ọ bụ otu ụdị ofufe e kere ha maka ya, a nyekwara ha iwu ya, Ọ kwukwara, Onye ebube Ya dị ukwu:

﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ 162 لَا شَرِيكَ لَهُ
وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ 163﴾

{Sì: N'ezie, ekpere m, na aja m, na ndụ m, na ọnwụ m dīrī Chineke (Allah), Onyenwe ụwa niile162}

Ọ nweghị onye mmekọ, ma nke a ka e nyere m n'iwu, abụkwa m onye mbụ n'ime ndị Alakuba163} [Surah Al-An'am: 162, 163].

"Ya mere, Chukwu nyere onye amụma Ya n'iwu ka ọ gwa ndị mmadụ na ekpere ya na ichū àjà ya - nke bụ: igbu anụ - na ndụ ya nakwa ọnwụ ya; bụ maka Chukwu, Onyenwe ụwa niile, na-enweghị onye ọ bụla ha na Ya sokoro, ma dabere na nke a: onye ọ bụla gburu anụ nye onye ọzọ na-abughị Chukwu etinyela onye mmekọ nye Chukwu, dika a

ga-asị na o kpere ekpere nye onye ọzọ na-abughị Chukwu; n'ihị na Chukwu di elu jikọtara ekpere na igbu anụ ọnụ, ma gwa anyị na ha abụọ bụ maka naanị Chukwu, na-enweghị onye ọ bụla ha na Ya sokoro," Ya mere onye ọ bụla gburu àjà nye ihe ọ bụla na-abughị Chineke, n'ime ndị jinn, na ndị mmuọ ozi, na ndị nwuru anwu, na ihe ndị ọzọ, ịjị chọọ ịbiaru ha nso site na ya, ọ dị ka onye kpere ekpere nye ihe ọ bụla na-abughị Chineke. Ma n'ime Hadith ziri ezi, a koro na Onye amuma, ekpere na udo diri ya, sirị:

«لَعَنَ اللَّهُ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللَّهِ».

«Chineke aburula ọnụ onye ọ bụla gburu anụ maka ihe ọ bụla na-abughị Chineke». Imam Ahmad dekọtara ya n'usoro akuko di mma, site n'aka Tariq bin Shihab (Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ), site n'aka Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) na o kwuru si:

«مَرَّ رَجُلَانِ عَلَى قَوْمٍ لَهُمْ صَمٌّ لَا يَجُوزُهُ أَحَدٌ حَتَّى يُقَرَّبَ لَهُ شَيْئًا، فَقَالُوا لِأَحَدِهِمَا: قَرِّبْ. قَالَ: لَيْسَ عِنْدِي شَيْءٌ أَقْرَبُهُ، قَالُوا: قَرِّبْ وَلَوْ ذَبَابًا، فَقَرَّبَ ذَبَابًا، فَخَلُّوا سَبِيلَهُ، فَدَخَلَ النَّارَ، وَقَالُوا لِلْآخَرِ: قَرِّبْ. قَالَ: مَا كُنْتُ لِأَقْرَبَ لِأَحَدٍ شَيْئًا دُونَ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ، فَضَرَبُوا عُنُقَهُ، فَدَخَلَ الْجَنَّةَ».

«Umụ nwoke abụọ gafere otu ndị mmadu nwere arusi nke onye ọ bụla na-anaghị agafe ruo mgbe o ji ihe churo ya àjà, ha wee si otu n'ime ha: Chuo àjà. Ọ sirị: Enweghị m ihe ọ bụla m ga-eji chuo àjà, ha sirị: Chuo àjà ọ bulagodi ijiji, o wee jiri ijiji chuo àjà, ha wee hapu ya ka ọ gaa ọzọ ya, o wee banye n'oku,

ha wee si onye nke ọzọ: Chụọ àjà. Ọ siri: Agaghị m eji ihe ọ bụla chụọrọ onye ọ bụla àjà na-abughị Chineke, Onye Dị Ebube, ha wee gbupụ ya isi, o wee banye na Paradaịs».

Ya mere, ọ bụrụ na onye jiri ijiji ma ọ bụ ihe yiri ya chụọrọ arụsị na ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ àjà na-abụ onye na-esonyere Chukwu na ihe ọzọ, onye kwesiri ibanye n'ọkụ, keduzi maka onye na-akpọku ndị jinn, na ndị mmụọ ozi, na ndị nsọ, nakwa kedu maka onye na-arịọ ha maka nzọpụta, na-eme nkwa nye ha, ma na-egburu ha àjà iji ruo ha nso, na-atụ anya site na nke a maka nchekwa nke akụ ya, ma ọ bụ ọgwụgwọ nke onye ọrịa ya, ma ọ bụ nchekwa nke anụ ulọ ya na ihe ubi ya, nakwa kedu maka onye na-eme nke a n'ihi egwu maka ihe ọjọọ nke ndị jinn, ma ọ bụ ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ?! Enweghị obi abụọ ọ bụla na onye mere nke a na ihe ndị yiri ya kacha ruo eruo ibụ onye na-esonyere Chukwu na ihe ọzọ, onye kwesiri ibanye n'ọkụ karịa nwoke a onye jiri ijiji chụọrọ arụsị àjà.

Ya na, n'ime ihe pụtara gbasara nke ahụ ọzọ, bụ okwu Onye Dị Elu:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۚ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ ۚ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ ۝﴾

{N'ezie, Anyị kpughere gi Akwụkwọ ahụ n'eziokwu, ya mere fee Chukwu n'iji ezi obi raara okpukpe nye Ya2}

N'ezie, okpukperechi e ji ezi obi mee bu nke Chineke. Ma ndi weere ndi nchete ozọ na-abughị Ya (na-asị): "Anyị anaghị efe ha ma ọ bughị naanị ka ha mee ka anyị bịaruo Chineke nso kari." N'ezie, Chineke ga-ekpe ikpe n'etiti ha n'ihe ahụ ha na-enwe nghotahie na ya. N'ezie, Chineke anaghị eduzi onye bu onye ụgha, onye na-agonahụ Chineke }3{ [Surah Az-Zumar: 1-3]• Ya na, Onye Dị Elu Siri:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَنْتَبِئُوكُمُ اللَّهُ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ 18

}Ha na-efe ihe na-abughị Chukwu, ihe na-adighị emerụ ha ahụ ma ọ bu baara ha uru, ha na-asikwa: "Ndi a bu ndi na-arịọrọ anyị arịrịọ n'ihu Chukwu." Si: "Unu na-agwa Chukwu ihe Ọ na-amaghị n'eluigwe ma ọ bu n'ụwa?" O doo nsọ, Ọ dika elu pụọ n'ihe ahụ ha na-esonyere Ya. 18{ [Surah Yunus: 18].

Ya mere, Chukwu (Onye Nso, Onye Dị Elu) kowara n'amaokwu abụọ ndi a, na ndi na-emekọ Chukwu na ihe ozọ eweela ndi nchete sitere n'ihe e kere eke na-abughị Ya, na-efe ha na Ya site n'itụ egwu, inwe olileanya, ichụ aja, ikwe nkwa, iriọ arịrịọ, na ihe ndi yiri ya, na-azọrọ na ndi nchete ahụ na-eme ka onye na-efe ha bịaruo Chukwu nso, nakwa na ha na-arịochiteere ha ọnụ n'ihu Ya. Mgbe ahụ, Chukwu (Onye Nso, Onye Dị Elu) kpughere na ha bu ndi ụgha, ma kowaa ihe efu ha n'uzọ pụtara

ihè, wee kpọọ ha ndị ụgha, ndị na-ekweghị ekwe, na ndị na-emekọ Chukwu na ihe ọzọ. O wee wezuga Onwe Ya pụọ n'omume ahụ ha ji emekọ Ya na ihe ọzọ, O wee Sị (Onye Dị Ebube, Onye Dị Elu):

﴿...سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

{...Otuto dirị Ya, Ọ dịkwa elu karịa ihe ha na-etinye dị ka onye mmekọ.} [Surah Annahl: 1]. Ya mere, a ghotara site na nke a na onye ọ bụla weere mmụọ ozi, ma ọ bụ onye amụma, ma ọ bụ jinni, ma ọ bụ osisi, ma ọ bụ nkume, wee na-arịọ ya arịrịọ tinyere Chineke, na-arịọ ya maka nzọpụta, ma na-achọ ibiara ya nso site n'ime nkwa na igbu àjà, n'ịtụ anya iriọchite ọnụ ya n'ebe Chineke nọ na ime ka ọ biaruo Ya nso, ma ọ bụ n'ịtụ anya ngwọta maka onye ọrịa, ma ọ bụ nchedo akụ na ụba, ma ọ bụ nchekwa onye na-anọghị ya, ma ọ bụ ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ; n'ezie o danyela n'ịsọke ukwu a, na ajọ ọdachi ahụ, nke Chineke kwuru gbasara ya:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا﴾ (48)

{N'ezie, Chineke anaghị agbaghara ka e tinyere Ya onye mmekọ, ma Ọ na-agbaghara ihe ọzọ ma e wezuga nke ahụ nye onye Ọ chọrọ, ma onye ọbụla na-esonyere Chineke na ihe ọzọ, n'ezie o cheputala mmehie dị ukwu 48} [Surah An-Nisaa: 48]• Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ﴾ (72)

»N'ezie, onye ọbụla na-esonyere Chukwu na ihe ọzọ, Chukwu amachibidola ya ogige, ma ebe obibi ya bụ ọkụ. Ma ọ dighị ndị enyemaka dịrị ndị ajọ omume 72{ [Surah Al-Maa'idah: 72].

Ma iriọchite aririọ na-adiri naani n'ubochi mbilite n'onwu maka ndi nwere okwukwe n'otu Chukwu na idi ocha n'obi, ọ bughị maka ndi na-enye Chukwu onye mmekọ, dika Onye amuma (SAW) sirị mgbe a juru ya: O Onye ozi Chukwu, kedu onye kachasi nwee ihu oma n'ime mmadu site n'iriọchite aririọ gi? O kwuru, si:

«مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ».

«Onye ọ bụla kwuru: O dighi chi ọzọ ma ọ bughị Chukwu, site n'ezi obi ya.» Ya na, O sirị (udo na ngọzi Chineke diri ya):

«لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ، فَتَجَلَّ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ، وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا».

«Onye Amuma ọ bụla nwere ekpere a na-anabata, ya mere Onye Amuma ọ bụla mere ngwa ngwa kpee ekpere ya, ma n'ezie, edobere m ekpere m di ka iriọchite onu maka umunna m n'Ubochi Mbilite n'Onwu, ọ ga-erutekwa, ma Allah choo, onye ọ bụla nwuru n'ime umunna m nke na-ejikotaghi ihe ọ bụla na Allah.»

"Ndi na-eke arusi n'oge mbu nwere okwukwe na Chukwu bu Onye Nwe ha, Onye Okike ha, na Onye na-enye ha ihe eji ebi ndu, kama ha dabere na ndi amuma, ndi nsọ, ndi mmuo ozi, osisi, nkume, na ihe

ndị yiri ha, na-atụ anya nkwuchite ọnụ ha n'ihu Chukwu, yana iwetakwu ha nso n'ebe Ọ nọ, dika e kwuru na mbụ n'amaokwu ndị ahụ," Ya mere, Chukwu anabataghị ngọpụ ha n'ihì nke ahụ, kama Chukwu katorọ ha n'ime Akwụkwọ Ya dị ukwuu, wee kpọọ ha ndị na-ekweghị ekwe na ndị na-etinye Ya onye mmekọ. O wee gosi na ha na-agma ụgha na nkwuputa ha na chi ndị a na-arịọrọ ha arịrịọ ma na-eme ka ha bjaruo Chukwu nso. Onye Ozi Chukwu, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, anabataghikwa ngọpụ ha, kama Onye Ozi ahụ, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, lụsoro ha agha n'ihì itinye onye mmekọ a, ruo mgbe ha ga-eme ka ofufe dị ọcha naanị maka Chukwu, n'irụ ọrụ dị ka okwu Ya si dị, Otito dirị Ya:

(وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ...)

""Lusokwanụ ha agha ruo mgbe a gaghị enwe mkpagbu, okpukperechi aburū nke Chineke...""

[Surah Albakara: 193]. Ya na, Onye-ozī ﷺ Sirī:

«أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ، وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ، وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ».

«E nyewo m iwu ka m luso ndị mmadụ agha ruo mgbe ha gbara àmà na ọ dighị chi ọzọ ma ọ bughị Chineke, nakwa na Muhammad bụ onye ozi Chineke, ma guzobe ekpere, nye Zakat. Ọ burū na ha emee nke ahụ, ha echebela ndụ (ọbara) ha na akụ na ụba ha pụọ n'aka m ma ọ bughị naanị n'ikike nke

Islam, ngukọ ha dika n'aka Chineke.» Na nkowa okwu ya (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ si:

«حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

«Ruo mgbe ha ga-agba àmà na o dighi onye kwesiri ofufe n'ezie ma e wezuga Allah» Ya bu: ka ha weputa ofufe maka naani Chukwu, n'enweghi ihe o bua ozo na-abughi Ya.

N'ezie, ndi na-eme isoke na-atu ndi jinn egwu, na-achokwa mgbaba n'ebe ha no, Chukwu Onye Di Elu wee wedata okwu Ya gbasara nke a:

﴿وَأَنَّهُ كَانَ رَجَالٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعُوذُونَ بِرَجَالٍ مِنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾

"Na n'ezie, e nwere umu nwoke n'ime umu mmadu ndi na-achọ mgbaba n'aka umu nwoke n'ime ndi Jinn, ha wee tukwasị ha mkpagbu 6" [Surah Al-Jinn: 6]. Ndi okà mmata nkowa sirị n'ime amaokwu ahụ di mmesapụ aka: ihe okwu ya putara bu:

﴿...فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾

"...ha wee mubaa ha nsogbu." Ya bu: ujo na egwu; n'ihia na ndi jinn na-ebuli onwe ha elu n'ime onwe ha ma na-eme nganga, mgbe ha huru ka mmadu na-achọ mgbaba n'ebe ha no, ma n'oge ahụ ha na-emenyekwu ha egwu na ujo, ka ha wee mubaa n'ife ha ofufe, na igbabara n'ebe ha no.

Chineke ejirila icho mgbaba n'ebe O no, Onye kachasi elu, yana n'okwu Ya zuru oke dochie nke ahụ nye ndi Alakuba, ma wedata maka nke a, okwu Onye Di Elu:

{وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ 200}

{Ma ọ buru na onwunwa ọ bula esite n'aka ekwensu akpalie gi, riọ Chineke nchebe. N'ezie, Ọ bu Onye na-anu ihe niile, Onye maara ihe niile 200} [Surah Al-A'raf: 200], Ya na, okwu Onye Di Ebube:

{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ 1}

{Si: A na m ariọ mgbaba n'aka Onyenwe chi ọbubọ1}, Na ọ ziri ezi site n'aka Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷻ na o kwuru si:

«مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا فَقَالَ: (أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ)؛ لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ».

«Onye ọ bula rutere n'otu ebe wee si: (A na m achọ nchebe n'okwu zuru oke nke Chineke pụọ n'ihe ọjọọ nke ihe O kere); o nweghi ihe ọ bula ga-emeru ya ahụ ruo mgbe ọ ga-esi n'ebe ahụ pụọ.»

Site n'amaokwu na Hadith ndi bu ụzọ, onye na-achọ nzọpụta, onye chọrọ ichekwa okpukpe ya, na nchekwa pụọ na ikunye Chineke ibe (Shirk), ma nke nta ya ma nke ukwu ya, ga-aghota; na idabere na ndi nwuru anwu, ndi mmuo ozi, ndi jinn, na ihe ndi ozo e kere eke, irio ha aririo, na irio maka mgbaba n'aka ha, na ihe ndi ozo yiri nke ahụ; bu otu n'ime oru ndi na-ekunye Chineke ibe n'oge amaghi ihe (Jahiliyyah), nakwa otu n'ime udi kachasi njo nke ikunye Chineke (Subhanahu) ibe. Ya mere, ọ bu iwu ihapu ya, ido aka na nti megide nke ahụ, idurita onwe odu ihapu ya, nakwa ikato onye ọ bula na-eme ya.

Ma banyere onye a maara n'ime ndị mmadụ maka omume ikpere arụsị ndị a: o zighị ezi ilu ya, maọbụ iri anụ o gburu, maọbụ ikpe ekpere maka ya, maọbụ ikpe ekpere n'azụ ya, ruo mgbe o kwupụtara nchegharị nye Chineke pụọ na nke ahụ, ma weputa arịrịọ na ofufe ka ọ dịrị naanị Chineke. N'ihì na arịrịọ bụ ofufe, nke ka nke, ọ bụ isi ya, dika Onye amụma kwuru ﷺ:

«الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ».

"«Arịrịọ bụ ofufe.»" Na a kọrọ site n'aka ya (udo na ngozi Chineke dịrị ya) ﷺ n'okwu ọzọ na o kwuru si:

«الدُّعَاءُ مَخَّ الْعِبَادَةِ».

"«Arịrịọ bụ isi ofufe.»" Maka ilu ndị na-ekpere arụsị: n'ezie Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿وَلَا تَتَّخِذُوا الْمُشْرَكَاتِ حَتَّىٰ يَوْمَ لَا يُؤْمِنُ وَلَا أُمَّةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ وَلَا تُنْكَحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يَوْمِئِذٍ يُؤْمِنُوا وَلَعَبْدٌ مُّؤْمِنٌ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللّٰهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾ (221)

"Unu alula ụmụ nwanyị na-ekpere arụsị ruo mgbe ha kwere ekwe; n'ezie, ohu nwanyị kwere ekwe dị mma karịa nwanyị na-ekpere arụsị, ọbụlagodi ma ọ masịrị unu. Unu alunyekwala (ụmụ nwanyị unu) nye ndị ikom na-ekpere arụsị ruo mgbe ha kwere ekwe; n'ezie, ohu nwoke kwere ekwe dị mma karịa nwoke na-ekpere arụsị, ọbụlagodi ma ọ masịrị unu. Ndị ahụ na-akpọku gaa n'ọkụ ala mmuo, ma Chukwu na-akpọku gaa n'ogige na mgbaghara site n'ikike Ya. Ọ na-akọwapụtakwa

ihe iriba ama Ya nye ndi mmadu ka ha wee nwee ike icheta. 221" [Surah Albakara: 221]• N'ihhi ya, Chineke (Otito diri Ya) machibidoro ndi Alakuba ilu umu nwaanyi na-ekpere arusi, nke gunyere ndi na-eke arusi, jinn, ndi mmuo ozi, na ihe ndi ozo, ruo mgbe ha kwere site n'iweputa ofufe niile naani maka Chineke, ikwere Onye Ozi ﷻ n'ihhe o wetaara, nakwa isoro uzọ ya. O machibidokwara inye umu nwoke na-ekpere arusi umu nwaanyi ndi Alakuba n'olulu, ruo mgbe ha kwere site n'iweputa ofufe niile naani maka Chineke, ikwere Onye Ozi ﷻ, nakwa isoro ya.

Onye kacha elu kowakwara na ohu nwanyi kwere ekwe ka mma kariya nwanyi nweere onwe ya nke na-ekpere arusi, n'agbanyeghi ma o masiri onye na-ele ya anya ma na-anu okwu ya, site n'ima mma ya na idi mma okwu ya, nakwa na ohu nwoke kwere ekwe ka mma kariya nwoke nweere onwe ya nke na-ekpere arusi, n'agbanyeghi ma o masiri onye na-anu okwu ya na onye na-ele ya anya, site n'ima mma ya, ikpo okwu ya, obi ike ya, na ihe ndi yiri ha. Mgbe ahụ, O wee kowaa ihe kpatara nhorọ a n'okwu Ya, O wee Si:

(...أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ...)

)...Ndi ahụ na-akpo oku gaa n'oku...([Surah Albakara: 221]. Nke a putara: ndi nwoke na ndi nwanyi na-ekpere arusi; n'ihhi na ha so na ndi na-akpo oku gaa n'oku mmuo site n'okwu ha, omume

ha, ụzọ ndụ ha, nakwa àgwà ha. Ma ndị nwoke na ndị nwanyị kwere ekwe, ha so ná ndị na-akpọ òkù gaa na Paradaịs site n'àgwà ha, omume ha, nakwa ụzọ ndụ ha. Ya mere, kedu ka ndị a na ndị ọzọ ga-esi hara nhata!

Ma banyere ikpe ekpere maka ndị na-ekpere arụsị: n'ezie, Onye Dị Elu kwuru banyere ndị ihu abụọ Sị:

﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ﴾ (84)

Ma e kpekwalala ekpere maka onye ọ bụla n'ime ha nwurụ ma ọlị, ma e guzokwala n'elu ili ya. N'ezie, ha ekweghị na Chukwu na Onye-amụma Ya, ma nwụọ ebe ha bụ ndị na-enupụ isi⁸⁴ [Surah At-Tawbah: 84]. Ya mere, Chukwu di elu kọwara n'ime amaokwu a dī mmesapụ aka na a naghị ekpere onye ihu abụọ na onye na-ekweghị ekwe ekpere; n'ihị ekweghị ekwe ha na Chukwu nakwa Onye ozi Ya. Otú a kwa, a naghị ekpe ekpere n'azụ ha, a naghịkwa eme ha ndị ndu maka ndị Alakuba; n'ihị ekweghị ekwe ha na enweghị ezi ntụkwasị obi ha (Amanah), nakwa n'ihị oké iro dī n'etiti ha na ndị Alakuba, na n'ihị na ha abughị ndị nke ekpere na ofufe; n'ihị na o nweghị ọrụ ọ bụla na-adịgide na ekweghị ekwe na ikpere arụsị. Anyị na-ariọ Chukwu nchekwa pụọ na nke ahụ. Ma gbasara iri anụ e gburu egbu nke ndị na-ekpere arụsị: n'ezie Chukwu Onye Dị Ebube siri,

na-akowa mmachibido iwu nke anụ nwurụ anwụ na anụ e gburu egbu nke ndị na-ekpere arụsị:

﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾ (121)

""Unu erikwala n'ime ihe a na-akpoghị aha Chineke na ya, n'ihị na n'ezie ọ bụ nnupụisi. N'ezie, ndị ekwensu na-akpali ndị enyi ha ka ha na unu rurịta ụka. Ma ọ bụrụ na unu erubere ha isi, n'ezie unu ga-abụ ndị na-ekpere arụsị."" [Surah Al-An'am: 121] Ya mere, Chineke (Onye Ebube na Onye Kasi Elu) machibidoro ndị Alakuba iri anụ nwurụ anwụ na anụ onye na-ekpere arụsị (Mushrik) gburu; n'ihị na ọ bụ ihe ruru unyi (najasah), yabụ na anụ ọ gburu dabara n'iwu anụ nwurụ anwụ, ọbụlagbodi na ọ kpọrọ aha Allah na ya; n'ihị na ikpọ aha sitere n'aka ya abaghị uru, o nweghikwa mmetụta ọ bụla; n'ihị na ọ bụ ofufe ('Ibadah), ma ikpere arụsị (Shirk) na-emebi ofufe ma na-eme ka ọ ghara ịdị irè, ruo mgbe onye na-ekpere arụsị ahụ chegharịrị gakwuru Allah (Onye Dị Ọcha), N'ezie, Onye dị ebube nyere ikike maka nri Ndị Akwụkwọ Nsọ n'ime okwu Ya (Onye dị nsọ):

﴿...وَطَعَامَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ جَلَّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ جَلَّ لَهُمْ...﴾

""...na nri nke ndị e nyere Akwụkwọ Nsọ bụ ihe ziri ezi maka unu, nri unu bụkwa ihe ziri ezi maka ha..." [Surah Al-Mâ'idah: 5] N'ihị na ha na-ejikọta onwe ha n'okpukperechi nke eluigwe, ma na-azọrọ na ha bụ ndị na-eso ụzọ Mozis na Jizos,

n'agbanyeghi na ha na-agma ụgha na nke a. Chukwu akagbuola okpukperechi ha ma mee ka ọ ghara idi irè site n'iziga onye amuma Muhammad n'ebe mmadu niile nọ n'ozuzu. Mana Chukwu Onye Di Ebube na Onye Di Elu akwadola n'iwu nye anyi nri nke ndi nwe Akwukwo na umu nwanyi ha; n'ihia amamihe miri emi na ihe nzuzo a gbasoro, nke ndi okà mmuta kowaputaworo nke oma, n'adighi ka ndi na-ekpere chi otutu bu ndi na-eke arusi na ndi nwuru anwu, site na ndi amuma, ndi nsọ na ndi ozọ; n'ihia na okpukperechi ha enweghi ezigbo ntọala, o nweghikwa ihe yiri eziokwu n'ime ya, kama ọ bu ụgha sitere na ntọala ya. N'ihia ya, anụ e gburu agbu nke ndi ha bu ozu, iwu ahapughikwa iri ya.

Ma gbasara ihe mmadu na-agwa onye ọ na-agwa okwu si: (Jinn emetula gi), (Jinn ewerela gi), (Shaitan eburula gi fepu), na ihe ndi ozọ yiri nke ahụ, nke a so n'udi ikpari na ikocha mmadu, nke anaghi anabata n'etiti ndi Alakuba, dika udi ikpari na ikocha ndi ozọ niile, nke a abughikwa n'udi isonyere Chukwu na ihe ozọ (Shirk), beluso ma onye na-ekwu ya kwenyere na ndi Jinn nwere ike ime umu mmadu ihe n'enweghi ikike na uche Chukwu. Ya mere, onye ọ bu kwenyere nke a banyere ndi jinn ma ọ bu ndi ozọ n'ime ihe ndi e kere eke, ọ bu onye na-ekweghi ekwe n'ihia nkwenye a; n'ihia na Chukwu, Onye di nsọ, ọ bu Ya bu Dinwenu nke ihe niile, nakwa Onye nwere ike n'elu ihe niile, O bukwere Ya bu Onye na-eweta uru nakwa Onye na-

eweta oghom, o dighikwa ihe o bu na-adị ma o bughị site n'ikike Ya, uche Ya, nakwa mkpebi Ya siri dī site na mbụ, dika O kwuru, Onye ebube Ya dī ukwu, mgbe O nyere onye amuma Ya ﷺ iwu ka o gwa ndi mmadu banyere nnukwu ntola a:

﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَا سْتَكْنَزْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (188)

›Kwuo, si: Enweghi m ikike iwetara onwe m ihe ga-abara m uru ma o bu ihe ojoo, ma e wezuga ihe Chineke choro. O buru na m maara ihe zoro ezo, m gaara enweta otutu ihe oma, ihe ojoo agaghikwa emetu m. Abughi m ihe ozoma e wezuga onye na-adọ aka ná ntị na onye na-eweta ozi oma maka ndi kwere ekwe 188 [Surah Al-A'raf: 188] N'ihia ya, o buru na onye ndu nke ihe e kere eke, burukwa onye kachasi mma n'ime ha (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), enweghi ike ibara onwe ya uru ma o bu kpataara onwe ya oghom, beluso ihe Chukwu choro, keduzi maka ndi ozoma e kere eke?! Amaokwu ndi gbasara nkowa a di otutu.

Ma n'ihe gbasara iju ase n'aka ndi na-agba afa, ndi na-eme amansi, ndi na-agu kpakpando, na ndi yiri ha, n'ime ndi na-akọ akuko banyere ihe zoro ezo, o bu ajo ihe a machibidoro iwu, ma ikwere ha ka njọ, burukwa ajo ihe jogburu onwe ya, kama, o so n'alaka nke ekweghi ekwe; n'ihia okwu Onye Amuma (SAW):

«مَنْ أَتَى عَرَاةً فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ؛ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ يَوْمًا».

«Onye ọ bụla gakwuuru onye na-agba afa wee juo ya maka ihe ọ bụla; a gaghi anabata ekpere ya ruo ubochi iri anọ.» Muslim koro ya na Sahih ya, Na Sahih ya kwa, site n'aka Mu'awiyah bin al-Hakam al-Sulami (Chineke nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ):

«أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنْ إِثْنَانِ الْكُفَّانِ وَسُؤَالِهِمْ».

«Na Onye-amuma ﷺ machibidoro igakwuru ndi dibia afa na iju ha ajuju.»

Ya na, ndi nwe akwukwo Sunan weputara site n'aka Onye-amuma ﷺ na ọ sirị:

«مَنْ أَتَى كَاهِنًا، فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ؛ فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ».

«Onye ọ bụla gakwuuru dibia afa, ma kwere ya n'ihe ọ na-ekwu; n'ezie ọ gonahuru ihe e kpughere nye Muhammad ﷺ.» Na Hadith ndi di n'echiche a di otutu. Ihe bu iwu n'ebe ndi Muslim no bu: Ikpachara anya megide iju ndi na-agba afa, ndi dibia afa, na ndi anwansi ndi ozọ niile, bu ndi na-etinye onwe ha n'iko banyere ihe zoro ezo, na iduhie ndi Muslim, ma ọ bu n'aha igwo oria ma ọ bu ihe ozọ, n'ihi ihe e kowarala na mbu banyere Onye Amuma (SAW) imachibido nke ahụ, na ido aka na nti ya megide ya. Tihe gunyekwara na nke a bu: ihe ufodu ndi na-azoro n'aha ogwugwo, gbasara ihe zoro ezo, ma ọ buru na ọ nuru isi ichafu isi onye oria, ma ọ bu akwa mkpuchi isi onye oria nwanyi, ma ọ bu ihe yiri nke ahụ, o kwuo, si: onye oria a ma ọ bu onye oria nwanyi a mere ihe a, ma mee ihe a, n'ime ihe ndi

zoro ezo nke na-enweghi ihe o bu na-egosi ya n'ichafu onye oria ma o bu ihe yiri ya. Ma ezi ebumnobi maka nke a bu naani ighogbu ndi nkiti, ka ha wee si: na o maara banyere ogwugwo, na udi oria di iche iche yana ihe kpatara ha. O nwere ike ibu na o ga-enye ha ufodu ogwu, ma o nwekwara ike ibu na a ga-enweta ogwugwo n'oge ahụ site n'ikike Chineke, ha echee na o bu n'ih i ogwu ya, O nwekwara ike ibu na ihe kpatara oria ahụ bu ufodu ndi jinn na ndi ekwensu, ndi na-ejere onye ahụ na-azoro na o na-agwo oria ozi, ma na-agwa ya gbasara ufodu ihe zoro ezo nke ha nwere ihe omuma banyere ya. O wee tukwasị obi na nke a, ma na-eme ihe na-amasi ndi jinn na ndi ekwensu site n'ofufe dabara ha. Ha wee wepu onwe ha n'ebe onye oria ahụ nọ, ma hapu mmeru ahụ ha kpatara ya. Nke a bukwa ihe a maara nke oma banyere ndi jinn na ndi ekwensu, yana ndi na-eji ha aru oru.

Ihe dikwara mkpa n'ebe ndi Alakuba nọ bu: ikpachara anya maka nke ahụ, na idurita onwe ha odu ihapu ya, idabere na Chineke, Onye di nsọ, yana itukwasị Ya obi n'ihe niile. O dighikwa njo inata ekpere ogwugwo iwu kwadoro na ogwu ndi anabatara, yana inweta ogwugwo n'aka ndi dokita na-enyocha onye oria, ma na-ejide n'aka banyere oria ya, site n'uzo ndi a na-ahụ anya ma nwee ezi uche. E gosiputawo ya n'eziokwu site n'aka Onye-amuma 卐 na o kwuru, si:

«مَا أَنْزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنْزَلَ لَهُ شِفَاءً، عَلِمَهُ مَنْ عَلِمَهُ، وَجَهْلُهُ مَنْ جَهْلُهُ».

«Chineke ewetaghi ọrịa ma e wezuga na Ọ wetara ọgwugwo ya, onye maara ya maara ya, ma onye na-amaghi ya amaghi ya.» Ya na, ọ siri ﷺ:

«لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ، فَإِذَا أُصِيبَ دَوَاءُ الدَّاءِ بَرَأَ بِإِذْنِ اللَّهِ».

""Ọrịa ọ bụla nwere ọgwụ ya, ya mere ọ bụrụ na ọgwụ adaba n'ọrịa ahụ, a ga-agwo ya site n'ikike Chineke."" Ya na, ọ siri ﷺ:

«عِبَادَ اللَّهِ، تَدَاوُوا وَلَا تَدَاوُوا بِحَرَامٍ».

«Ndi ohu Chineke, gwoonụ onwe unu, ma unu ejila ihe a machibidoro gwo onwe unu». Na Ahadith ndi di na nkowa a di otutu.

Ya mere, anyi na-arịọ Chineke, Onye idi ukwu Ya di ukwu, ka O dozie onodu ndi Alakuba niile, gwo obi ha na anu ahụ ha puo n'ihe ojoo o bula, kpokota ha n'elu nduzi ziri ezi, ma chebe anyi na ha puo n'onwunwa ndi na-eduhie eduhie, nakwa n'irubere ekwensu na ndi enyi ya isi. N'ezie, O nwere ike n'ihe niile, o dighikwa ike ma o bu ikike o bula beluso site na Chineke, Onye kachasi elu, Onye kachasi ukwu.

Ka Chineke gozie ohu Ya na onye ozi Ya, bu onye amuma anyi Muhammad, ma nye ya udo, ma wusa ngozi Ya n'ahụ ya, na ezinulo ya, na ndi na-eso uzo ya.

Ozi nke anọ:

Iwu gbasara ife ofufe site na usoro ekpere nke e cheputara ọhụrụ (Bid'ah) na nke ikunye Chineke ibe (Shirk)

Site n'aka Abdul Aziz bin Abdullah bin Baz ruo n'aka nwanna a na-akwanyere ùgwù (.....), ka Chineke nye ya ihe ịga nke ọma n'ihe ọma niile, Amin.

Udo dịrị unu na ebere nke Chineke na ngozi Ya niile.

Ma n'ịga n'ihu: Akwụkwọ unu dị ùgwù eruola m aka, ka Chukwu duga unu na nduzi Ya, yana ozi ọ gunyere nke na-akọwa na e nwere ndị nọ n'obodo unu na-ejidesi usoro ekpere (awrad) ike, nke Chukwu na-eziteghị ikike ọ bụla maka ha. Ụfọdụ n'ime ha bụ mmepụta ọhụrụ (bid'ah), ma ụfọdụ n'ime ha bụ ijikọ Chukwu na ihe ọzọ n'ofufe (shirk), ha na-ekwukwa na nke a sitere n'aka Onye ndú nke ndị kwere ekwe: Ali nwa Abi Talib, ka Chukwu nwee mmasị n'ebe ọ nọ, yana ndị ọzọ, Ha na-agụ usoro ekpere ndị ahụ n'ime ọgbakọ ncheta Chukwu, ma ọ bụ n'ime ụlọ alakuba mgbe ekpere Maghrib gasiri, na-azọrọ na ọ bụ ụzọ isi bjaruo Chukwu nso, dị ka ha na-ekwu si: "N'ikike Chukwu, unu ndị ikom Chukwu, nyerenụ anyị aka site n'enyemaka Chukwu, ma bụrụnụ ndị na-akwado anyị site na Chukwu." Na dị ka okwu ha: O ndị ndú, na O ndị nna ukwu, zaanụ, O ndị nwe enyemaka n'ebe anyị nọ,

ma riօchikwaanu օnu n'ebe Chukwu no, nke a bu ohu unu kwu օto, na-anօgidesikwa ike n'օnu uzօ unu, na-atukwa egwu maka adighi ike ya, nyere anyi aka O Onye ozi Chukwu, e nweghikwa m ebe օzօ m ga-aga ma e wezuga n'ebe unu no, n'aka unukwa ka a na-enweta ihe a na-ario... , unu bukwa ndi nke Chukwu, site na Hamza, onye ndu ndi nwuru n'ih i okpukpe, nakwa onye օ bu la n'ime unu na-aburu anyi enyemaka, nyere anyi aka O Onye ozi Chukwu. Na di ka ha siri kwuo: O Chineke, wusa ekpere Gi n'ahu onye I mere ka օ buru ihe kpatara mgbawa nke ihe nzuzo Gi di ebube na mwaputa nke ih e ebere Gi, o wee buru onye nnochiteanya nke օnunօ Dinwenu, na onye nnochiteanya nke ihe nzuzo onwe Gi.

Na օchichօ unu ikօwa ihe bu bid'ah, na ihe bu isօke, na ma ekpere օ di ire n'azu Imam ah u nke na-ario aririo a, ihe ndi a niile օ bu ihe a maara?

Aziza ya bu: Ekele diri Chineke naani Ya, ka ngozi na udo diri onye ah u օ na-enweghi onye amuma օzօ mgbe օ gachara, na ezinulo ya na ndi na-eso uzօ ya, yana onye օbu la gbasoro ntuziaka ya ruo ubochi ikpe.

Mgbe nke ah u gasiri: mara - ka Chukwu duzie gi - na Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu) kere ihe e kere eke, ma zite ndi ozi (ka udo na ngozi Chukwu diri ha), naani ka e fee naani Ya ofufe, O nweghi onye mmeko, n'enweghi ihe օ bu la օzօ na-abughi Ya, di ka Onye Di Elu kwuru:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ 56

"Ekeghị M ndị Jinn na ndị mmadụ maka ihe ọzọ, ma ọ bughị ka ha fee M ofufe." [Surah Adh-Dhariyat: 56].

Na ofufe - dika akowara ya na mbụ - bụ: irubere Ya, di elu, isi nakwa irubere onye ozi Ya bụ Muhammad isi; site n'ime ihe Chukwu na onye ozi Ya nyere n'iwu, na izere ihe Chukwu na onye ozi Ya machibidoro, site n'okwukwe na Chukwu nakwa onye ozi Ya, na iji ezi obi na-arụ ọrụ maka Chukwu, ya na oke ihunanya maka Chukwu, nakwa mwedinala zuru okè nye naanị Ya, di elu, n'enweghi onye ọzọ; dika Onye Dị Elu kwuru:

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ...﴾

{Ma Dinwenu gi ekpebiwo ka unu ghara ife ofufe ma ọ bughị Ya...} [Surah Al-Isra: 23] Nke putara: O nyere n'iwu ma nye ntuziaka ka e fee naanị Ya, Ya na, Onye Dị Elu Sịrị:

﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ 2 الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ 3 مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ 4 إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ
نَسْتَعِينُ﴾ 5

Otuto niile dīrī Chukwu, Onye Nwe Ụwa Niile.

Onye ebere n'ụzọ niile, Onye ebere n'ụzọ pụrụ iche 3

Dinwenu nke Ụbọchị nkwughachị ụgwọ na ikpe ikpe 4

Naanị Gị ka anyị na-eфе, ọ bụkwa naanị Gị ka anyị na-achọ enyemaka5} [Surah Al-Fatihah: 2-5] N'ihia, Chukwu (Onye Nso, Onye Dị Elu) kowara site

n'amaokwu ndị a: na ọ bụ Ya ruru eru ka e fee naanị Ya, nakwa ka a chọọ enyemaka n'aka naanị Ya. Ọ sịkwara (Onye Ogo Ya dị ukwu):

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ ۚ أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ
الْخَالِصُ...﴾

{N'ezie, Anyị kpughere gi Akwụkwọ ahụ n'eziokwu, ya mere fee Chukwu n'iji ezi obi n'okpukpe nye Ya2}

N'ezie, okpukpe dị ọcha dịrị Chukwu...} [Surah Az-Zumar: 2- 3]• Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿فَادْعُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۚ﴾ (14)

""Ya mere, kpọkuonụ Chukwu, na-eme ka okpukpe dị ọcha maka Ya, ọbụlagodi na ndị na-ekweghị ekwe kpọrọ ya asị 14."" [Surah Ghafir: 14]• Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ (18)

"{Na ụlọ ekpere bụ nke Chukwu, ya mere unu akpọkụla onye ọ bụla tinyere Chukwu18}" [Surah Al-Jinn: 18]• Amaokwu ndị gbasara ihe a ọ pụtara dị ọtụtụ, ha niile na-egosi na ọ bụ ihe amanyere amanye ka e fee naanị Chukwu.

A maara na arịrịọ n'ụdị ya niile bụ ofufe, ya mere, ekweghị ka onye ọ bụla n'ime mmadụ rịọ arịrịọ belu sọ n'aka Onyenwe ya, ma ọ bụ chọọ enyemaka ma ọ bụ rịọ nnapụta belu sọ n'aka Ya, n'igbaso amaokwu ndị a a na-asọpụrụ, yana ihe bịara n'ihe ha pụtara. Nke a bụ ewezuga ihe nkịtị, na ihe ndị a na-ahụ anya, nke mmadụ dị ndụ, nke nọ ya, nwere ike ime,

n'ihì na ndị ahụ abughị ofufe.. Kama, ọ bụ ihe anabatara site n'ederede na nkwekorita niile ka mmadụ rịọ enyemaka n'aka mmadụ dị ndụ ma nwee ike, n'ihe nkịtị nke o nwere ike ime; dika iriọ ya enyemaka ma ọ bụ iriọ ya maka nzọpụta iji chupụ ihe ọjọọ nke nwa ya, ma ọ bụ odibo ya, ma ọ bụ nkita ya, na ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ, Dị ka mmadụ iriọ enyemaka n'aka mmadụ ibe ya nke dị ndụ, nọ nso, ma nwee ike, ma ọ bụ onye anoghi nso, site n'uzọ ndị a na-ahụ anya dị ka ide akwukwọ ozi na ihe ndị yiri ya n'iwu ụlọ ya, ma ọ bụ iruzi ugboala ya, ma ọ bụ ihe ndị yiri nke ahụ, N'ime nke ahụ bụ: mmadụ iriọ ndị enyi ya maka nzọpụta na jihad na agha, na ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ. Ya na, ihe so na ngalaba a bụ okwu Chukwu Onye Dị Elu n'ime akukọ Musa (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya):

{...فَاسْتَعَاثَ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ...}

{...Ya mere, onye ahụ nke so n'otu ya rịọrọ ya enyemaka megide onye ahụ nke so ná ndị iro ya...} [Surah Al-Qasas: 15].

Ma n'ihe gbasara iriọ ndị nwurụ anwụ, na ndị jinn na ndị mmụọ ozi, na osisi na nkume maka nzọpụta: nke ahụ so n'ịsọke kachasi ukwuu, ọ bụkwa ụdị omume nke ndị mbụ na-eme ịsọke mere n'ebe chi ha dị; dị ka Al-Uzza, na Al-Lat, na ndị ọzọ. Otu a ka ọ dịkwa n'iriọ maka nzọpụta na iriọ enyemaka n'aka ndị dị ndụ a kwenyere na ha bụ ndị nsọ n'ihe ọ dighị onye nwere ikike n'elu ya ma e

wezuga Chineke; di ka igwọ ndi ọrịa, na iduzi obi, na ibanye n'Aljannah, na nzọputa puo n'okụ, na ihe ndi ozo yiri nke ahụ.

Ma amaokwu ndi bu ụzo, nakwa amaokwu na Hadith ndi nwere otu nkwa ahụ: ha niile na-egosi na o bu ihe amanyere amanye iduzi obi gaa n'ebe Chukwu no n'ihe niile, na iji ezi obi na-eke naanị Chukwu ofufe; n'ihi na o bu maka nke a ka e ji kee ndi ohu, o bukwa ihe e nyere ha n'iwu - dika e gosiri na mbu n'amaokwu ndi ahụ -, nakwa dika o di n'okwu Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu):

{وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا...}

{Feenu Chineke, ma unu etinyela Ya onye mmeko n'ihe o bula...} [Surah An-Nisaa: 36] Ya na, okwu Chukwu Onye di nso:

{وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ...}

}A nyeghi ha iwu o bula ma o bughị naanị ka ha fee Chineke ofufe, jiri ezi obi weputa okpukpe naanị maka Ya...{ [Surah Al-Bayyinah: 5] Na okwu Onye-amuma ﷺ n'akuko Mu'adh (Chineke nwee mmasi n'ebe o no):

«حَقَّ اللَّهُ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا».

«Ihe ruuru Chukwu n'ahụ ndi ohu bu ka ha fee Ya ofufe ma ghara iji ihe o bula mee isoke na Ya». E kwekoritara na izi ezi ya, Na okwu ya (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ n'ime hadith Ibn Mas'ud, ka Allah nwee afo ojuju n'ebe o no:

«مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَدْعُو إِلَهَ نِدَاءٍ دَخَلَ النَّارَ».

«Onye ọ bụla nwurụ ka ọ na-akpọkụ ihe nha nye Chukwu; ọ ga-abanye n'ime ọkụ.» Albukhari kọrọ ya. Na Sahih abụọ ahụ, site n'akụkọ Ibn Abbas (Chineke nwee mmasị n'ebe ha abụọ nọ), na Onye-amụma ﷺ mgbe o zigara Mu'adh na Yemen, ọ gwara ya si:

«إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ، فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ».

«N'ezie, ị na-abiakwute otu ndị nwe Akwụkwọ, ya mere ka ihe mbụ ị ga-akpọ ha gaa na ya bụrụ ịgba àmà na ọ dighị onye kwesiri ofufe n'ezie ma e wezuga Allah». Na mkpuru okwu:

«أَدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةٍ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ».

«Kpọọ ha oku ka ha gbaa àmà na ọ dighị chi ọzọ ma e wezuga Chineke, nakwa na m bụ onye ozi Chineke». N'akụkọ nke Albukhari:

«فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَى أَنْ يُؤْخَذُوا بِاللَّهِ».

«Ka ihe mbụ ị ga-akpọ ha gaa na ya bụrụ ka ha kweta na Chukwu bụ naanị Otu». Na Sahih Muslim site n'aka Tariq bin Ashyam Al-Ashja'i (Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ), na Onye Amụma (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ kwuru si:

«مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ؛ حَرَّمَ مَالَهُ وَدَمَهُ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ».

«Onye ọ bụla siri: Ọ dighị chi ọzọ ma ọ bughị Chukwu, ma ọ gọnahurụ ihe ọ bụla a na-efe na-abughị Chineke; a machibidoro akụ na ụba ya na ọbara ya iwu, ma ikpe ya diiri Chukwu Onye Di

Ukwuu na Onye Dị Ebube». Na Hadith ndị dị na nkowa a dị otutu.

Idi n'otu a bu ntala nke okpukpe Islam, o bukwu ntala nke okwukwe, ya bukwu isi ihe, nakwa ibu oru kachasi mkpa, o bukwu amamihe di n'okike nke umu mmadu na ndi Jinn, nakwa amamihe di n'iziga ndi ozi niile, udo na ngozi diri ha, di ka amaokwu ndi na-egosi nke ahụ si buo uzọ pụta, n'ime ha bu: okwu nke Chukwu, asọ diri Ya:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (56)

"Ma ekeghi m ndi Jinn na ndi mmadu ma o bughi naani ka ha fee m ofufe." [Surah Adh-Dhariyat: 56] Ya na, n'ime ihe akaebe maka nke ahụ kwa: okwu Onye Dị Elu:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ...﴾

}N'ezie, Anyi zitere onye ozi na mba o bula, (na-asị): Feenu Chukwu ofufe, ma zerekwanu arusi... [Surah Annahl: 36] Ya na, okwu Chukwu Onye di nsọ, Onye Dị Elu:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ (25)

{Anyi eziteghi onye ozi o bula tupu gi ma o bughi na anyi kpugheere ya na o dighi chi ozọ ma o bughi M, ya mere, feenu M 25} [Surah Al-Anbiya: 25]. Ya na, Chukwu Onye ebube ya di ukwu Siri gbasara Nuh, Hud, Salih, na Shu'ayb (udo na ngozi Chineke diri ha), na ha gwara ndi obodo ha:

﴿...اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ...﴾

{...feenụ Chukwu, ọ dighị chi ọzọ unu nwere ma ọ bughị Ya...} [Surah Al-A'raf: 59]• Nke a bụ oku nke ndị ozi niile, dị ka amaokwu abụọ ndị bu ụzọ siri gosi. Ndị iro nke ndị ozi kwetakwara na ndị ozi nyere ha iwu ka ha fee naanị Chukwu ofufe, ma hapụ ife chi ndị ọzọ a na-efe na-abughị Ya, dị ka Ọ (Onye Dị Ebube) siri kwuo n'akụkọ ndị Aad, na ha gwara Huud (udo dịnị ya) si:

{...أَجِئْنَا لِنُعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا...}

"{...Ị biakwutere anyị ka anyị fee Chukwu, naanị Ya, ofufe, ma hapụ ihe ndị nna anyị na-efe...}" [Surah Al-A'raf: 70]• Ya na, Chukwu Onye dị nsọ ma Dị Elu Sịrị gbasara ndị Kuraish mgbe onye amụma anyị Muhammad ﷺ kpọrọ ha ka ha fee naanị Chukwu ofufe, na ihapụ ihe ndị ha na-efe ma e wezuga Ya, nke gụnyere ndị mmụọ ozi, ndị nsọ, arụsị, osisi, na ihe ndị ọzọ:

{أَجْعَلِ الْآلِهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجَابٌ5}

{Ọ meela chi nile ka ha buru naanị otu Chukwu? N'ezie, nke a bụ ihe itụnanya5} [Surah Saad: 5]• Ya na, Chukwu Onye dị nsọ na Onye Dị Elu Sịrị gbasara ha:

{إِنَّهُمْ كَانُوا إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَسْتَكْبِرُونَ35 وَيَقُولُونَ إِنَّا لَنَنَارِكُوا إِلَهَيْنَا لَشَاعِرٍ مَّجْنُونٍ36}

{N'ezie, mgbe ọ bula a siri ha: Ọ dighị chi ọzọ ma ọ bughị Chukwu, ha na-eme mpako35}

Ha na-asikwa: Anyị ga-ahapụ chi anyị niile maka onye na-edede abụ bụ onye ara? 36{ [Surah As-Saffat:

35- 36]· Amaokwu ndị na-egosi ihe a ọ pụtara di ọtụtụ.

Site n'ihe anyị kpọturụ aha n'ime amaokwu di iche iche na okwu Onye Ozi: ọ ga-edo gi anya — ka Chukwu duzie mụ na gi n'ighota okpukpe, na inwe ezi nghota banyere ikike nke Dinwenu uwa niile — na arịrịọ ndị a na ụdị iriọ maka nzọpụta — nke i kọwara n'ajụjụ gi —, ha niile so n'ụdị isọke kachasi ukwu; n'ihі na ha bụ ofufe a na-enye onye na-abughị Chukwu, nakwa iriọ maka ihe ndi o nweghi onye nwere ike ime ha belusọ Ya, site n'aka ndi nwurū anwū na ndi na-anoghi ya. Nke a jokwara njọ kariа isoke nke ndi mbu; n'ihі na ndi mbu na-eme isoke naani n'oge onodu di mma, Ma n'oge ihe isi ike, ha na-eme ka ofufe ha di ocha nye Chukwu; n'ihі na ha maara na O bu Ya - Onye di nsọ - bu Onye nwere ike igbaputa ha n'ihe isi ike ahu, ọ dighi onye ozo, di ka Onye kachasi elu kwuru n'ime Akwukwo Ya doro anya banyere ndi ahu na-ekpere arusi:

﴿إِذَا رَكِبُوا فِي الْفَلَكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ﴾
(65)

"Ma mgbe ha banyere n'ugbo mmiri, ha na-akpokụ Chukwu, na-eweputa okpukpe n'ezi obi maka Ya, ma mgbe O zoputara ha rute n'ala akoro, n'oge ahу ka ha na-esonyere Chukwu na ihe ozo." [Surah Al-Ankabut: 65]· Ya na, Chukwu Onye di nsọ na Onye Di Elu Siri na-agwa ha okwu n'ime amaokwu ozo:

﴿وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلَّا إِلَهًا فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ وَكَانَ الْإِنْسُ كُفُورًا 67﴾

Ma mgbe nsogbu dakwasiri unu n'ime oke osimiri, ndi ahụ unu na-akpoku na-efunahụ unu, ma e wezuga Ya. Ma mgbe O zoputara unu gaa n'elu ala, unu chighariri. Mmadu bukw a onye na-enweghi ekele 67 [Surah Al-Isra: 67].

O bu ru na onye o bu la n'ime ndi na-ekpere arusi nke oge a kwuo, si: N'ezie, anyi ebughi n'obi na ndi ahụ na-enye uru n'onwe ha, na-agwokwa ndi oria anyi n'onwe ha, ma o bu na-abara anyi uru n'onwe ha, ma o bu na-emeru anyi ahụ n'onwe ha, kama ihe anyi bu n'obi bu ka ha ri ochitere anyi ariri o n'aka Chineke Onye kachasi elu maka nke ahụ?

Aziza ya bu: a ga-agwa ya na: N'ezie, nke a bu nzube na ihe ndi na-ekweghi ekwe nke oge mbu cho ro, o bugh i na ihe ha cho ro bu ka chi ha kee ihe, ma o bu nye ihe obibi ndu, ma o bu weta uru ma o bu kpata ihe ojoo n'onwe ha, n'ih i na ihe Chukwu kwuru banyere ha n'ime Kuran na-emebi nke a. Kama, ihe ha cho ro bu ka ha ri ochitere ha ariri o n'ih i ugwu ha, nakwa ka ha mee ka ha bi aruo Chukwu nso, di ka Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu) kwuru:

﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْصُرُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ...﴾

Ma ha na-e fe ihe na-abughi Chineke, nke na-adighi emeru ha ahụ ma o bu abara ha uru, ha na-

asịkwa: "Ndị a bụ ndị na-arịọchite anyị arịrịọ n'ebe Chineke nọ"...﴿ [Surah Yunus: 18]، Chukwu wee zaghachi ha maka nke ahụ site n'okwu Ya si:

﴿...قُلْ أَتُنْبِئُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾

"{...Si: Unu na-agwa Chukwu banyere ihe Ọ na-amaghị n'eluigwe ma ọ bụ n'ụwa? Otuto dirị Ya, Ọ kachasịkwa elu pụọ n'ihe ha na-etinye dị ka ndị mmekọ.}" [Surah Yunus: 18]، Ọ wee kọwaa (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) na Ọ maghị onye ọ bụla na-arịọ arịrịọ n'ihu Ya ma n'eluigwe ma n'ụwa n'ụzọ ndị na-enye Ya onye mmekọ bu n'obi, na ihe ọ bụla Chukwu na-amataghị idị adị ya, ọ dighị adị; n'ihì na Ya (Onye Nsọ, Onye Dị Elu), ọ dighị ihe ọ bụla na-ezobeere Ya. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿تَنْزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ 1 إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ 2 أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ 3﴾

{Mkpughe nke Akwụkwọ a sitere n'aka Chukwu, Onye kachasị ike, Onye maara ihe1}

N'ezie, Anyị kpughere gi Akwụkwọ ahụ n'eziokwu, ya mere fee Chukwu ofufe, na-eme ka okpukpe dirị ọcha nye Ya2

N'ezie, okpukperechi dị ọcha bụ nke Chineke. Ma ndị ahụ weere ndị nchebe ọzọ na-abughị Ya (na-ekwu si): Anyị adighị efe ha belusọ ka ha mee ka anyị bjaruo Chineke nso. N'ezie, Chineke ga-ekpe

ikpe n'etiti ha n'ihe ahụ ha na-enwe nghọtahie banyere ya. N'ezie, Chineke adighị eduzi onye ọ bula bụ onye ụgha, onye na-agonahụ Chineke 3{ [Surah Az-Zumar: 1-3].

Ihe okpukpe putara ebe a bụ: ofufe, nke bụ: irubere Chineke isi na irubere onye ozi Ya ﷻ isi - dika e kwuru na mbụ -, ọ gunyere: aririọ na iriọ maka nzọputa, na egwu na olileanya, na igbu àjà na ime nkwa, dika ọ gunyekwara: ekpere na ibu ọnụ, na ihe ndị ọzọ nke Chineke na onye ozi Ya nyere n'iwu. Ya mere, Chukwu (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) kọwara na ofufe bụ maka naanị Ya, nakwa na ọ di mkpa ka ndị ohu jiri ezi obi na-eke Ya (Onye Dị Elu ma Dị Ebube); n'ihi na iwu O nyere Onye amuma ﷻ ka o jiri ezi obi na-eke Ya, bụ iwu dịiri ụmụ niile nke mba a.

Mgbe ahụ, ka nke ahụ gasiri, Chukwu Onye Dị Elu kọwara banyere ndị na-ekweghị ekwe, O wee Si:

{وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ}

}Ma ndị ahụ weere ndị nchete na-abughị Ya (na-asi): Anyị anaghị efe ha belusọ ka ha wee mee ka anyị bjaruo Chukwu nso. { [Surah Az-Zumar: 3]. Ya mere, Chukwu zagbachiri ha n'okwu ya Onye dị nsọ si:

{...إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ}

{...N'ezie, Chineke ga-ekpe ikpe n'etiti ha n'ihe ha na-enwe nghọtahie na ya. N'ezie, Chineke anaghị eduzi onye bụ onye ụgha, onye na-ekweghị ekwe.}

[Surah Az-Zumar: 3]‘ Ya mere, Chukwu Onye Dị Ebube kowara n'ime Aya a dị mmesapụ aka: na ndị na-ekweghi ekwe efeghi ndi nchedo ofufe na-abughi Ya ma o bughi naani iji mee ka ha biaruo Chukwu nso kari; nke a bukwa nzube ndi na-ekweghi ekwe n'oge ochie na n'oge ugbo a, ma Chukwu akagbuola nke ahụ site n'okwu Ya di elu, O wee Si:

{...إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبٌ كَفَّارٌ}

{...N'ezie, Chineke ga-ekpe ikpe n'etiti ha n'ihe ha na-enweghi nkwekorita na ya. N'ezie, Chineke anaghi eduzi onye bu onye ugha, onye ekweghi ekwe.} [Surah Az-Zumar: 3]‘ Ya mere, Chukwu di elu kowara: ugha ha na nkwuputa ha na chi ha na-ebute ha nso n'ebe Chukwu no, yana ekweghi ekwe ha n'ih i ofufe ha nyere ha. Na site na nke a, onye o bu la nwere ntakiri nghota na-amata na ekweghi ekwe nke ndi mbu na-ekweghi ekwe bu naani iwere ha weere ndi amuma na ndi nsọ, osisi na okwute, yana ihe ndi ozọ e kere eke; di ka ndi ogbugbo n'etiti ha na Chukwu, Na nkwenye ha na ha na-egbo mkpa ha n'enweghi ikike na nnabata Ya, Chukwu di elu, dika ndi ozi na-ariochite onu n'aka ndi eze, ya mere ha jiri Ya, Onye ebube Ya di ukwu, tanyere ndi eze na ndi ndu, Ha si: "Di nno ka onye nwere mkpa n'ebe eze na onye ndu no na-achọ iriọ ya aririọ site n'aka ndi kacha nso ya na ndi ozi ya, otu a ka anyi na-abiaruo Chukwu nso site n'ife ndi amuma Ya na

ndị ezi ohu Ya ofufe," ma nke a so n'ụgha kachasi ukwu; n'ihia na (Onye Nso, Onye Di Elu) enweghi onye yiri Ya, a dighikwa eji Ya atunyere okike Ya, o nweghikwa onye na-ariochite aririo n'ebe O no ma o bughị site n'ikike Ya maka iriochite aririo ahụ, O naghikwa enye ikike ma e wezuga nye ndi kwenyere n'idi n'otu nke Chukwu, ma Ya onwe Ya (Onye Nso, Onye Di Elu) puru ime ihe niile, burukwa Onye maara ihe niile, O bukwu Onye kachasi enwe ebere n'ime ndi na-emere mmadu ebere, O naghị atụ onye o bula egwu, O naghikwa atụ onye o bula ujo; n'ihia na (Onye Nso, Onye Di Elu) bu Onye kachasi ike n'elu ndi ohu Ya, burukwa Onye na-achikwa ha otu O siri choo, N'adighi ka ndi eze na ndi isi, n'ezie ha enweghi ike ime ihe niile, ya mere ha ji achọ onye ga-enyere ha aka n'ihe nwere ike ikari ike ha; site n'ime ndi ndumodu ha, ndi no ha nso, na ndi agha ha, dikwa ka ha ji achọ ka a na-agwa ha mkpa nke ndi ha na-amaghi mkpa ha, ya mere ha ji achọ onye ga-na-ario ha ebere ma na-eme ka ha nwee afọ ojuju site n'ime ndi ndumodu ha na ndi no ha nso, Ma Onyenwe anyi, Onye di ike na Onye di ukwu, enweghi mkpa ihe niile O kere, otuto diri Ya, O na-emere ha ebere kari ndi nne ha, O bukwu Onye Ochichi ziri ezi, Onye na-etinye ihe niile n'onodu ha, dika amamihe Ya, ihe omuma Ya, nakwa ike Ya si di, ya mere o kweghi omume iji Ya tunyere ihe ndi O kere n'uzo o bula, N'ihia nke a, Chineke di elu kowara n'Akwukwo Ya: na ndi na-

ekpere arụsị kwetara na ọ bụ Ya bụ Onye Okike, Onye Na-egbo Mkpaa, nakwa Onye Na-ahụ Maka Ihe Niile, nakwa na ọ bụ Ya na-aza onye nọ na nsogbu, na-ewepụ ihe ọjọọ, na-enye ndụ ma na-eweta ọnwụ, yana ihe ndị ọzọ so n'omume Ya, otuto dịrị Ya. N'ezie, esemokwu ahụ dị n'etiti ndị na-asọke na ndị ozi bụ gbasara iji ezi obi na-eke naanị Chukwu, dika O siri (Onye Ebube Ya dị elu):

{وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ...}

{Ma ọ bụrụ na i juo ha onye kere ha, ha ga-asị: Chineke...} [Surah Az-Zukhruf: 87]• Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

{قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ31}

"Sị: Ònye na-enye unu ihe oriri site n'eluigwe na uwa? Ka ọ bụ ònye nwe ike inụ ihe na ihu ụzọ? Ònyekwa na-ewepụta ihe dị ndụ site n'ihe nwurụ anwụ, ma na-ewepụta ihe nwurụ anwụ site n'ihe dị ndụ? Ònyekwa na-achikwa ihe niile? Ha ga-asị: Chukwu. Ya mere, sị: Ọ bụ na unu agaghị atụ egwu Ya?31" [Surah Yunus: 31]• Amaokwu ndị nwere nkowa a dị otụtụ.

A kpọturula aha na mbụ: amaokwu ndị na-egosi na esemokwu dị n'etiti ndị ozi na mba dị iche iche, bụ naanị maka iji ezi obi na-eke Chukwu naanị Ya ofufe, dika okwu Onye Dị Elu:

{وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطُّغُوتَ...}

Ma n'ezie, Anyị zitere onye ozi n'ime mba ọ bụla (na-asi): Feenụ Chukwu ofufe, ma zerenụ arụsị...{ [Surah Annahl: 36] Na amaokwu ndị nwere otu nghọta ahụ. Ya na, Chukwu Onye dị nsọ kọwara n'ọtụtụ ebe n'ime akwụkwọ Ya ahụ dị mmesapụ aka ihe gbasara ịrịọchite anya, Onye kachasi elu kwuru, si:

{...مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ...}

{...Onye nwere ike ịrịọ arịrịọ n'ihu Ya ma e wezuga site na ikike Ya...} [Surah Albakara: 255] Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

{وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُغْنِي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مَن بَعَدَ أَن يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَن يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ 26}

{E nwekwara ọtụtụ ndị mmụọ ozi dị n'eluigwe, arịrịọ ha anaghị aba uru ọ bụla ma e wezuga mgbe Chukwu nyechara ikike nye onye Ọ chọrọ, nwekwa mmasị n'ebe ọ nọ 26} [Surah An-Najm: 26].

Ya na, Ọ sịrị n'ikowa ndị mmụọ ozi:

{...وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَن ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ حَسَنَةٍ مُّشْفِقُونَ}

"...Ma ha anaghị arịọchite ọnụ ma e wezuga nye onye Ọ nabatara, ma ha na-atụ oké egwu n'ihu egwu Ya." [Surah Al-Anbiya: 28].

O gwakwara, Onye Dị Ebube, na afọ adighị eju Ya n'ekweghị ekwe n'aka ndị ohu Ya, kama Ọ na-enweta afọ ojuju n'ekele ha, ma ekele a bụ ife naani Ya ofufe na ịrụ ọrụ n'irube isi nye Ya. Onye kacha elu wee kwuo:

{إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنْكُمْ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ وَإِنْ تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ...}

{O bụrụ na unu ekweghi ekwe, n'ezie, Chineke enweghi mkpa unu, ma O naghị anabata ekweghi ekwe maka ndị ohu Ya. Ma ọ bụrụ na unu enye ekele, O ga-anabata ya maka unu...} [Surah Az-Zumar: 7].

Al-Bukhari kọrọ n'ime Sahih ya, site n'aka Abu Hurairah (ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ), na o kwuru si: O Onye ozi Allah! Ònye bụ onye kacha nwee obi uto n'ime ndị mmadụ site n'arịrịochite ọnụ gị? O kwuru si:

«مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ خَالِصًا مِنْ قَلْبِهِ».

«Onye ọ bụla kwuru: O dighi onye kwesiri ofufe n'ezie ma e wezuga Chukwu, site n'ezi obi ya». Ma ọ bụ ọ si:

«مِنْ نَفْسِهِ».

«Site n'onwe ya.»

Na Sahih, site n'aka Anas (Chineke nwee mmasi n'ebe ọ nọ), site n'aka Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) na o kwuru si:

«لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ، فَتَعَجَّلَ كُلُّ نَبِيٍّ دَعْوَتَهُ، وَإِنِّي اخْتَبَأْتُ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لِّأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَهِيَ نَائِلَةٌ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا».

«Onye Amuma ọ bụla nwere ekpere a na-anabata, ya mere Onye Amuma ọ bụla mere ngwa ngwa kpee ekpere ya. Ma echekwabara m ekpere m di ka iri ochite ọnụ maka umunna m n'Ubochi Mbilite n'Onwu, ọ ga-erutekwa, ma Chineke kwere, onye ọ

bụla n'ime umunna m nke nwurụ na-ejikotaghị ihe ọ bụla na Chineke». Na Hadith ndị gbasara nkowa a dị otutu.

Ihe niile anyị kwuru site n'amaokwu dị iche iche nakwa Hadith na-egosi na ofufe bụ ikike dịrị sọ naanị Chukwu, nakwa na o kweghị ka e nye ihe ọ bụla n'ime ya onye ọzọ na-abughị Chukwu, ma ọ bụ nye ndị amuma ma ọ bụ ndị ọzọ, nakwa na iriọchite ọnu bụ nke Chukwu (Onye ebube Ya dị elu), dika Chukwu (Onye Nso, Onye Dị Elu) kwuru:

﴿قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا...﴾

{Sị: Ọ bụ Chineke nwe iriọchite ọnu niile...} [Surah Az-Zumar: 44] Ma ọ dighikwa onye ọ bụla ruru eru inweta ya ma ọ bughị mgbe O nyesiri onye na-ariọchite aririọ ikike, nweekwa afọ ojuju n'ebe onye a na-ariọchitere aririọ nọ, ma Ya onwe Ya, bụ Onye kachasi elu, adighi enwe afọ ojuju n'ihe ọ bụla sọ naanị ikwere n'otu Chukwu - dika e kwuru na mbu. Dabere na nke a: N'ezie, ndi na-esonyere Chukwu na ihe ọzọ enweghi oke n'iriọchite anya, ma Chukwu emeela ka nke a doo anya n'ime okwu Ya, Onye Dị Elu siri:

﴿فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّافِعِينَ 48﴾

»Ya mere, iriọchite aririọ nke ndi na-ariọchite aririọ agaghị abara ha uru 48﴿ [Surah Al-Muddaththir: 48], Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Siri:

﴿...مَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ حَمِيمٍ وَلَا شَفِيعٍ يُطَاعُ﴾

"...Ma ọ dighị ezigbo enyi dịrị ndị ajọ omume, ma ọ bụ onye ogbugbo a ga-erubere isi." [Surah Ghafir: 18].

Ma a maara na ajọ omume n'ụzọ zuru oke bụ isonyere Chukwu na ihe ọzọ, dika Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿...وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾

"...Ma ndị na-ekweghị ekwe bụ ndị ajọ omume." [Surah Albakara: 254], Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾

{...N'ezie, ịsọke bụ ajọ omume dị ukwu.} [Surah Luqman: 13].

Ma banyere ihe ị kwuru n'ajụjụ ahụ: site n'okwu ụfọdụ ndị Suufiyyah kwuru n'ime ụlọ alakuba di iche iche na ebe ndị ọzọ: O Chineke, zite ngozi n'ahụ onye ahụ I mere ka ọ buru ihe kpatara ntiwapu nke ihe nzuzo Gị juputara n'ike, na ntiputa nke ihè Gị juputara n'ebere, o wee buru onye na-anọchite anya Onụnọ Onyenweanyi, nakwa onye nọchiri anya ihe nzuzo nke Onwe Gị... na ihe ndị ọzọ.

Azịza ya bụ ka a kwuo si: N'ezie, okwu a na ihe ndị yiri ya so n'ime imebiga ihe okè na igabiga okè; nke Onye-amụma anyị Muhammad ﷺ doro aka ná ntị banyere ya; n'ihe Muslim koro n'akwukwo ziri ezi, site n'aka Abdullah bin Mas'ud, ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ, Onye ozi Allah ﷺ kwuru si:

«هَٰكَ الْمُنْتَظَرُونَ» فَأَلْهَا ثَلَاثًا.

«Ndi na-agabiga ókè alaala n'iyi» O kwuru ya ugboro atọ.

Imam Al-Khattabi (ka Chukwu meere ya ebere) siri: Onye na-emebiga ihe ókè: Bụ onye na-abanye n'omimi n'ime ihe, onye na-enye onwe ya nsogbu inyocha banyere ya; dika ụzọ echiche nke ndi okà okwu okpukpe (Ahl al-Kalam), ndi na-etinye aka n'ihe na-agbasaghi ha, ndi na-abanyekwa n'ihe uche ha na-enweghi ike irute.

Ya na, Abu al-Sa'adat Ibn al-Athir siri: Ha bu ndi na-abanyebiga n'ime ime ma na-emebiga ihe ókè n'ikwu okwu, ndi na-esite n'ala ala akpiri ha ekwu okwu, e nwetara ya site na 'an-Nit' nke bu oghere di n'elu n'ime onu, e wee mechaa jiri ya mee ihe maka onye o bula na-abanyebiga n'ime ime n'okwu nakwa n'omume.

Sitekwa n'ihe ndi Imaam abuo a so na ndi Imaam nke asusu kwuru, o na-edo gi anya nakwa onye o bula nwere ntakiri ezi nghota, na usoro a n'irioro onye amuma anyi na onye ndu anyi bu Onye ozi Chineke ﷺ ekpere na udo; so n'ime mbubiga okè na mgabiga okè nke a machibidoro iwu. Ihe e weputara n'iwu nye onye Alakuba n'okwu a, bu iji nlezianya choputa ma gbasoo usoro kwusiri ike nke e nwetara site n'aka onye ozi Chineke ﷺ gbasara otu e si ario ngozi na udo n'isi ya, ma n'ime nke a ka izu okè di na-enweghi mkpa maka nke ozọ o bula.

Site na nke ahụ: ihe Al-Bukhari na Muslim korọ na Sahih abuo ahụ, site n'aka Ka'b bin Ujrah

(Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ), na ndị sahaba (Chineke nwee mmasị n'ebe ha nọ) kwuru si: O Onye Ozi Chineke! Chineke nyere anyị iwu ka anyị rịọrọ gị ekpere; yabụ kedu ka anyị ga-esi rịọrọ gị ekpere? O wee si:

«قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ».

«Kwuonụ: O Chineke, wusa ekpere Gị n'ahụ Muhammad na n'ahụ ezinụlọ Muhammad, dika I siri wusa ekpere n'ahụ Ibrahim na n'ahụ ezinụlọ Ibrahim; n'ezie, I bụ Onye kwesiri otuto na Onye di ebube. Chineke, gozie Muhammad na ezinụlọ Muhammad, dika I siri gozie Ibrahim na ezinụlọ Ibrahim; n'ezie, I bụ Onye kwesiri otuto na Onye di ebube».

Na n'ime akwụkwọ akụkọ abụọ ziri ezi, site n'akụkọ Abu Humaid Al-Sa'idi (Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ), na ha kwuru si: Onye ozi Chineke! Kedu ka anyị ga-esi ariọrọ gị ekpere na ngozi? O kwuru si:

«قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى أَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ».

«Kwuonụ: O Chineke, wusa ekpere Gị n'ahụ Muhammad na n'ahụ ndị nwunye ya na agburu ya, dika I siri wusa ekpere n'ahụ ezinụlọ Ibrahim, ma gozie Muhammad na ndị nwunye ya na agburu ya,

dịka I siri gozie ezinụlọ Ibrahim; n'ezie, I bụ Onye kwesiri otuto na Onye di ebube»

Nakwa n'ime akwụkwọ Sahih Muslim, si n'aka Abu Mas'ud Al-Ansari (ka obi Chineke diri ya mma), o siri: Bashir bin Sa'ad kwuru si: O Onye ozi Chineke! Chineke nyere anyi iwu ka anyi rioro gi ekpere na ngozi; kedu ka anyi ga-esi rioro gi ekpere na ngozi? O wee gbachie nkiti, emesia wee si:

«قُولُوا: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ؛ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ؛ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَالسَّلَامُ كَمَا عَلِمْتُمْ».

«Kwuonu si: O Chineke...»wusa ekpere Gi n'ahu Muhammad na n'ahu ezinulo Muhammad; dika I siri wusa ekpere n'ahu ezinulo Ibrahim, ma gozie Muhammad na ezinulo Muhammad; dika I siri gozie ezinulo Ibrahim n'ime uwa niile, n'ezie, I bu Onye kwesiri otuto na Onye di ebube, na udo dika unu siri mara».

Ya mere, okwu ndi a na ndi yiri ha na ndi ozo - nke e gosiputara site n'aka Onye amuma ﷺ - bu nke onye Alakuba kwesiri iji mee ihe n'irio ekpere na inye udo n'ahu onye ozi Chineke ﷺ; n'ihia na onye ozi ahụ ﷺ bu onye kachasi mara n'ime ndi mmadu banyere ihe kwesiri ka e jiri mee ihe gbasara ya, dika o bukwara onye kachasi mara n'ime ndi mmadu banyere okwu ndi kwesiri ka e jiri mee ihe gbasara Onyenwe ya.

Mana maka okwu ndị a manyere amanye na ndị e cheputara ọhụrụ, nakwa okwu ndị nwere ike iputa ihe na-ezighi ezi; dị ka okwu ndị a kpọturu aha n'ajụ a, e kwesighi iji ha na-eme ihe; n'ih i manye di na ha, nakwa n'ih i na e nwere ike ikowa ha n'uzo putara ugha, tinyere na ha megidere okwu ndi Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) hoooro ma duzie ndi na-eso uzo ya na ya. Ya onwe ya bu onye kacha mara ihe n'ime ihe niile e kere eke, onye kacha adu ha odu eziokwu, nakwa onye kacha wezuga onwe ya puo n'imanye ihe, ka ekpere na udo kachasi mma site n'aka Onye Nwe ya diri ya.

Nke a di otu a, a na m atu anya na ihe ndi anyi kwuru site n'ihe akaebe na nkowa nke eziokwu banyere Tawhid, eziokwu banyere Shirk, na odiche di n'etiti onodu ndi na-ekpere arusi nke mbu no na ya nakwa ndi na-ekpere arusi biara emecha n'isiokwu a, tinyere nkowa nke etu a ga-esi roro onye ozi Allah (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) ekpere n'uzo e weputara n'iwu, ga-ezuru oke ma buru ihe nkwenye maka onye na-acho eziokwu. Ma onye ahu na-enweghi ochicho imata eziokwu; onye a na-eso aguu obi ya, Chukwu Onye Di Ebube Siri:

﴿فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بَعِيرٌ هُدًى مِنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (50)

Ya mere, o buru na ha azaghi gi, mara na ha na-eso naani aguu obi ha. Oleekwa onye kacha noro na njehie kari onye na-eso aguu obi ya n'enweghi

nduzi sitere n'aka Chineke? N'ezie, Chineke adighi eduzi ndi ajọ omume 50﴿ [Surah Al-Qasas: 50].

Ya mere, Chukwu kowara n'ime amaokwu a di nsọ: na ndi mmadu di n'uzọ abụọ banyere ihe Chukwu jiri zite onye amuma Ya (Muhammad, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo), nke bu nduzi na okpukperechi eziokwu:

Otu n'ime ha: onye na-erubere Chineke na onye ozi Ya isi.

Nke abụọ: onye na-eso ọchịchọ obi ya; mgbe ahụ Chukwu Onye di nsọ wee mee ka a mata na o nweghi onye kpafuru akpafu karịa onye sooro ọchịchọ obi ya na-enweghi nduzi sitere na Chukwu.

Ya mere, anyi na-arịọ Chineke — Onye di ebube — ka O nye anyi nchekwa puo n'igbaso aguu ihe ojoo, na ka O mee anyi, unu, yana umunne anyi ndi ozọ niile, ka anyi so na ndi na-aza oku Chineke na Onye ozi Ya ﷺ, ndi na-asopuru iwu Ya, na ndi na-adọ aka ná ntị megide ihe o bula na-emegide iwu Ya, nke bu nkwenkwe ọhuru a na-ewebata n'okpukpe na aguu ihe ojoo.. N'ezie, O bu Onye na-emesapu aka, Onye Obioma.

Ka Chineke gozie ohu Ya na onye ozi Ya; bu onye amuma anyi Muhammad, na ndi ezinulo ya, na ndi enyi ya, na ndi na-eso uzọ ya n'ezie omume ruo ubochi ikpe.

Ido Aka ná Ntị Megide Ihe Ọhụrụ n'Okpukpe (Bid'ah)

Abdulaziz bin Abdullah bin Baz

Ozi nke ise:

Iwu gbasara ime mmeme ụbọchị ọmụmụ Onye-amụma na ụbọchị ọmụmụ ndị ọzọ.

Otuto niile dịrị Chineke, ka ngozi na udo dịrị onye ozi Chineke, na ezinụlọ ya, na ndị na-eso ụzọ ya, na onye ọbụla na-agbaso nduzi ya.

Ma mgbe nke a gasiri: N'ezie, a jụọla ajujụ ugboro ugboro site n'aka ọtụtụ ndị gbasara iwu ime emume ncheta ọmụmụ Onye amụma ﷺ, na ibili ọtọ maka ya n'oge a na-eme nke a, na izigara ya ekele udo, na ihe ndị ọzọ a na-eme n'oge emume ncheta ọmụmụ ndị a.

Azịza ya bụ ka a si: amachibidoro ime emume ncheta ọmụmụ Onye-amụma ﷺ ma ọ bụ nke onye ọ bụla ọzọ; n'ihị na nke ahụ so n'ime ihe ọhụrụ a rụputara (bid'ah) n'ime okpukpe; n'ihikwa na Onye-amụma ﷺ emeghi ya, ma ọ bụ ndị nọchiri ya e duziri n'ụzọ ziri ezi, ma ọ bụkwanụ ndị ọzọ n'ime ndị enyi ya (Sahaba) (ka nnabata Chukwu dịrị ha), ma ọ bụ ndị gbasoro ha n'ezie omume n'ime ọgbọ ndị ahụ kacha mma. Ha bụ ndị kacha mara banyere Sunnah n'ime mmadụ niile, ndị kacha nwee ihunanya zuru oke maka onye ozi Chukwu ﷺ, nakwa ndị kacha gbasoo iwu ya (Shari'ah) karịa ndị

bịara n'azụ ha, Ya na, Chukwu Onye dị nsọ na Onye Dị Elu siri n'ime akwụkwọ Ya ahụ doro anya:

﴿...وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا...﴾

""...Ihe ọbụla onye ozi ahụ nyere unu, naranụ ya, ma ihe ọbụla ọ machibidoro unu, hapụnyụ ya...""

[Surah Al-Hashr: 7]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Siri:

﴿...فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

""...Ka ndị na-enupụrụ iwu Ya isi kpachara anya, ka ọnwụnwara ghara idakwasị ha, ma ọ bụ ka ntaramahụhụ na-egbu mgbu ghara idakwasị ha."

[Surah An-Nur: 63]· Ya na, Chukwu Onye dị nsọ Siri:

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا 21﴾

""N'ezie, unu nwere ezi ihe nlereanya n'ime Onye ozi Chineke, maka onye ọ bụla nwere olileanya na Chineke nakwa n'Ụbọchị Ikpeazụ, ma na-echeta Chineke nke ukwuu."" [Surah Al-Ahzab: 21]· Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Siri:

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ 100﴾

""Ma ndị izizi butere ụzọ n'ime ndị Muhajirun na ndị Ansar, nakwa ndị ahụ gbasoro ha n'ezi omume, Chukwu nwere obi uto n'ebe ha nọ, ha enweekwa obi uto n'ebe Ọ nọ, Ọ kwadebekwara ha ogige ndị mmiri iyi na-asọ n'okpuru ha, ebe ha ga-anọ ruo mgbe ebighị ebi. Nke ahụ bụkwa mmeri ahụ dị

ukwuu 100."" [Surah At-Tawbah: 100]، Ya na, Onye Di Elu Sirị:

{...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...}

{...Taa ka M mezuuru unu okpukperechi unu, mechaakwa amara M n'ahụ unu, ma ọ masịkwara M ka Islam buru okpukperechi unu...} [Surah Al-Maa'idah: 3]. Amaokwu ndi nwere nkowa a di otutu. Na n'ezie, a kwadowo ya site na Onye-amuma ﷺ na ọ sirị:

«مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ».

«Onye ọ bula webatara n'okpukpe anyi a ihe na-esiteghi na ya, ọ bu ihe a juru aju.». Ya bu: a juru ya, Ya na, ọ sirị na Hadith ọzọ:

«عَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، تَمَسَّكُوا بِهَا، وَعَصُوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ، وَإِبَائِكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ كُلَّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ».

«Jidesienu ike na Sunnah m, na Sunnah nke ndi ndu nochiri m, ndi e duziri n'uzo ziri ezi, ndi na-esochi m. Jidesienu ya ike, ma jirinụ eze ntapia unu tasie ya ike. Kpachararu anya n'ihe omume ndi a रुपतरा ọhuru; n'ihia na n'ezie, ihe ọhuru ọ bula a रुपतरा bu mmeputa ọhuru, ma mmeputa ọhuru ọ bula bu nduhie.» N'ime Hadith abuo a, e nwere ido aka na nti siri ike megide iweputa ihe ọhuru n'okpukpe (Bid'ah), na iji ya ruo oru,

Icheputa udi emume ncheta omumu (Maolud) ndi a, a na-aghota site na ya na Chukwu di nsọ emezughi okpukpe ahụ maka mba a, nakwa na

Onye Ozi ahụ (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) ezisaghị ihe kwesiri ka mba a na-eme, ruo mgbe ndi a biara n'azụ biara, ha wee cheputa n'ime iwu Chukwu ihe O nyeghi ikike maka ya; na-azoro na nke ahụ so n'ihe na-eme ka ha biaruo Chukwu nso, O nweghi obi abuo na nke a nwere ihe egwu di ukwu n'ime ya, nakwa mmegide megide Chukwu (Onye Di Nso) na onye ozi Ya (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya). Chukwu (Onye Di Nso) emezuworo ndi ohu Ya okpukpe ahụ, ma mechaa amara Ya n'ebe ha no. Onye Ozi (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) ebugawokwa ozi ahụ doro anya. O hapughị uzọ o bula na-eduga na Paradaịs, ma o bu nke na-eme ka a noro n'ebe di anya puo n'oku ala mmuo, beluso na o kowaara ya ndi mba ya (Ummah) doro anya; di ka a kwusiri ike n'ime Hadith ziri ezi nke sitere n'aka Abdullah bin Amr (ka Chukwu nwee obi utọ n'ebe o no) onye sirị: Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) sirị:

«مَا بَعَثَ اللَّهُ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ يَدُلَّ أُمَّتَهُ عَلَى خَيْرٍ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ، وَيُنْذِرَهُمْ شَرَّ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ».

«O dighi onye amuma o bula Chukwu zitere ma e wezuga na o bu oru diri ya iduzi umunna ya gaa n'ezi ihe o maara maka ha, nakwa ido ha aka na nti banyere ajo ihe o maara maka ha.» Muslim koro ya na Sahih ya.

Ọ bụ ihe a ma ama na onye amụma anyị (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) bụ onye kachasi mma n'ime ndị amụma nakwa onye ikpeazụ ha, ọ bụkwa onye kasi zuo oke n'ime ha n'izisa ozi na inye ndumọdụ. Ya mere, ọ bụrụ na ime mmemme ncheta omumụ so n'okpukpe nke Chukwu Dị Elu nabatara, Onye Ozi ahụ (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) gaara akọwaara ya ndị ya, ma ọ bụ mee ya n'oge ndụ ya, ma ọ bụkwanụ ndị enyi ya (ka Chukwu nwee mmasi n'ebe ha nọ) emee ya. Ma ebe ọ bụ na ọ dighi nke ọ bụla n'ime ihe ndị a mere, a matara na o soghi na Islam n'uzọ ọ bụla. Kama, ọ so n'ihe ọhụrụ e cheputara echeputa nke Onye Ozi ahụ (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) doro ndị ya aka ná ntị megide ha, dika akowabuuru ya n'ime Hadith di iche iche. Amaokwu na Hadith ndi di n'isiokwu a di otutu.

Otu n'ime ndi okà mmụta ekwuputala hoo haa n'ijụ emume ncheta omumụ (Mawlid) nakwa ido aka ná ntị megide ha; n'igbaso ihe akaebe ndi a kpọturu aha nakwa ndi ozo. Ma ufodu n'ime ndi biara emesia megidere nke a: ha wee kwado ya ọ bụrụhaala na ọ gụnyereghi ihe ojoo ọ bụla a machibidoro; di ka ibuli Onye Amuma Chineke (ﷺ) elu gabiga okè, na ngwakota nke umu nwanyị na umu nwoke, iji ngwá egwú eme ihe, nakwa ihe ọ bụla ozo Iwu okpukpe di ocha juru, n'iche na ọ so n'ime ihe ọhụrụ di mma e weputara n'okpukpe (Bid'ah Hasanah).

Usoro iwu (Shari'ah) bụ: iweghachi ihe ndi mmadu na-enwe esemokwu na ya gaa n'Akwukwo nke Chukwu na Sunnah nke Onye Ozi Ya Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), dika Chukwu (Onye Di Ebube) kwuru:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ۝۵۹﴾

»Ewu ndi ahụ kwere ekwe, rubeenu isi nye Chukwu, rubeekwanu isi nye onye ozi ahụ, nakwa ndi no n'okwa ochichi n'ime unu. Ma o buru na unu enwee nghotahie n'ihe o bula, weghachinu ya nye Chukwu na onye ozi ahụ, ma o buru na unu kwere na Chukwu na ubochi ikpeazu. Nke ahụ ka mma, o dikwa mma na ngwucha.59﴿ [Surah An-Nisaa: 59]»
Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

﴿وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ ...﴾

"{Ma ihe o bula unu nwere esemokwu banyere ya, mkpebi ya di n'aka Chineke...}" [Surah As-Shura: 10].

Anyi eweghachiwo okwu a: nke bu: ime emume ncheta omumu, n'ime akwukwo Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu), anyi wee hu na o na-enye anyi n'iwu ka anyi gbaso Onye Ozi (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) n'ihe o wetara, ma na-adọ anyi aka na ntị megide ihe o machibidoro, o na-agwakwa anyi na Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu) emezuwooro mba a okpukpe ha. Ma emume a

abughị otu n'ime ihe Onye Ozi (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) wetara; n'ihia ya, o soghi n'okpukpe ahụ Chukwu mere ka o zuo oke maka anyi, nke Ọ nyekwara anyi n'iwu ka anyi gbaso Onye Ozi n'ime ya.

Anyi eweghachikwara nke a - ọzọkwa - na sunna nke onye ozi ahụ ﷺ; ma anyi ahughị n'ime ya na o mere ya, ma ọ bu na o nyere ya n'iwu, ma ọ bukwanu na ndi enyi ya (ka Chineke nwee mmasi n'ebe ha no) mere ya; nke a wee mee ka anyi mata na ọ bughị akuku nke okpukperechi, kama ọ so n'ime ihe ọhuru a ruputara aruputa, nakwa inomi ndi nwe Akwukwo Nso sitere na ndi Juu na ndi Kraist n'ememme ha.

Site na nke a, ọ na-aputa ihè nye onye ọ bula nwere obere nghota na ọchicho maka eziokwu, yana nkwumoto n'ichọ ya: na ime mmemme ncheta omumu abughị akuku nke okpukpe Islam, kama ọ so n'ime ihe ọhuru e meputara n'okpukpe, nke Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu) na onye ozi Ya nyere n'iwu ka a hapu ya ma zere ya, Na o kwesighi ka onye nwere uche kwe ka e duhie ya n'ihia otutu ndi mmadu na-eme ya na mba niile, n'ihia na a naghị eji otutu ndi na-eme ya amata eziokwu ahụ, kama a na-amata ya site n'ihia akaebe okpukpe, di ka Chukwu kwuru banyere ndi Juu na ndi Kraist:

﴿وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرَىٰ ۚ تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ ۚ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ۝۱۱۱﴾

Ha sịkwara: "Ọ dighị onye ga-abanye n'ogige ma e wezuga onye bụ onye Juu ma ọ bụ onye Kraịst." Nke ahụ bụ ọchịchọ efu ha. Kwuo, sị: "Wetenụ ihe akaebe unu, ọ bụrụ na unu bụ ndị na-ekwu eziokwu." [Surah Albakara: 111]• Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿وَإِنْ تَطْغَى أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ لِيُضِلُّوكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ...﴾

"Ma ọ bụrụ na ị rubee isi nye ihe ka ọtụtụ n'ime ndị nọ n'ụwa, ha ga-eduhie gị pụọ n'ụzọ Chukwu..." [Surah Al-An'am: 116]•

Ọzọkwa, ọtụtụ n'ime mmemme ncheta ọmụmụ ndị a, n'agbanyeghị na ha bụ mmeputa ọhụrụ (Bid'ah), ha anaghị adị kpamkpam n'enweghị ajọ omume ndị ọzọ; dị ka ngwakọta ụmụ nwaanyị na ụmụ nwoke, ịjị abụ na ịkụ ngwa egwu, ịñụ ihe ọ bụla na-egbu uche (ihe na-aba n'anya) na ọgwụ ike, nakwa ihe ọjọọ ndị ọzọ yiri nke ahụ. Ọ nwekwara ike ihe kachasị nke ahụ ukwu nwere ike ime na ya, nke bụ nnukwu isọke, nke ahụ na-abịa site n'igabiga ókè banyere Onye Ozi Chineke ﷻ maọbụ ndị ọzọ n'ime ndị nsọ, na ịrịọ ya arịrịọ, na ịrịọ ya maka nzọputa, na ịrịọ ya enyemaka, na inwe nkwenye na ọ maara ihe a na-adighi ahụ anya, na ihe ndị ọzọ yiri nke ahụ n'ime omume ekweghị ekwe nke ọtụtụ ndị mmadụ na-eme mgbe ha na-eme mmemme ọmụmụ Onye Amụma ﷻ nakwa ndị ọzọ ha na-akpọ ndị nsọ, o dokwara anya na Onye Ozi Chineke ﷻ kwuru sị:

«إِنَّكُمْ وَالْغُلُوَّ فِي الدِّينِ، فَإِنَّمَا أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ الْغُلُوَّ فِي الدِّينِ».

«Zerenụ ịgabiga ókè n'okpukpe, n'ihì na n'ezie, ihe bibiri ndị buru unu ụzọ bịa bụ ịgabiga ókè n'okpukpe». Ya na, ọ siri (udo na ngozi Chineke diri ya):

«لَا تُطْرُونِي كَمَا أَطْرَتِ النَّصَارَى ابْنَ مَرْيَمَ، إِنَّمَا أَنَا عَبْدٌ، فَقُولُوا: عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ».

«Unu ejakwala m mma gabiga ókè di ka ndi Kraist siri jaa nwa Maryam; n'ezie abụ m naanị ohu, ya mere sịnụ: Ohu Chineke na onye ozi Ya». Al-Bukhari dekọtara ya na Sahih ya, site na hadith Umar (Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ).

Ụfọdụ n'ime ihe itụnanya na ihe ijuanya bụ: na ọtụtụ ndi mmadụ na-anụ ọkụ n'obi ma na-agbasi mbọ ike iga emume ndi a e meputara ọhụrụ, na-agbachitere ha, ma na-eleghara ihe Chineke mere iwu nye ha anya, nke bụ iga ekpere Jumu'ah na ekpere ọgbakọ. Ha anaghị elebara nke ahụ anya ma ọlị, ha adighịkwa ahụ na ha emela nnukwu ihe ọjọọ. Obi abụọ adighi ya na nke a sitere n'adighi ike nke okwukwe, ụkọ nghota, nakwa ọtụtụ ụdi mmehie na nnupụisi kpuchiri obi ha. Anyị na-ariọ Chineke nchekwa maka anyị nakwa ndi Al-Islām ndi ọzọ niile.

Otu n'ime ya bụ: na ụfọdụ n'ime ha na-eche na Onye Ozi Chukwu ﷺ na-abia na mmemme ọmụmụ (Mawlid); n'ihì nke a, ha na-ebili ọtọ nye ya, na-ekele ya ma na-anabata ya. Nke a so n'ihe ụgha kacha ukwuu na amaghị ihe kachasi njọ, n'ihì na

Onye Ozi ﷺ anaghị apụta n'ili ya tupu Ụbọchị Mbilit n'Ọnwụ, ọ naghịkwa akpọturụ onye ọ bụla n'ime mmadụ, ọ naghịkwa abịa nnọkọ ha. Kama, ọ na-anọgide n'ili ya ruo Ụbọchị Mbilit n'Ọnwụ, mkpụrụ obi ya nọkwa n'ọkwa kachasi elu ('Illiiyyun) n'akụkụ Onye Nwe ya n'ụlọ nsọpụrụ, dika Chukwu Dị Elu kwuru:

﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ 15 ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ 16﴾

♪Mgbe ahụ, n'ezie, unu ga-anwụ mgbe nke ahụ gasiri¹⁵

Mgbe ahụ, n'ezie, a ga-akpọlite unu n'Ụbọchị Mbilit n'ọnwụ 16﴿ [Surah Al-Mu'minin: 15, 16].

Ya na, Onye-amụma ﷺ Sịrị:

«أَنَا أَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ، وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ».

""Abụ m onye mbụ nke ili ga-agbawa mepee maka ya n'Ụbọchị Mbilit n'Ọnwụ, abụkwa m onye mbụ ga-arịọchite ọnụ, nakwa onye mbụ a ga-anabata arịrịọ ya."" Ka ngozi na udo kacha mma sitere n'aka Onyenwe ya dīrī ya.

Ya mere, amaokwu abụọ a dī nsọ, na hadith a dī nsọ, yana ihe nwere nkọwa yiri ha site n'amaokwu na hadith ndị ọzọ: ha niile na-egosi na Onye-amụma ﷺ na ndị ọzọ nwurụ anwụ, ga-esi n'ili ha pụta naani n'ụbọchị mbilit n'ọnwụ, nke a bụkwa ihe enwere nkwekọrịta na ya n'etiti ndị ọkà mmụta Alakuba; o nweghịkwa esemokwu ọ bụla dī na ya n'etiti ha, Ya mere, o kwesiri onye Alakuba ọ bụla ka ọ naa ntị n'ihe ndị a, ma kpachara anya megide ihe ndị na-

amaghị ihe na ndị yiri ha meputara site n'ihe ọhụrụ n'okpukpe na nkwenkwe ụgha; nke Chukwu na-ewedataghị ikike ọ bụla banyere ha. Ma Chukwu bụ Onye a na-ariọ enyemaka, n'ebe Ọ nọ kwa ka a na-adabere, ma ọ dighị ike ma ọ bụ ikike ọ bụla dị ma ọ bughị site na Ya.

Ma banyere iriọrọ Onye ozi Chineke ﷺ ekpere na udo: ọ so n'ime ihe ndị kacha mma e ji abiaru Chineke nso, na otu n'ime ọrụ ezi omume, dika Chineke, Onye kachasi elu, kwuru:

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا 56﴾

»N'ezie, Chineke na ndị mmụọ ozi Ya na-awusa ekpere n'ahụ Onye amụma. Unu ndị kwere ekwe, rịọrọny ya ekpere ma nyenụ ya udo n'ụzọ zuru oke 56﴿ [Surah Al-Ahzab: 56]‘ Ya na, Onye-amụma ﷺ Sịrị:

﴿مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاجِدَةً؛ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا﴾.

«Onye ọ bụla rịọrọ m ekpere na ngozi otu ugboro; Chineke ga-agọzi ya ugboro iri n'ihia ya». Ọ bụ ihe a tūrū n'iwu n'oge niile, a kwadosikwara ya ike na ngwucha ekpere ọ bụla, kama ọ bụ iwu dị mkpa dika otu ndị ọkà mmụta si kwuo n'ime ekpere akaebe (Tashahhud) nke ikpeazu nke ekpere ọ bụla. A na-emesi ibụ Sunnah ya ike n'ọtụtụ ọnọdụ; n'ime ha bụ mgbe a kpọchara Adhan, na mgbe a kpọturū aha ya (Ka udo na ngozi Chineke dīrī ya), nakwa n'ubochi Jumu'ah na abalī ya, dika ọtụtụ Hadith si gosi nke a.

Chineke bụ Onye a na-ariọ ka O nye anyị na ndị Alakuba niile iga nke oma n'inweta nghota n'ime okpukpe Ya na iguzosi ike na ya, na ka O meere onye o bula amara site n'ijidesi Sunnah ike, na ikpachara anya megide Bid'ah. N'ezie, O bụ Onye na-emesapụ aka, Onye Obioma.

Ka Chineke gozie onye ozi anyị Muhammad ma gozie ezinụlọ ya na ndị na-eso ụzọ ya ma nye ya udo.

Ozi Nke Isii:

Iwu gbasara ime mmemme n'abalị nke Al-Isrā' na Al-Mi'rāj

Otuto niile dịrị Chineke, ka ngozi na udo dịrị onye ozi Chineke, na ndị ezinụlọ ya, na ndị na-eso ụzọ ya.

Mgbe nke ahụ gasiri: Obi abụọ adighi ya na Njem Abalı na Nrigo Elu (Isra' na Mi'raj) so n'ihe iriba ama Chukwu ndi di ukwu na-egosi eziokwu nke Onye Ozi Ya bụ Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), na idi ukwu nke onodu ya n'ebe Chukwu Di Ebube no, dika o bukwa otu n'ime ihe akaebe maka ikike Chukwu di ebube, na idi elu Ya n'elu ihe e kere eke Ya niile. Chukwu kwuru si:

﴿سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِّنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيَهُ مِنْ عَائِنَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝۱﴾

{Otuto diri Onye ahụ Nke mere ka ohu Ya mee njem n'abalị site na Masjid al-Haram gaa na Masjid al-Aqsa, nke Anyị goziri gburugburu ya, ka Anyị wee

gosi ya ụfọdụ n'ime ihe irība ama Anyị. N'ezie, Ọ bụ Ya bụ Onye na-anụ ihe niile, Onye na-ahụ ihe niile.1} [Surah Al-Isra: 1].

Ọ bụ ihe a maara nke ọma site n'aka Onye Ozi Chukwu ﷺ na a kpọrọ ya rigo n'eluigwe, wee mepeere ya ọnụ ụzọ ya niile ruo mgbe ọ gafere eluigwe nke asaa. Dinwenu ya (Onye Dị Nsọ) wee gwa ya okwu dika Ọ chọrọ, ma nye ya iwu ekpere ise. Na mbụ, Chukwu (Onye Dị Nsọ) nyere iwu ka ha dị ekpere iri ise, ma Onye amụma anyị Muhammad ﷺ nọgidere na-alaghachikwuru Ya na-arīo Ya maka mbelata, ruo mgbe O mere ka ha dị ise. Ya mere, ha dị ise n'iwu ahụ, ma dị iri ise n'ụgwọ ọrụ; n'ihi na otu ezi omume na-amụba n'okpukpu iri ya. N'ihi ya, otuto na ekele dirī Chukwu maka ngozi Ya niile.

Abalī a nke Njem Abalī na Nrīgo Elu (Isra' na Mi'raj) mere na ya, a kọwaputaghị oge ọ bụ kpomkwem n'ime Hadith ziri ezi, ma ọ bụ n'ọnwá Rajab ma ọ bụ n'ọnwá ọzọ, na ihe niile a kọrọ gbasara īkọwaputa oge ya abughị ihe e guzobere site n'aka Onye-amụma ﷺ n'ebe ndī ọkà mmụta Hadith nọ, na Chukwu nwere amamihe kachasī ukwu n'ime ime ka ndī mmadụ chefuo ya, ma ọ burugodi na e guzobere oge ya, o zighị ezi maka Ndī Muslim īweputa ya iche maka ụdī ofufe ọ bula, o zighikwa ezi maka ha ime mmemme ya; n'ihi na Onye-amụma ﷺ na ndī enyi ya (ka Chukwu nwee mmasī n'ebe ha nọ) emeghī mmemme ya, ha eweputaghikwa ya iche maka ihe ọ bula, A sī na ime

mmemme ya bụ ihe a kwadoro, Onye Ozi ﷺ gaara eme ka o doo Ummah anya; ma ọ bụ site n'okwu ma ọ bụ site n'omume. A si na ihe ọ bụla dị otú ahụ mere, a gaara amata ya wee buru ihe a ma ama, Ndi Sahaba (ka Chukwu nwee mmasị n'ebe ha nọ) gaara akotakwara anyị ya. N'ihi na ha kotara site n'aka Onye-amuma ha ﷺ ihe niile Ummah choro, ma ha elegharaghi ihe ọ bụla gbasara okpukpe anya, kama ha bụ ndi na-ebute uzọ gaa n'ihe oma niile. Ya mere, a si na ime mmemme abali a bụ ihe a kwadoro, ha gaara abụ ndi mbụ n'ime ndi mmadu ga-eme ya. Onye-amuma ﷺ bụ onye kachasi enye ndi mmadu ezi ndumodu. O zisawokwa ozi ahụ n'uzọ kachasi zuo ezu, wee mezu ntukwasị obi a tukwasiri ya.

N'ihi ya, a si na isopuru abali a na ime emume ya so n'okpukpe Chukwu, Onye-amuma ﷺ agaghi eleghara ya anya, ọ gaghikwa ezobe ya.

Ma ebe ọ bụ na ọ dighi nke ọ bụla n'ime ihe ndi a mere; a matara na ime emume ya na isopuru ya esoghi n'Islam n'uzọ ọ bụla.

Chukwu emewo ka okpukpe umunna (Ummah) a zuo ezu, wee mezu amara Ya n'ahụ ha, ma megidekwa onye ọ bụla na-ewebata iwu n'ime okpukpe nke Chukwu na-enyeghi ikike ya.

Chukwu Dị Elu wee kwuo n'ime Akwukwo Ya doro anya si:

{...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...}

{...Taata ka M mezuuru unu okpukperechi unu, ma mezuokwa amara M n'ahụ unu, ọ masịkwara M ka Islam bụrụ okpukperechi unu...} [Surah Al-Mâ'idah: 3] « Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاؤُا شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَفُضِّي بَيْنَهُمْ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ (21)

"Ka ọ bụ na ha nwere ndị òtú, ndị wepụtaara ha iwu n'okpukpe, ihe Chukwu na-enyeghi ikike ya? Ma a si na ọ bughị maka okwu mkpebi ahụ, a gaara ekpebi ikpe n'etiti ha. Ma n'ezie, ahụhụ na-egbu mgbu diiri ndi ajo omume." [Surah As-Shura: 21].

A kwadoro ya site n'aka Onye Ozi Chineke ﷺ n'ime akukọ ndi ziri ezi: ido aka na nti megide ihe oheru e cheputara n'okpukpe (Bid'ah), na ikwuputa na ọ bụ ihie uzọ; iji dọọ ndi Ummah aka na nti banyere oke egwu ya, nakwa iji mee ka ha zere ime ya. Otu n'ime nke a bụ: ihe a kwadoro n'ime akwukwọ akukọ abụọ ziri ezi (Sahihayn) site n'aka Aisha (Chineke nwee mmasi n'ebe ọ nọ), site n'aka Onye-amuma ﷺ na o kwuru si:

«مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ؛ فَهُوَ رَدٌّ».

«Onye ọ bula webatara ihe n'okpukpe anyi a nke na-esiteghi na ya; ọ bụ ihe a juru aja.» N'akukọ nke Muslim:

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا؛ فَهُوَ رَدٌّ».

«Onye ọ bula mere omume nke iwu anyi na-adighi na ya, a juru ya.» Na Sahih Muslim, site na Jabir, ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ, ọ siri: Onye-ozu

Allah ﷻ na-ekwu n'okwu nkwusa ya n'ubochi Fraide si:

«أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ».

«Ma mgbe nke a gasiri, n'ezie okwu kacha mma bu Akwukwo nke Chineke, na nduzi kacha mma bu nduzi nke Muhammad ﷺ, na ihe ndi kacha njo bu ihe ndi e meputara ohuru, na mmeputa ohuru o bula bu nduhie». An-Nasa'i gbakwunyere n'usoro di mma:

«وَكُلَّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ».

«Ma nduhie o bula di n'ime oku.» N'ime Sunan, site n'aka Al-Irbad bin Sariyah (Chineke nwee mmasi n'ebe o no) na o kwuru si: Onye ozi Chineke ﷺ nyere anyi okwuchukwu di omimi, nke mere ka obi maa jijiji ma mee ka anya gbaa mmiri, anyi wee si: Onye ozi Chineke! O di ka okwuchukwu onye na-akewa, ya mere nye anyi ndumodu, o wee si:

«أَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ تَأَمَّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ، فَإِنَّهُ مَنْ يَعِشْ مِنْكُمْ فَسِيرَىٰ اخْتِلَافًا كَثِيرًا، فَعَلَيْكُمْ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ مِنْ بَعْدِي، تَمَسَّكُوا بِهَا وَعُضُّوا عَلَيْهَا بِالنَّوَاجِذِ، وَإِيَّاكُمْ وَمُحْدَثَاتِ الْأُمُورِ، فَإِنَّ كُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ».

«Ana m adu unu odu ka unu tuo egwu Chukwu, naa nti ma rube isi, obulagodi ma a hoputa ohu ka o buru onye ndu unu. N'ih na onye o bula n'ime unu nke diri ndu ga-ahu otutu esemoku. Ya mere, gbasosienu Sunnah m ike, yana Sunnah nke ndi Kalifa ahụ a duziri n'uzo ziri ezi ndi na-abia n'azu m. Jidesienu ya ike, ma jirikwanu eze ataa unu taa ya

ike. ...Zerekwanụ ihe ndị e cheputara ọhụrụ, n'ihì na ihe ọhụrụ ọ bụla e cheputara bụ mmepụta ọhụrụ, ma mmepụta ọhụrụ ọ bụla bụkwa nduhie.» Na Hadith ndị dī n'echiche a dī ọtụtụ.

O doro anya site n'aka ndị enyi Onye Ozi Chineke, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, nakwa site n'aka ndị ezigbo ndị bu ụzọ bịa mgbe ha gasiri; idọ aka n'ntị megide iwebata ihe ọhụrụ n'okpukpe na iyie egwu megide ya. Nke a abughị maka ihe ọzọ ma ọ bughị n'ihì na ọ bụ mgbakwunye n'okpukpe, na usoro iwu nke Chukwu na-enyeghi ikike, nakwa iyiri ndị iro Chukwu, bụ ndị Juu na ndị Kraist, na mgbakwunye ha gbakwunyere n'okpukpe ha, yana iweputa ihe ọhụrụ ha weputara n'ime ya nke Chukwu na-enyeghi ikike. Nakwa n'ihì na ihe na-esite na ya bụ ibelata ùgwù okpukpe Islam, na ibo ya ebubo na o zughị okè. A makwaara nnukwu mmebi dī n'ime nke a nke ọma, na ihe ọjọọ jọgburu onwe ya, nakwa imegide okwu Chukwu, Onye dī ukwu ma dīkwa ebube:

(...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ...)

}...Taa ka M mezuuru unu okpukpe unu...{ [Surah Al-Mâ'idah: 3] Na imegide kpomkwem Hadith ndi Onye Amuma (SAW) nke na-adọ aka ná ntị megide iweputa ihe ọhụrụ n'okpukpe (Bid'ah) nakwa ime ka e zere ha.

Nke a, enwere m olileanya na ihe anyi kwuru site n'ihe akaebe ga-abu ihe zuru oke na nkwenye nye

onye na-achọ eziokwu ahụ n'ijụ ihe ọhụrụ a e webatara n'okpukpe (bid'ah); ana m ekwu maka: ihe ọhụrụ nke ime mmemme abalị nke Isra na Mi'raj, na ịdọ aka n'nti megide ya, nakwa na o nweghi ihe jikoro ya na okpukpe Islam ma ọlị.

Na n'ihì ihe Chukwu mere ka ọ buru iwu n'inye ndị Muslim ndumodu, ...ikowa ihe Chukwu meere ha iwu n'okpukpe, nakwa imachibido izochi ezi mmuta; ahuru m na ọ dị mkpa ịdọ umunne m ndi Muslim aka ná nti megide ihe ọhụrụ a e webatara n'okpukpe (bid'ah), nke gbasaworo n'otutu obodo, ruo n'ókè nke na ufodu mmadu chere na ọ dị n'ime okpukpe.

Chineke bu Onye a na-ariọ ka O dozie onodu ndi Alakuba niile, nye ha nghota n'okpukperechi, nyekwa anyi na ha iga nke oma n'ijidesi eziokwu ike na iguzosie ike na ya, na ihapu ihe ọ bula megidere ya. N'ezie, ọ bu n'aka Ya ka nke ahụ di, Ọ bukwa Onye nwere ike ime ya.

Ka Chineke gozie ohu Ya na onye ozi Ya, bu onye amuma anyi Muhammad, nye ya udo, ma wusa ngozi n'ahụ ya, na ndi ezinulo ya, na ndi na-eso uzọ ya.

Ozi Nke Asaa:

Iwu gbasara ime mmemme n'abalị nke etiti ọnwa Sha'ban

Otuto niile diri Chineke, onye mezuru okpukpe maka anyi, ma mezuo amara Ya n'ahụ anyi. Ka ngozi

na udo Chineke dịrị onye amụma Ya na onye ozi Ya, bu Muhammad, onye amụma nke nchegharị na ebere.

Ma mgbe nke a gasiri: n'ezie Chukwu Onye Dị Elu Siri:

{...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...}

{...Taa ka m mezuuru unu okpukperechi unu, ma mejuputakwa amara m n'elu unu, ma o masiri m ka Islam buru okpukperechi unu...} [Surah Al-Mâ'idah: 3]• Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Siri:

{أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْتِنُ بِهِ اللَّهُ...}

"Ma o bu na ha nwere ndi mmeko weputaara ha n'okpukpe ihe Chineke na-enyeghi ikike ya...{" [Surah As-shura: 21]• N'akwukwo Sahih abuo ahụ, site n'aka Aisha (Chineke nwee mmasi n'ebe o no), site n'aka Onye-amuma ﷺ o kwuru si:

«مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ؛ فَهُوَ رَدٌّ».

«Onye o bula webatara n'okpukpe anyi a ihe na-esiteghi na ya; o bu ihe a juru aju.» Na Sahih Muslim site n'aka Jabir, ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe o no, na Onye-amuma ﷺ na-ekwu na khutbah Jumua'ah:

«أَمَّا بَعْدُ: فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا، وَكُلَّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ».

«Ma mgbe nke a gasiri: N'ezie, okwu kacha mma bu akwukwo Chineke, nduzi kacha mma bu nduzi Muhammad, ka Chineke gozie ya ma nye ya udo, ihe kacha njo n'ime ihe niile bu ihe ndi e cheputara ohuru na ha, na ncheputa ohuru o bula bu nduhie.»

Amaokwu na Hadith banyere nke a dị otụtụ, ha na-egosikwa n'ụzọ doro anya na Chukwu (Onye Nsọ, Onye Dị Elu) emezuola okpukpe ahụ maka mba a, ma mezuo ngozi Ya n'ahụ ha.

Onye Amụma Ya (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) ahapụghị ụwa ma e wezụga mgbe o zisiri ozi ahụ n'ụzọ doro anya, ma kọwaara mba ahụ ihe niile Chukwu weputara di ka iwu maka ha n'okwu na n'omume, O kọwakwara (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) na ihe o bula ndi mmadu cheputara mgbe ya gasiri, nke ha na-ekwu na o so n'okpukpe Islam, ma o bu n'okwu ma o bu n'omume; ha niile bu ihe oheru (bid'ah) nke a gaghị anabata n'aka onye cheputara ya, obulagodi na ebumnobi ya di mma.

Ndi enyi Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya) maara okwu a, otu aka ahukwa ka ndi oka mmuta Islam biara mgbe ha gasiri si mara ya.

N'ihia ya, ha juru ihe oheru ndi a ma doo aka na nti megide ha, dika onye o bula dere akwukwo banyere isopuru Sunnah na iju ihe oheru si kowaa ya; di ka Ibn Waddah, al-Turtushi, Abu Shama, na ndi ozo.

N'ezie, ufodu n'ime ihe oheru (Bid'ah) nke ufodu ndi mmadu meputara bu: ihe oheru nke ime mmemme n'abalị nke etiti onwa Sha'ban, na iweputa ubochi ya icha maka ibu onu, o dighikwa ihe akaebe e nwere ike idabere na ya gbasara nke a, a kowokwa Hadith ndi na-adighi ike banyere uru ya, nke a na-agaghị anabata idabere na ha.

Ma n'ihe gbasara ihe a kọrọ banyere uru dị n'ikpe ekpere n'ime ya; ya niile bụ ihe e cheputara echeputa, dika otutu n'ime ndi okà mmụta mere ka a mara banyere nke a, a ga-ekwukwa ufodu n'ime okwu ha ma Chineke kwere.

A kọkwara na ya - ọzọ kwa - akukọ sitere n'aka ufodu ndi Salaf n'ime ndi Ash-Shaam na ndi ọzọ.

Ihe imirikiti ndi okà mmụta kwekoritara na ya bụ na ime emume ya bụ ihe oheru e webatara n'okpukpe (bid'ah), nakwa na Hadis niile e kwuru gbasara uru ya esighi ike, ufodu n'ime ha bukwu ihe e cheputara echeputa. N'ime ndi ruturu aka na nke a bu: Al-Hafiz Ibn Rajab, n'ime akwukwo ya: (Lata'if al-Ma'arif), na ndi ọzọ. A maara nke oma na a na-eji Hadis na-esighi ike aru oru naani n'ofufe ndi e ji ihe akaebe ziri ezi guzobe ntala ha, Ma n'ihe gbasara ime emume n'abali nke etiti onwa Sha'ban, o nweghi ntala ziri ezi nke a ga-eji akukọ Hadith adighi ike chota nkwo maka ya. Imam Abu Al-Abbas, Shaykh Al-Islam Ibn Taymiyyah (Chineke meere ya ebere) kwuru ukuru a di ukwu.

Mu na-ewetara gi - onye na-agu ya - ihe ufodu n'ime ndi maara ihe kwuru n'okwu a, ka i wee nwee nghota doro anya na nke a.

N'ezie, ndi okà mmụta (ka Chukwu meere ha ebere) ekwekoritala na ihe bu iwu: iweghachi okwu o bua ndi mmadu na-arurita uka n'ime ya gaa n'Akwukwo Chukwu (ka ebube Ya di ukwu),

nakwa n'omume nñomi nke Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya).

Ihe ọ bụla ha abụọ, ma ọ bụ otu n'ime ha kpere n'ikpe, ọ bụ ya bụ Iwu dị mkpa igbaso; ihe ọ bụla megidere ha, ọ bụ iwu ka a jụ ya tufuo.

Ihe ọ bụla na-apụtaghị n'ime ha abụọ banyere ofufe, ọ bụ nchepụta ọhụrụ (Bid'ah) nke a na-akwado ghị n'iwu ime, ma ya fọdụzie ikpọku ndị mmadụ na ya ma ọ bụ ija ya mma.

Chukwu (Onye Nso, Onye Dị Elu) kwuru si:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا 59﴾

"Ewu ndị ahụ kwere ekwe, rubenụ isi nye Chukwu, rubekwanụ isi nye onye ozi ahụ, nakwa ndị nwe ikike n'ime unu. Ma ọ bụrụ na unu enwee nghọtahie n'ihe ọbụla, weghachinụ ya n'aka Chukwu na onye ozi ahụ, ma ọ bụrụ na unu kwere na Chukwu na ụbọchị ikpeazụ. Nke ahụ dị mma, ma kachasịkwa mma na nsonaazụ 59." [Surah An-Nisaa: 59] Ya na, Onye Dị Elu Sịrị:

﴿مَا آخَلَفْتُمْ فِيهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهُ إِلَى اللَّهِ...﴾

"{Ihe ọ bụla unu nwere nghọtahie na ya, ikpe ya dịrị Chineke...}" [Surah As-Shura: 10] Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ...﴾

""Kwuo si: Ọ bụrụ na unu na-ahụ Chineke n'anya, soronụ m, Chineke ga-ahụ unu n'anya ma

gbaghara unu mmehie unu..." [Surah Al-Imran: 31]
Ya na, Chukwu Onye di ebube Siri:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ
حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ 65

"Mba, eji m Dinwenu gi anu iyi, ha agaghi abu ndi kwere ekwe ruo mgbe ha mere gi onye oka ikpe n'esemokwu daputara n'etiti ha, mgbe ahụ ha agaghi enwe obi erughi ala o bula n'ime onwe ha site n'ikpe i kpere, ma ha ga-edo onwe ha n'okpuru kpamkpam. 65" [Surah An-Nisaa: 65]• Amaokwu ndi di na nkowa a di otutu; ha bukwu ederede doro anya banyere ihe a manyere iweghachi okwu esemokwu n'ime Akwukwo (Qur'an Di Ebube) na Sunnah, na ihe a manyere inabata ma nwee afọ ojuju n'ikpe ha, nakwa na nke a bu ihe okwukwe choro. O bukwu ihe oma nye ndi ohu n'oge ugbo a nakwa n'odinihu, ma burukwa nke kacha mma n'ikowa ya: nke putara, njedebe (nsonaazu).

Al-Hafiz Ibn Rajab - ka Allah meere ya ebere - siri n'ime akwukwo ya: (Lata'if al-Ma'arif) n'okwu a - mgbe okwu ndi bu uzọ gasiri - ihe ederede ya bu:

«N'abali nke etiti onwa Sha'ban, ndi Tabi'un sitere na ndi obodo Sham; di ka Khalid nwa Ma'dan, Makhul, Luqman nwa 'Amir, na ndi ozo, na-enye ya nsopuru, ma na-agbasikwa mbo ike n'ime ya n'ofufe. O bukwu n'aka ha ka ndi mmadu siri nweta uru ya na inye ya nsopuru,» E kwuru na: akuko umu Izrel ruru ha nti gbasara nke a, mgbe nke a ghoro

ihe a ma ama banyere ha n'obodo di iche iche, ndi mmadu nwere echiche di iche iche gbasara ya; ufodu n'ime ha nabatara ya n'aka ha, ma kwekorita na ha n'inye ya ugwu, so na ha bu otu ndi na-efe ofufe sitere na ndi Basra nakwa ndi ozo, Otutu n'ime ndi oka mmuta Hijaz juru nke ahụ, n'ime ha bu: Ata, na Ibn Abi Mulaykah, Abdur-Rahman bin Zayd bin Aslam kokwara ya site na ndi oka mmuta fiqh nke ndi Madinah, o bukwara okwu ndi na-eso uzọ Malik na ndi ozo, ha kwukwara si: Nke ahụ niile bu bid'ah.

Ndi oka mmuta nke obodo Sham nwere echiche di iche iche banyere uzọ e si eji ya eme ofufe, nke ha kewara n'okwu abuo:

Otu n'ime ha: na o bu ihe a kwadoro iji ofufe noro muru anya na ya n'igwe n'ime ulo alakuba, Khalid bin Ma'dan na Luqman bin 'Amir na ndi ozo na-eyebu uwe ha kachasi mma na ya, na-eji anwuru oku na-esi isi utọ eme ka ahụ ha na-esi isi oma, na-etekwa ihe oji n'anya ha, na-eguzokwa n'ekpere n'ime ulo alakuba n'abali ha ahụ, Ishaq bin Rahawayh kwadokwara ha na nke ahụ, O kwuru banyere ikpe ya n'ulo alakuba n'igwe si: Nke ahụ abughi bid'ah, Harb al-Kirmani korọ ya na Masa'il ya.

Nke abuo: O bu ihe akporo asi igbakota n'ime ya na Masjid maka ikpe ekpere, ikọ akuko okpukpe, na irio aririo (Dua), ma o bughi ihe akporo asi ka mmadu kpeere naani onwe ya ekpere n'ime ya. Nke

a bukwa ihe Al-Awza'i kwuru; onye ndú (Imam) nke ndi Ash-Sham, onye okà iwu ha nakwa onye maara ihe ha. Nke a bukwa nke kacha nso n'eziokwu, ma o buru na Chineke (Onye Di Elu) choror. » Ruo mgbe o kwuru: «A maghi okwu o bua Imam Ahmad kwuru gbasara abali nke etiti onwa Sha'ban, ma a na-eweputakwa akuko abuo sitere n'aka ya gbasara ikwado iguzo ya n'ekpere site n'akuko abuo a koror site n'aka ya banyere iguzo n'ekpere n'abali abuo nke Eid, n'ih na (n'otu akuko) o kwadoghi iguzo ya n'ekpere n'igwe; maka na a koghi ya site n'aka Onye amuma ﷺ na ndi enyi ya, "O huru ya di ka ihe a na-akwado (n'otu akuko), n'ih omume nke Abdur-Rahman bin Yazid bin al-Aswad mere maka nke ah, onye so na ndi Tabi'un, otu a kwa maka iguzo ekpere n'abali nke etiti, o nweghi ihe ziri ezi e gosiputara banyere ya site n'aka Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ ma o bu site n'aka ndi enyi ya, mana e gosiputara ya ziri ezi site n'aka otu igwe ndi Tabi'un so na ndi okà mmuta iwu okpukpe a ma ama nke ndi Ash-Sham»."

Ebumnuche sitere n'okwu Al-Hafiz Ibn Rajab (Chineke nwee ebe n'ebe o no) ejedebela ebe a, n'ime ya ka o mere nkwuputa doro anya na o dighi ihe o bua a kwadoro site n'aka Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) ma o bu site n'aka ndi enyi ya (Chineke nwee mmasi n'ebe ha no) gbasara abali nke etiti onwa Sha'ban.

Ma maka ihe Al-Awza'i (ka ebere Chukwu dịrị ya) hojoro banyere ikwado ime ya maka ndi mmadu n'otu n'otu, yana njoro Al-Hafiz Ibn Rajab hojoro okwu a, o bu ihe di iche ma na-adighi ike; n'ihu na ihe o bu a na-egosighi site n'ihe akaebe nke Iwu (Shari'ah) na o bu ihe a turu n'iwu, o kweghi ka onye Alakuba meputa ya n'ime okpukpe Chukwu, ma o mere ya n'onwe ya ma o bu n'ogbakọ, ma o zoro ya ezo ma o bu mee ya n'ihu oha; n'ihu izugbe nke okwu Onye Amuma (ka udo na ngozi Chukwu diri ya):

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا؛ فَهُوَ رَدٌّ».

«Onye o bu a ruru oru nke iwu anyi na-adighi na ya; o bu ihe a juru abu.» Na ihe ndi ozo n'ime ihe akaebe nke na-egosi iju ihe ojuru n'okpukpe (Bid'ah) na ido aka na nti megide ha.

Imam Abu Bakr At-Turtushi (ka Allah meere ya ebere) kwuru n'ime akwukwo ya: «Al-Hawadith wal-Bida'» ihe odide ya si:

«Ibn Waddah koro site n'aka Zayd bin Aslam, o si: Anyi ahughi onye o bu a n'ime ndi okenye anyi ma o bu ndi oka mmuta iwu okpukperechi anyi na-elebara okara nke onwa Sha'ban anya, ha adighikwa elebara hadith Makhul anya, ha adighikwa ahụ na o nwere idi mma o bu a kara oge ndi ozo.»

Na a si Ibn Abi Mulaikah: N'ezie Ziyad al-Numairi si: «N'ezie, ugwo oru nke abali etiti onwa

Sha'ban dị ka ụgwọ ọrụ nke abalị Laylat al-Qadr», Ọ sirị: «A si na anụrụ m ya, ma mkpanaka dị m n'aka, m gaara ete ya ihe» Ziyad bukwa onye na-akọ akụkọ, ngwucha nke ihe e bu n'obi.

Na okà mmụta ahụ dị ukwu bu Al-Shawkani - ka Allah meere ya ebere - sirị n'ime akwukwọ: «Al-Fawa'id Al-Majmu'ah» ihe odide ya bu:

"«Okwu Onye Amuma Chineke: «O Ali, onye ọ bula kpere ekpere rak'ah otu narị n'abalị nke etiti ọnwa Sha'ban, na-agụ isi okwu mmalite nke akwukwọ nsọ Chineke (Surah Al-Fatihah) nakwa 'Kwuo: Ya onwe ya bu Chineke, Otu' ugboro iri n'ime rak'ah ọ bula; Chineke ga-emezuru ya mkpa ya niile» na ihe ndị ọzọ." Ọ bu ihe e cheputara echeputa, na n'ime okwu ya nke putara ihè gbasara ụgwọ ọrụ onye na-eme ya ga-enweta, nwere ihe onye nwere ezi nghota na-agaghị enwe obi abụọ na a cheputara ya echeputa, ndị koro ya bukwa ndị a na-amaghị ama, a kowokwa ya site n'uzọ nke abụọ nakwa nke atọ, ha niile bu ihe e cheputara echeputa, ndị koro ha bukwa ndị a na-amaghị ama, O kwuru na: «Al-Mukhtasar»: Akukọ gbasara ekpere nke okara Sha'ban abaghị uru, nakwa nke Ibn Hibban sitere n'akukọ Ali si: «Ọ buru na ọ bu abalị nke okara Sha'ban, bilienụ n'ekpere n'abalị ya, buonukwa ọnu n'ehihie ya», adighi ike. O kwuru n'ime: «Al-La'ali»: «Narị rak'ah n'etiti Sha'ban na igu Al-Ikhlas ugboro iri» tinyere ogologo uru ya, nke Ad-Dailami na ndị ọzọ koro bu ihe a cheputara

echepụta, ma ihe ka n'ọnụ ọgụgụ n'ime ndị kọrọ ya n'ụzọ atọ ahụ bụ ndị a na-amaghị ama na ndị na-adighị ike, O kwuru: «Na Raka'a iri na abụọ jiri Ikhlāas ugboro iri atọ». Ọ bụ adigboroja, «na Raka'a iri na anọ» bụ adigboroja.

Hadith a eduhie la otu ịgwè n'ime ndị ọkà mmụta iwu; dị ka onye dere (Al-Ihya') na ndị ọzọ, nakwa ụfọdụ n'ime ndị na-akọwa Kuran. A kọrọ gbasara ekpere abalị a — nke m na-ekwu bụ: abalị etiti ọnwā Sha'ban — n'ụzọ dị iche iche, nke ha niile abaghị uru ma burukwa adigboroja, Nke a adighị emegide akukọ Tirmidhi site na Hadith nke Aisha (ka Chukwu nwee mmasị n'ebe ọ nọ) banyere ịga ya ﷺ na Baqi', na mgbada Onye Nwe n'abalị nke etiti ruo n'eluigwe nke ụwa, yana na Ọ na-agbaghara ihe kariri ọnụ ọgụgụ aji aturu nke Kalb, n'ihie na okwu ebe a bụ sọsọ gbasara ekpere a e cheputara echeputa n'abalị a, N'agbanyeghi na Hadith nke Aisha a nwere adighị ike na nkwusị, dika ka Hadith nke Ali nke a kpọturu aha na mbụ gbasara ikpe ekpere n'abalị ya, anaghị emegide eziokwu ahụ bụ na ekpere a bụ nke e cheputara echeputa, n'agbanyeghi adighị ike dị na ya dị ka anyị siri kwuo ya» Ihe e bu n'obi agwula.

Al-Hafiz Al-Iraqi kwuru si: «Hadith nke ekpere abalị nke etiti bụ adigboroja megide Onye ozi Allah ﷺ, na asị a ghaara ya», Imaam an-Nawawi kwuru n'ime akwukwọ: (Al-Majmu'): «Ekpere ahụ a maara dika ekpere Ragha'ib, nke bụ Rak'ah iri na abụọ

n'etiti ekpere Maghrib na Isha, n'abalị Jumu'ah nke mbụ nke ọnwā Rajab, nakwa ekpere abalị etiti ọnwā Sha'ban nke bụ Rak'ah otu nari, ekpere abụọ ndị a bụ Bid'ah (ihe ọhụrụ e webatara n'okpukpe) jọgburu onwe ha, ekwesighikwa ka a duhie mmadụ n'ihі nkwuputa a kpọturū ha aha n'ime akwukwọ: (Qut al-Qulub), na (Ihya' Uloom ad-Diin), maobu site na Hadith a kpọturū aha n'ime ha, n'ihі na ihe ndi ahu niile bu ihe efu, ekwesighikwa ka a duhie mmadụ site na ufodu n'ime ndi Imaam ndi iwu ekpere ndi a gbagwojuru anya, wee dee ibe akwukwọ gbasara ikwado ha, n'ihі na n'ezie o mehiere n'ime nke ahu».

N'ezie, Sheikh, Imam: Abu Muhammad Abdur-Rahman bin Ismail al-Maqdisi edeela otu akwukwọ di oké ọnụ ahia banyere imebi ha abụọ, o mee nke ọma ma kowaa ya nke ọma n'ime ya. Okwu ndi okà mmuta banyere okwu a di otutu nke ukwu. O buru na anyi achọ ideputa ihe niile anyi hụworo n'okwu gbasara okwu a, okwu ahu ga-adị anyi ogologo. Ma eleghi anya, ihe anyi kwuworo ga-ezuru ma burukwa nkwenye nye onye na-achọ eziokwu.

Site n'ihe ndi a kowara n'elu n'ime amaokwu, na Hadith, na okwu ndi okà mmuta: o na-edoro onye na-achọ eziokwu anya na ime emume n'abalị nkera nke ọnwā Sha'ban site n'ekpere ma o bu ihe ozo, na iweputa ubochi ya iche maka ibu ọnu; bu ncheputa ọhuru a juruaju n'ebe otutu ndi okà mmuta no, o nweghikwa ntala n'ime Iwu (Shari'ah) di ocha,

kama ọ so n'ihe ndị pụtara na Islam mgbe oge ndị Sahabah (ka Chukwu nwee mmasị n'ebe ha nọ) gasiri. Okwu Chukwu, ka ebube Ya dị ukwu, ezuolakwa onye na-achọ eziokwu n'isiokwu a na ndị ọzọ:

{...الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ...}

)...Taa ka m mezuru okpukpe unu maka unu...{ [Surah Al-Maa'idah: 3]. Ya na ihe nwere otu nghọta ya n'ime amaokwu ndị a, na okwu Onye-amụma ﷺ:

«مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ».

«Onye ọ bụla webatara ihe ọhụrụ n'okpukpe anyị a nke na-esiteghị na ya, ọ bụ ihe a jụrụ aju.» Yana ihe b́jara n'otu nkọwa ya site na Hadith.

Na Sahih Muslim, site n'aka Abu Huraira (Chineke nwee mmasị n'ebe ọ nọ) o kwuru si: Onye ozi Chineke (udo na ngozi Chineke d́ri ya) ﷺ kwuru si:

«لَا تَخْصُوا لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ بِقِيَامٍ مِنْ بَيْنِ اللَّيَالِي، وَلَا تَخْصُوا يَوْمَهَا بِالصَّيَامِ مِنْ بَيْنِ الْأَيَّامِ، إِلَّا أَنْ يَكُونَ فِي صَوْمٍ يَصُومُهُ أَحَدُكُمْ».

«Eweputakwalanụ abalị Fraịdee iche maka ekpere abalị n'etiti abalị niile, ewepụtakwalanụkwa ụbọchị ya iche maka ibu ọnụ n'etiti ụbọchị niile, belu sọ ma ọ bụrụ n'ime ibu ọnụ nke otu onye n'ime unu na-ebu.» Ọ bụrụ na iwepụta otu n'ime abalị niile iche maka ụdị ofufe ọ bụla bụrụ ihe ekwere omume, abalị Jumu'ah gaara aka mma karịa ndị ọzọ; n'ihì na ụbọchị ya bụ ụbọchị kachasị mma anyanwụ wara n'elu ya, d́ka ederede nke Hadith niile pụtara ìhè

sitere n'aka Onye-amụma ﷺ siri kwuo, Ya mere, mgbe Onye-amụma ﷺ doro aka ná ntị megide iwepụta ya iché maka ekpere abalị n'etiti abalị niile, nke a na-egosi na maka abalị ndị ozo, nke ka nke, a gaghi ekwe ka e wepụta nke o bula n'ime ha iché maka ụdị ofufe o bula, beluso ma e nwere ihe akaebe ziri ezi nke na-egosi iwepụta iché ahụ.

Ma ebe o bu na a kwadoro iguzo n'ekpere na igba mbọ n'ime abalị Laylatul Qadr na abalị ndị nke Ramadan, Onye-amụma ﷺ mere ka a mara gbasara nke ahụ, wee gbaa umunna ume iguzo n'ekpere n'ime ha, o mekwara nke ahụ n'onwe ya, dika o siri di na Sahih abuo ahụ, site n'aka Onye Amụma ﷺ na o kwuru si:

«مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ، وَمَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ.»

«Onye o bula guzoro n'ekpere na Ramadan n'ih i okwukwe na itu anya ugwo oru, a ga-agbaghara ya mmehie ya gara aga, na onye o bula guzoro n'ekpere n'Abalị nke Qadr n'ih i okwukwe na itu anya ugwo oru, a ga-agbaghara ya mmehie ya gara aga.» Ma o buru na abalị nkera nke onwa Sha'ban, ma o bu abalị Fraide nke mbu n'onwa Rajab, ma o bu abalị nke Njem Abalị na Nri go Elu (Isra' na Mi'raj), bu ihe a turu n'iwu ka eweputa ya maka mmemme ma o bu ụdị ofufe o bula, Onye-amụma ﷺ gaara eduzi umunna ya na ya, ma o bu mee ya n'onwe ya. Ma o buru na ihe o bula n'ime nke ahụ

mere, ndị Sahaba (ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ha nọ) gaara akọta ya nye umunna, ha agaghikwa ezobe ya n'ebe ha nọ, ha bụ ndị mmadụ kacha mma, na ndị kacha enye ndị mmadụ ezi ndumọdụ mgbe ndị amụma (ka ekpere na udo dīrī ha) gasiri, ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ndị enyi Onye-ozī Allah ﷺ nọ, meekwa ka ha nwee afọ ojuju.

N'ezie, ị marala na mbụ site n'okwu ndị ọkà mmụta na ọ dighi ihe ọ bụla e kwadoro site n'aka Onye ozi Chukwu ﷻ, ma ọ bụ site n'aka ndị enyi ya, ka obi dī Chukwu mma n'ebe ha nọ, gbasara ọpụrụiche nke abalī Fraīdee mbụ n'ime ọnwa Rajab, ma ọ bụkwanụ n'abalī ọkara nke ọnwa Sha'ban; ya mere a bīara mara na ime mmemme ha bụ ihe ọhụrụ e cheputara echeputa n'ime Islam, otu aka ahụ iweputa ha iche maka ụdī ofufe ọ bụla, bụ ihe ọhụrụ e jūrū ejū, N'otu aka ahụ, abalī nke iri abụọ na asaa nke Rajab, nke ụfọdụ ndị mmadụ kwenyere na ọ bụ abalī nke Isra na Mi'raj, amachibidoro iweputa ya iche maka ụdī ofufe ọ bụla, dīka amachibidokwara ime emume ya; n'ihi ihe akaebe ndī gara aga, nke a bụ ma ọ būrū na a maara ya, kedu kwazi ebe eziokwu sitere n'okwu ndī ọkà mmụta bụ na a maghī ya, Na okwu onye kwuru sī: na ọ bụ abalī iri abụọ na asaa nke ọnwa Rajab, bụ okwu ụgha na-enweghī ntọala n'ime Ahadith ndī ziri ezi, na n'ezie onye kwuru emeela nke ọma, sī:

Ihe kacha mma n'ime ihe niile bụ ihe ndị gara aga n'ụzọ nduzi... ma ihe kacha njọ n'ime ihe niile bụ ihe ọhụrụ ndị e meputara nke bụ ihe nchepụta.

Na Chineke bụ Onye a na-arịọ ka O nye anyị na ndị Alakuba niile iga nke oma n'ijidesie Sunnah ike, na iguzosie ike na ya, yana ikpachara anya megide ihe ọ bụla megidere ya. N'ezie, O bụ Onye na-emesapụ aka, Onye Obioma.

Ka ngozi na udo Allah dịrị ohu Ya na onye ozi Ya, bụ onye amụma anyị Muhammad, na ndị ezinụlọ ya, na ndị na-eso ụzọ ya niile.

Ozi Nke Asatọ:

Idọ aka ná ntị dī mkpa gbasara ụgha nke ndumọdụ ahụ a na-ekwutere.

Nke Shaykh Ahmad, onye nlekọta Ụlọ Nsọ Onye-amụma a na-asọpụrụ

Site n'aka Abdul Aziz bin Abdullah bin Baz, nye onye ọ bụla n'ime ndị Alakuba ga-agụ ya, ka Allah jiri Islam chekwaa ha, ma chebe anyị na ha pụọ n'ihe ọjọọ nke ụgha a kpara akpa nke ndị na-amaghị ihe na ndị nzuzu, Amin.

Udo dịrị unu na ebere nke Chineke na ngozi Ya niile.

Ma mgbe nke a gasịrị: Ahụla m otu okwu a na-ekwu na ọ sitere n'aka Shaykh Ahmad, onye na-elekọta Ụlọ Nsọ Onye-amụma a na-asọpụrụ, nke isiokwu ya bụ: «Nke a bụ ndumọdụ sitere na

Madinah Al-Munawwarah, site n'aka Shaykh Ahmad, onye na-elekọta Ụlọ Nsọ Onye-amụma a na-asọpụrụ», o kwuru n'ime ya si:

«A nọrọ m na-amụ anya n'abalị Fraịdee na-agụ Kuran Dị Nsọ, na mgbe m gụchara aha mara mma nke Chukwu, mgbe m mechara nke a, a kwadebere m ịra ụra. M wee hụ onye ihu ya na-enwu gbaa, Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya), onye wetaara ahịrịokwu ndị sitere na Kuran, yana iwu ndị dị nsọ; dika ebere nye ụwa niile, onye ndú anyị Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya). O wee si: 'Sheikh Ahmad,' m wee si: 'A nọ m ebe a, Onye Ozi Chukwu, onye kachasi asọpụrụ n'ime ihe niile Chukwu kere,'» O wee si m: Ihere na-eme m maka omume ojoo nke ndị mmadụ, enweghikwa m ike izute Onyenwe m ma ọ bụ ndị mmuo ozi; n'ihi na site na Juma'at ruo na Juma'at, mmadụ puku otu nari na iri isii nwurụ na-abughị n'okpukpe Islam - emesia, o kwuru ụfọdụ n'ime mmehie ndị mmadụ dabara na ha, O wee si: - Ya mere, iwu a bụ ebere dirị ha nke sitere n'aka Onye Dị Ike, Onye Pụrụ Ime Ihe Niile. E mesia, ọ kowara ụfọdụ ihe ịrịba ama nke Oge ahụ, ruo mgbe ọ sirị: - Ya mere gwa ha, O Sheikh Ahmad, banyere ndumodu a; n'ihi na ọ bụ nke e ji mkpisi akwukwo nke akara aka depụta site na Mbadamba Echekwara ehekwa, ma onye ọ bula dee ya ma zipu ya site n'otu obodo gaa n'obodo ozo, ma site n'otu ebe gaa n'ebe ozo, a ga-ewuoro ya obi n'Aljannah, ma onye na-edeghi ya ma zipu ya, a ga-

anapụ ya arịrịochite ọnụ m n'Ụbọchị Mbilite n'Ọnwụ, Ma onye ọbụla dere ya ma buru ogbenye, Chineke ga-eme ka ọ baa ọgaranya, ma ọ buru na o ji ugwo, Chineke ga-akwuru ya ugwo ya, ma ọ buru na o nwere mmehie, Chineke ga-agbaghara ya na nne na nna ya site na ngozi nke ndumodu a, Ma onye ọbụla n'ime ndi ohu Chukwu na-edeghi ya, ihu ya ga-agba oji n'ụwa a na n'odinihu, O siri: Anuru m iyi na Chineke Onye di ukwu ugboro ato, nke a bu eziokwu, ma ọ buru na m bu onye ugha, ka m si n'ụwa puo n'anoghi n'ime Islam, ma onye ọbụla kwenyere na ya ga-agbanari ahuhu oku ala mmuo, ma onye ọbụla kporo ya ugha, ọ gonahuru Chineke».

Nke a bu nchikota ihe di n'ozi ndumodu ugha ahụ e cheputara n'aha Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), anyi anuwokwa ozi ndumodu ugha a otutu ugboro kemgbe otutu afọ, a na-agbasa ya n'etiti ndi mmadu site n'oge ruo n'oge, a na-akwalitekwa ya n'etiti otutu ndi nkiti, ma nwee odiche n'okwu ndi di na ya, Onye ugha ya na-ekwu si: na ya huru Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ n'ura, o wee bunye ya ozi a, ma n'akwukwo mgbasa ozi ikpezu a nke anyi kpotuuru gi aha, onye na-agu akwukwo, onye cheputara ugha ahụ zoro n'ime ya na ya huru Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ mgbe ọ na-akwado ihi ura, nke putara: na ọ huru ya mgbe ọ mu anya!

Onye nrụputa ụgha a kwuru ọtụtụ ihe n'ozì ndumọdụ a; ha so n'ụgha kacha pụta ìhè, na ihe efu kacha doo anya. Mụ ga-adọ gị aka ná ntị banyere ha n'isi nso n'okwu a, ma ọ bụrụ na Chukwu kwere. N'ezie, adọla mụ aka ná ntị banyere ha n'afọ ndị gara aga, wee kọwaara ndị mmadụ na ha so n'ụgha kacha pụta ìhè, na ihe efu kacha doo anya. Ya mere, mgbe mụ hụrụ mbiputa nke ikpeazụ a, alara mụ azụ n'ide banyere ya, n'ihi otú ìbụ ihe efu ya siri pụta ìhè, nakwa oke anya ike onye rụputara ya nwere n'ìgha ụgha. Ma echeghi mụ na ìbụ ihe efu ya nwere ike ìghogbu onye nwere obere nghọta, ma ọ bụ ezi uche okike. Ma ọtụtụ n'ime ụmụnne agwala m na ọ gbasala n'ebe ọtụtụ ndị mmadụ nọ, ha wee na-ekesa ya n'etiti onwe ha, ụfọdụ n'ime ha akwerekwa na ya; n'ihi ya, a hụrụ m na ọ dị mkpa ka ndị dị ka m dee banyere ya, iji mee ka ụgha ya pụta ìhè, nakwa na ọ bụ ụgha e cheputara megide Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dịrị ya), ka a ghara iduhie onye ọ bụla, Ma onye ọ bụla tughariri uche na ya n'ime ndị nwere ihe omuma na okwukwe, ma ọ bụ ndị nwere ọdịdị okike ziri ezi na uche ziri ezi; ga-amata na ọ bụ ụgha na nkwuto site n'ọtụtụ ụzọ.

N'ezie, ajurū m ụfọdụ ndị ikwu Sheikh Ahmad, onye a na-atụkwasi ụgha a n'aha ya, gbasara ndumọdụ a, o wee zaa m: na ọ bụ ụgha e boro Sheikh Ahmad, nakwa na o kwughị ya ma ncha, Ma Sheikh Ahmad ahụ a kpọturū aha anwuola kemgbe, ọbụlagodi ma anyị ewere ya na Sheikh Ahmad ahụ

a kpọturū aha, ma ọ bụ onye ọ bụla ka ya ukwuu, zoro na ọ hụrụ Onye Amuma (Ka udo na ngozi Chineke dịrị ya) n'ura ma ọ bụ mgbe ọ mụ anyị, wee nye ya ozi ndumodu a, anyị ga-amata n'ezie na ọ bụ onye ugha, ma ọ bụ na onye ahụ gwara ya ihe ahụ bụ ekwensu, na ọ bughị Onye Ozi (Ka udo na ngozi Chineke dịrị ya), n'ihì otutù ihe kpatara ya, nke gụnyere:

Nke mbụ: Na a naghị ahụ Onye-amuma ﷺ anyị mgbe a mụ anyị mgbe ọ nwusiri ﷺ, ma onye ọ bụla na-azoro n'ime ndị na-amaghị ihe nke otù Sufi na ya na-ahụ Onye Amuma ﷺ mgbe ya mụ anyị, maobu na ọ na-abia na mmemme Mawlid, maobu ihe ọ bụla yiri nke ahụ; onye ahụ emehiewo njehie kachasi njo, e duhierekwa ya nduhie kachasi ukwuu, ma dabakwa ná nnukwu njehie, o megidekwara Akwukwo Nso, usoro Onye-amuma (Sunnah), nakwa nkwekorita nke ndị okà mmụta (Ulama); n'ihì na ndị nwurụ anwụ na-esi n'ili ha apụta naanị n'Ubochi Mbilita n'Onwu, ọ bughị n'ụwa a, Ma onye ọ bụla kwuru ihe di iche na nke ahụ, n'ezie ọ bụ onye na-aga ugha putara ihè, ma ọ bụ onye mehiere nke ihe gbagwojuru anyị, ọ maghị eziokwu ahụ nke ndị ezi omume bu ụzọ maara, ma burukwa nke ndị-sahaba nke Onye-ozì Allah ﷺ na ndị na-esò ha n'ezì omume so ụzọ ya, Allah Onye-di-elu kwuru:

﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ 15 ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ 16﴾

»Mgbe ahụ, n'ezie, unu ga-anwụ mgbe nke ahụ gasiri 15

Mgbe ahụ, n'ezie, a ga-akpọlite unu n'Ụbọchị Mbilite n'ọnwụ 16﴿ [Surah Al-Mu'minun: 15, 16] « Ya na, Onye-amụma ﷺ Siri:

«أَنَا أَوَّلُ مَنْ تَنْشَقُّ عَنْهُ الْأَرْضُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَنَا أَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ».

""Abụ m onye mbụ ala ga-agbawa maka ya n'Ụbọchị Mbilite n'ọnwụ, abụkwa m onye mbụ ga-arịọchite, nakwa onye mbụ a ga-anabata arịrịọ ya."" Amaokwu na Hadith ndi di na nkowa a di otutu.

Nke abuo: Na Onye Ozi (ka udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ anaghi ekwu ihe megidere eziokwu, ma n'oge o no na ndu ma o bu mgbe o nwuchara. Ndumodu a megidere Iwu ya n'uzo putara ihè, nke a putakwara ihè n'otutu uzo - dika a ga-ahụ n'ihu -, ma a pukwara ihu ya (ka udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ na nro, Onye o bula huru ya na nro n'odidi ya di ugwu, o hula ya n'ezie; n'ihì na Ekwensu anaghi ewe odidi ya, dika ekwuru ya n'ime Hadith ziri ezi ma di ugwu. Mana okwu a niile dabere n'okwukwe nke onye huru nro ahụ, ibu onye eziokwu ya, nkwuwa aka oto ya, ncheta ihe ya nke oma, nsopuru okpukpe ya, na ibu onye nkwesintukwasio bi ya, nakwa ma o huru Onye Amuma (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) n'odidi ya n'ezie ma o bu n'odidi ozo.

Ma o buru na a kotaara otu akuko site n'aka Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) nke o kwuru

n'oge ndụ ya, nke na-esighi n'usoro ndi na-akọ akụkọ a tụtwasiri obi, ndi ziri ezi, nakwa ndi na-ejide ihe nke oma, a gaghị adabere na ya, a gaghikwa eji ya mee ihe di ka ihe akaebe; ma o burukwa na o si n'usoro ndi na-akọ akụkọ a tụtwasiri obi, ndi na-ejide ihe nke oma, mana o na-emegide akụkọ nke onye ka ha echeta ihe, nakwa onye a tụtwasiri obi kari, n'udi mmegide nke na-agaghị eme ka o kwe omume ijikọ akụkọ abuo ahụ onu, otu n'ime ha ga-abu nke a kagburu nke a na-agaghị eji aru oru, na nke abuo: nke na-akagbu nke a ga-eji aru oru, ebe nke ahụ nwere ike ikwe omume dika onodu ya si di. Ma o buru na ijikọ ha abuo ma o bu ikagbu otu ekweghi omume, o ghoru iwu iwepu akụkọ nke onye pekariri n'icheta ihe, na onye kachasi ala n'ibu onye ziri ezi, wee kpee ya ikpe di ka akụkọ dipuru adipu nke a na-agaghị eji aru oru.

Kedu maka ozi ndumodu nke a na-amaghị onye nwe ya, bu onye bufere ya site n'aka Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), a maghikwa maka ezi omume ya na ntukwasị obi ya? N'onodu a, o kwesiri n'ezie ka a ju ya ma ghara ina ya nti, obulagodi na o nweghi ihe di na ya na-emegide Iwu (Shari'ah). Kedu kwazi ma o buru na ozi ndumodu ahụ gunyere otutu ihe na-egosi abaghi uru ya, na o bu ugha a ghaara Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), ma gunyekwa ito iwu okpukpe nke Chukwu na-enyeghi ikike?!

Na Onye-amuma ﷺ siri:

«مَنْ قَالَ عَلَيَّ مَا لَمْ أَقُلْ؛ فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».

«Onye ọ bụla kwuru banyere m ihe m na-ekwughị; ka ọ were ọnọdụ ya n'ọkụ ahụ». N'ezie, onye rụpụtara Ndumọdụ a n'ụgha ekwuola ihe Onye ozi Chukwu, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, na-ekwughị, ma ghaara ya ụgha doro anya nke dịkwa egwu. Ya mere, ọ kwesiri ekwesị maka ido aka ná ntị a dị ukwuu, o rukwara ya ma ọ bụrụ na o meghi ngwa ngwa chegharịa, wee gbasaa nye ndị mmadụ ụgha nke Ndumọdụ a megide Onye ozi Chukwu, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo; n'ihì na onye ọ bụla gbasara ihe ụgha n'etiti ndị mmadụ, wee si na o sitere n'okpukpe; ncheharị ya agaghị adị ire ma e wezuga site n'ikpọsa ya na ime ka ọ pụta ihè; ka ndị mmadụ wee mara banyere ncheharị ya pụọ n'ụgha ya, nakwa igonari onwe ya; dị ka okwu Chukwu, Onye dị ebube siri kwuo:

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّعِينُونَ 159 إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ فَأُولَٰئِكَ أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ 160﴾

»N'ezie, ndị ahụ na-ezobe ihe Anyị zitere n'ime ihe iriba ama doro anya na nduzi, mgbe Anyị mere ka o doo ndị mmadụ anya n'ime akwukwọ ahụ, ndị ahụ bụ ndị Chukwu na-abụ ọnụ, na ndị na-abụ ọnụ na-abukwa ha ọnụ 159

"E wezuga ndị ahụ cheghariri, ma mezie omume ha, ma mee ka eziokwu pụta ihè, ndị ahụ ka M ga-anabata ncheharị ha; ma Abụ m Onye na-anabata

ncheghari ugboro ugboro, Onye na-eme ebere 160(" [Surah Albakara: 159, 160]• N'ihia ya, Chukwu (Onye Nso, Onye Di Elu) mere ka o doo anya n'ime amaokwu a di ebube: na onye o bu la zoro ihe o bu la n'ime eziokwu, ncheghari ya site na nke ahia agaghi adi ire ma e wezuga mgbe emesiri mmezi na nkowaputa. Ma Chukwu (Onye Nso) emela ka okpukpe zuo oke maka ndi ohu Ya, wee mezu amara Ya n'ahia ha site n'izite Onye Ozi Ya bu Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), yana ihe Chukwu kpughere ya n'ime iwu zuru oke. O kporoghikwa ya laa n'ebe O no ma e wezuga mgbe emesiri mmezu na nkowaputa, di ka Chukwu (Onye di ebube) kwuru si:

{...الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا...}

{...Taa ka M mere ka okpukperechi unu zuo oke maka unu, ma mezuokwa amara M n'elu unu, ma o masikwara M ka Islam buru okpukperechi unu...} [Surah Al-Maa'idah: 3]

"Ma onye रुपutara ugha nke ozi a (wasiya) abiala na nari afu nke iri na anu, na-achia iji okpukpe ohuru gbagwojuo ndi mmadu anya, nke na-ebute ibanye n'Aljanna (Paradais) maka onye nabatara iwu ya, nakwa inapu Aljanna na ibanye n'Oku mmuo maka onye na-anabataghi iwu ya," O chokwara ime ka ozi ntuziaka a nke o cheputara n'ugha ka ukwu ma ka mma karia Qur'an, ebe o ghaara ugha n'ime ya si: na onye o bu la dere ya ma

ziga ya site n'otu obodo gaa n'obodo ọzọ, ma ọ bụ site n'otu ebe gaa n'ebe ọzọ; a ga-arurụ ya obí na Paradaís, ma onye ọ bụla na-edeghi ya ma ziga ya, a ga-amachibido ya inweta ntinyere ọnu nke Onye Amuma (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) n'Ubochi Ikpe, Nke a bụ otu n'ime ụgha kachasi njo, ma burukwa otu n'ime ihe akaebe kachasi doo anya maka ụgha nke ozi a, na enweghi ihere nke onye cheputara ya, yana obi ike ya di ukwu n'igha ụgha; n'ihia na onye ọ bụla dere Kor'an di nsọ wee ziga ya site n'otu obodo gaa n'obodo ọzọ, ma ọ bụ site n'otu ebe gaa n'ebe ọzọ; ọ gaghi enweta ngozi a ma ọ buru na ọ naghị eme ihe Kor'an di nsọ kwuru. Keduzi ka onye dere ụgha a ma na-ebufe ya site n'otu obodo gaa n'obodo ọzọ ga-esi nweta ya. Onye ọ bụla na-edeghi Qur'an ma ọ bụ zipu ya site n'otu obodo gaa n'obodo ọzọ, a gaghi anapu ya aririọ nnochite anya (Shafa'a) nke Onye Amuma (ka udo na ngozi Chukwu diri ya), ma ọ buru na o kweere na ya, ma na-esokwa iwu ya, Ma naani otu okwu ụgha a di n'ime ndumodu a, zuru ezu n'onwe ya iji gosi na ọ baghi uru, nakwa ibu onye ụgha nke onye na-agbasa ya, enweghi ihere ya, nzuzu ya, nakwa etu o si di anya puo n'imata ihe nduzi nke Onye ozi ﷻ wetaara.

Ma n'ime Ndumodu a — ma e wezuga ihe a kpotururu aha — e nwere ihe ndi ọzọ, nke ha niile na-egosi ibu ihe efu na ụgha ya, obulagodi ma onye cheputara ya nuru otu puku iyi ma ọ bụ kariya maka

ibụ eziokwu ya, ọbụlagodi ma ọ kpọkwo ntaramahụhụ kacha ukwuu na ahụhụ kacha siri ike n'isi onwe ya, na ọ na-ekwu eziokwu; ọ gaghị abụ onye eziokwu, o nweghịkwa eziokwu dị na ya, kama ọ bụ, e ji m Chukwu anụ iyi, jirikwa Chukwu anụ iyi ọzọ, so n'ime ihe efu kacha ukwuu na nke kacha njọ, anyị na-emekwa ka Chukwu dị nsọ, nakwa ndị mmụọ ozi n'onyeere anyị bụrụ ndị akaebe, Onye ọ bụla n'ime ndị Alakuba hụrụ ihe odide a - dị ka ịgba àmà nke anyị ga-eji zute Onyenwe anyị (Onye Dị Elu ma Dị Ebube) - : na akwụkwọ ndụmọdụ a bụ ụgha nakwa ihe e cheputara echeputa megide onye ozi Chineke, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo. Ka Chukwu menye onye cheputara ụgha a ihere, ma meso ya dị ka ihe o kwesiri si dị.

Ihe na-egosi ụgha nke ọgbugba ndụ a nakwa ibụ ihe mebiri emebi ya, ma e wezuga ihe ndị gara aga, bụ ọtụtụ ihe sitere na ederede ya nke a kpọturụ aha, ụfọdụ n'ime ha gunyere:

Ihe nke mbụ: Okwu o kwuru n'ime ya si: (na site na Fraide ruo Fraide, otu nari puku mmadụ na puku iri isii nwurụ n'anọghị n'okpukpe Islam); n'ihì na nke a so n'omuma nke ihe zoro ezo, ebe mkpughe akwụsịla ibiara Onye Ozi (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) mgbe ọ nwusiri, ọ burukwa na n'oge ndụ ya ọ maghị ihe zoro ezo, kedu ka ọ ga-esi mara ya mgbe ọ nwusiri; n'ihì okwu Chukwu dị elu kwuru si:

(قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ...)

{Sị: Anaghị m asị unu na m nwere akụ Chineke, amaghikwa m ihe zoro ezo...} [Surah Al-An'am: 50]
Ya na, okwu Onye Dị Elu:

﴿قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ...﴾

{Sị: O dighị onye nọ n'eluigwe na ụwa maara ihe zoro ezo ma e wezuga Chineke...} [Surah An-Naml: 65]• N'akụkọ ziri ezi site n'aka Onye Amụma (udo na ngozi Chineke dịrị ya) ﷻ na o kwuru sị:

«يُذَادُ رَجُلًا عَنْ حَوْضِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَأَقُولُ: يَا رَبِّ! أَصْحَابِي أَصْحَابِي، فَيَقَالُ لِي: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بِغَدِكَ، فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: (وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ) [المائدة: 117]».

«A ga-achụpụ ụfọdụ ụmụnwọke n'ọdọ mmiri m n'ubochi mbilite n'onwụ, m ga-asị: O Onyenwe m! Ndị enyi m, ndị enyi m! A ga-agwa m sị: N'ezie, i maghị ihe ha meputara mgbe i gachara, m ga-asị dika ohu oma ahụ siri: »A bụkwa m onye akaebe n'ahụ ha oge niile m nọ n'ime ha, mana mgbe I wepụrụ m, I bụ Onye nche n'ahụ ha; I bụkwa Onye akaebe n'elu ihe niile» [Al-Ma'idah: 117]»

Ihe nke abụọ: -N'ime ihe ndị na-egosi abaghị uru nke akwụkwọ ndumọdụ a, nakwa na ọ bụ ụgha:- bụ okwu o kwuru n'ime ya sị: (Onye ọ bula dere ya ma ọ bụrụ ogbenye, Chukwu ga-eme ya ogaranya, ma ọ bụ onye ji ụgwọ, Chukwu ga-akwụ ụgwọ ya, ma ọ bụ onye nwere mmehie, Chukwu ga-agbaghara ya na nne na nna ya n'ihị ngozi nke akwụkwọ ndumọdụ a) ruo na njedebe ya. Nke a bụ otu n'ime ụgha

kachasi ukwu, na ihe amà kachasi doo anya banyere ugha nke onye cheputara ya, nakwa enweghi ihere ya n'ebe Chukwu na n'ebe ndi ohu Ya no; n'ihi na anaghi enweta ihe ato ndi a naani site n'ide Qur'an di Nso, keduzi ka onye dere akwukwo ndumodu ugha a ga-esi nweta ha?! N'ezie, ihe onye ajo omume a choror bu naani ighogbu ndi mmadu, na ime ka ha dabere na ndumodu a; ka ha wee dee ya ma tukwasi obi n'uru a a na-azoro na o di, ma hapu uzo ndi Chukwu weputara dika iwu maka ndi ohu Ya, nke O mere ka ha buru ihe na-eduga n'aku na uba, na ikwu ugwo, nakwa mgbaghara mmehie. Ya mere, anyi na-agbaba n'aka Chukwu puo n'ihe ndi na-akpata odida, na irube isi n'aguu anu ahụ, nakwa Ekwensu.

Ihe nke ato: - n'ime ihe ndi na-egosi ibu ihe efu nke ozi a -, bu okwu ya n'ime ya si: (Onye o bula n'ime ndi ohu Chineke na-edeghi ya; ihu ya ga-eji oji n'awa a na n'awa ozo). Nke a kwa bu otu n'ime ugha kachasi njo, na otu n'ime ihe akaebe kachasi doo anya banyere ibu ihe efu nke ozi a, na ugha onye cheputara ya. Kedu ka o ga-esi kwe omume n'uche onye nwere ezi uche ka o dee ozi a nke nwoke a na-amaghi ama wetara na nari afọ nke iri na anọ, jiri ya na-aghoro ugha megide Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) ma na-azoro na onye na-edeghi ya, ihu ya ga-agba oji n'awa a na n'awa nke ozo, ma onye dere ya ga-abu ogaranya mgbe o dara ogbenye, buru onye nwere onwe ya site n'ugwo

mgbe ọ gbakọbara n'isi ya, ma buru onye a gbaghaara mmehie ndi o metere!!

Otuto diri Gi! Nke a bu nkwo di ukwu!! N'ezie, ihe akaebe na eziokwu di adi na-agba akaebe banyere ugha nke onye nkwo a, nnukwu nkwo okwu ya megide Chukwu, nakwa enweghi ihere ya n'ebe Chukwu na n'ebe ndi mmadu no. N'ihi na ndi a bu otutu mba ndi na-edeghi ya, ma ihu ha ajighi oji, ma n'ebe a ka nnukwu igwe mmadu onye o bu na-apughi iguta ma e wezuga Chukwu di, ndi dere ya otutu ugboro, ma a kwughi ugwo ha, ida ogbenye ha akwusighikwa. Ya mere anyi na-acho mgbaba n'ebe Chukwu no puo na nchighari nke mkpuru obi, na ihe-mkpuchi nke mmehie, Njirimara na ugwo oru ndi a bu ihe okpukpe di nsọ na-ewetaghị maka onye dere akwukwo kachasi mma ma kachasi ukwu, nke bu Kor'an ahụ di mmesapụ aka. Kedu ka ọ ga-esi diri onye dere ozi ugha nke gunyere udi ihe efu di iche iche, yana otutu ahiriokwu nke udi ekweghi ekwe. Otuto diri Chukwu!! Lee etu ndidi Ya si di ukwu n'ebe onye nwere anya ike igba ugha megide Ya no.

Ihe nke anọ: - n'ime ihe ama ndi na-egosi na ndumodu a so n'ihe efu kachasi njo, nakwa ugha kachasi doo anya -: bu okwu ya n'ime ya: (Ma onye obula kwenyere na ya ga-azoputa site na ntaramahuhu nke oku ala mmuo, ma onye obula gonariri ya ajula okwukwe), Ma nke a kwa bu otu n'ime anya ike kachasi ukwu n'igba ugha, na otu

n'ime ụgha kachasi njo; onye a na-emeputa ụgha na-akpo ndi mmadu niile ka ha kwenye n'ụgha ya, ma na-ekwu na site na nke a ha ga-agbaputa na ntaramahuhu nke oku ala mmuo, nakwa na onye o bula gonariri ya bu onye na-ekweghi ekwe. N'ezie — e ji m Chukwu nuo iyi — onye ụgha a echeputawo nnukwu ụgha megide Chukwu, ma kwuo — e ji m Chukwu nuo iyi — ihe na-abughi eziokwu. N'ezie, onye o bula kwenyere na ya bu ya kwesiri ibu onye gonahuru Chukwu, o bughu onye juru ikwere na ya; n'ihi na o bu ncheputa ụgha, ihe efu, na ụgha na-enweghi ntola o bula n'eziokwu. Anyi na-eme Chukwu onye akaebe na o bu ụgha, nakwa na onye cheputara ya bu onye ụgha, onye chooro iweputara ndi mmadu iwu n'ihe Chukwu na-enyeghi ikike, na iwebata n'ime okpukpe ha ihe na-esiteghi na ya. N'ezie, Chukwu emewo ka okpukpe a zuo okè ma mezuo ya maka mba a nari afọ iri na anọ tupu ncheputa ụgha a. Naanụ ntị: Unu ndi na-agu akwukwo na umunna, kpacharanu anya ka unu ghara ikwere n'udi ụgha ndi a echeputara, maobu ka ha nwee mgbasaa n'etiti unu. N'ihi na eziokwu nwere ihè di na ya nke na-adighi agbagwoju onye na-acho ya anya. Ya mere, choonu eziokwu site n'ihe akaebe ya, ma juo ndi nwere ihe omuma banyere ihe obula gbagwojuru unu anya. Unu ekwekwanu ka inu iyi nke ndi ụgha duhie unu, n'ihi na n'ezie, Iblis ahụ a buru onu nuuru nne na nna unu bu Adam na Hawa iyi, na o so n'ime ndi na-adu

ha ezi ọdụ, ebe ọ bụ ya kacha n'igba ọkpuru, bụrụkwa onye kacha abụ onye ụgha n'ime ndị ụgha. Dị ka Chukwu kọrọ nke a banyere ya, ya mere Chukwu dị elu kwuru, si:

﴿وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّصِيحِينَ 21﴾

""Ọ nṣụrụ ha abụọ iyi si: N'ezie, a so m n'ime ndị na-enye unu abụọ ezi ndumọdụ. 21"" [Surah Al-A'raf: 21]. Ya mere, kpacharanụ anya n'ebe ọ nọ, ma kpacharakwanụ anya n'ebe ndị na-eso ụzọ ya nọ, bụ ndị na-echepụta ụgha, n'ihi na lee ọtụtụ iyi ụgha, na ọgbụgba ndụ aghughọ, na okwu ndị a chọrọ mma nke o nwere nakwa nke ha nwere, maka irata na iduba n'njehie! Ma gbasara ihe onye nkwesto a kwuru banyere mputa nke ajoy omume; ọ bụ eziokwu dị adi, ma Qur'an Dị Ebube na Sunnah dị ọcha adola aka ná ntị siri ike megide ha, n'ihi na n'ime ha ka nduzi na izu oke di.

Ma maka ihe e kwuru banyere ihe iriba ama nke Oge ahụ, n'ezie Ahadith nke Onye Amuma emeela ka ihe ndi ga-abu ihe iriba ama nke Oge ahụ doo anya, Qur'an Dị Ebube rutukwara aka na ufodu n'ime ha. Onye ọ bula choro imara banyere nke a ga-ahụ ya n'ebe o kwesiri idi n'ime akwukwo Sunnah, nakwa n'akwukwo nke ndi nwere ihe omuma na okwukwe. Ndi mmadu enweghi mkpa maka nkowa nke udi onye ụgha a na mgbagwoju anya ya, nakwa ngwakota ọ na-agwakota eziokwu na ụgha. Ka Chukwu nye mu na unu, na ndi Alakuba foduru niile

nchedo Ya pụọ n'ihe ọjọọ nke ndị ekwensu, na ọnwụnwụ nke ndị na-eduhie eduhie, na njehie nke ndị na-ehie ụzọ, na aghughọ nke ndị iro Chukwu na-emebi ihe, bụ ndị na-achọ iji ọnụ ha gbanyụọ ihè Chukwu, kpatakwa mgbagwojuanya n'okpukperechi ndị mmadụ. Ma Chukwu ga-eme ka ihè Ya zuo oke, nyekwa okpukperechi Ya mmeri, ọ bụrugodi na ndị iro Chukwu sitere na ndị ekwensu na ndị na-esọ ụzọ ha, n'ime ndị na-ekweghi ekwe na ndị na-agonahụ Chineke, akpọ ya asi. Na anyị na-ariọ Chineke ka O dozie ọndụ ndị Alakuba, na ka O meere ha amara igbaso eziokwu, iguzosi ike na ya, na icheghari n'ebe Chineke Dị Nsọ nọ pụọ na mmehie niile. N'ezie, Ọ bụ Onye na-anabata ncheghari, Onye ebere, Onye puru ime ihe ọ bụla. Chineke ezuola anyị, Ọ bụkwa Onye kachasi mma a na-atụkwasị obi, ọ dighi ike, ọ dighikwa ikike ma e wezuga n'aka Chineke, Onye Kachasi Elu, Onye Kachasi Ukwuu.

Otuto niile diri Chukwu, Onye Nwe Uwa Niile. Ka ngozi na udo Allah diri ohu Ya na onye ozi Ya, bụ onye eziokwu na onye kwesiri tụtukwasị obi, na ndị ezinụlọ ya, na ndị enyi ya, na ndị na-esọ ụzọ ya n'ezi omume ruo Ụbọchi Ikpe.

Iwu Gbasara Anwansi, Igba Afa na Ihe Metụtara Ha

Abdulaziz bin Abdullah bin Baz

Ozi nke itoolu: Iwu gbasara anwansi, igba afa na ihe metụtara ha¹

Ekele dịrị Chineke naanị Ya, na ka ngozi na udo dịrị onye ọ dịghị onye amụma ọzọ mgbe ya gasiri, mgbe nke a gasiri:

N'ihì ịba ụba nke ndị na-aghọ aghughọ n'oge na-adịbeghị anya bụ ndị na-azọrọ na ha na-agwọ ọrịa, na-ejikwa anwansi ma ọ bụ igba afa agwọ ọrịa, na otú ha si gbasaa na mba ụfọdụ, nakwa otú ha si erigbu ndị mmadụ na-enweghị uche bụ ndị amaghị ihe na-achịkwa; ahurū m ya dị ka inye ndumọdụ maka Chineke na ndị ohu Ya, ikọwapụta nnukwu ihe egwu dị na nke a n'ebe okpukpe Islam na ndị Alakuba nọ; n'ihì na ọ gunyere itukwasị obi n'ihe ọzọ na-abughị Chineke Onye kacha elu, nakwa imegide iwu Ya na iwu nke Onye Ozi Ya ﷺ.

Ya mere, a na m asị, site n'irịọ Chineke, Onye kacha elu, enyemaka: Ichọ ọgwugwọ bụ ihe a nabatara n'otu olu, onye Alakuba nwekwara ikike ịgakwuru dọkita na-ahụ maka ọrịa ime anụ ahụ, ịwa ahụ, akwara, ma ọ bụ ihe yiri nke ahụ; iji chọpụta ọrịa ya ma jiri ọgwụ ndị dabara adaba nke iwu okpukpe kwadoro gwọọ ya; dika a maara na nkà mmụta ahụike. N'ihì na nke a so n'iji ụzọ ndị nkịtị kwesiri ekwesị eme ihe, ma ọ naghị emegide itukwasị Chineke obi. N'ezie, Chineke, Onye dị nsọ

¹ E bipụtara wasiyya a n'akwukwọ nta nomba 17 site na Ofis Qha nke Ngalaba Nchikwa Nnyocha Mmụta, Ifta, Da'wah, na Nduzi n'afọ 1402H.

na Onye kacha elu, ewedatala ọ́rĩa ma wedata ọgwụgwọ soro ya; onye maara ya maara ya, onye na-amaghị ya amaghị ya, ma Ya, Onye dị nsọ, etinyeghi ọgwụgwọ ndị ohu Ya n'ihe O machibidoro ha.

Ya mere, iwu ahapụghị onye ọ́rĩa ịgakwuru ndị na-agba afa ndị na-azọrọ na ha maara ihe zoro ezo; ịji mara ọ́rĩa ya n'aka ha, dika ka iwu na-ahapụghị ya ikwere ha n'ihe ha na-agwa ya, n'ihia na ha na-ekwu okwu site n'ikọ nkọ banyere ihe zoro ezo, ma ọ bụ ha akpọọ ndị jinnị ka ha nyere ha aka n'ihe ha chọrọ, ikpe ndị a bụkwa ekweghi ekwe na njehie ma ọ bụrụ na ha azọrọ ihe ọmụma nke ihe zoro ezo,

Na Muslim kọrọ na Sahih ya na Onye-amụma ﷺ si:

«مَنْ أَتَى عَرَافًا فَسَأَلَهُ عَنْ شَيْءٍ، لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا».

«Onye ọ bụla gakwuuru onye na-agba afa wee jụọ ya gbasara ihe ọ bụla, a gaghị anabata ekpere ya ruo ụbọchị iri anọ.»

Na site n'aka Abu Hurairah (ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ), site n'aka Onye-amụma ﷺ o kwuru si:

«مَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ».

«Onye ọ bụla gakwuuru dibia afa ma kwere ya n'ihe ọ na-ekwu, n'ezie ọ gọnahụrụ ihe e wedaara Muhammad.» Abu Dawud kọrọ ya, na ndị nchịkọta Sunan anọ dekotara ya, Al-Hakim kwadokwara na ọ

ziri ezi, site n'aka Onye Amuma (udo na ngozi Chineke diri ya) n'okwu ndi a:

«مَنْ أَتَى عَرَاةً أَوْ كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ».

«Onye o bula gakwuuru dibia afa ma o bu onye na-agba afa wee kwere ya n'ihe o na-ekwu, n'ezie o gonahuru ihe e kpughere nye Muhammad ﷺ».

Na site n'aka Imran bin Husain (Chineke nwee mmasi n'ebe o no), o kwuru si: Onye ozi Chineke (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ kwuru si:

«لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَطَيَّرَ أَوْ تُطَيِّرَ لَهُ، أَوْ تَكْهَنَ أَوْ تُكْهَنَ لَهُ، أَوْ سَحَرَ أَوْ سِحَرَ لَهُ، وَمَنْ أَتَى كَاهِنًا فَصَدَّقَهُ بِمَا يَقُولُ، فَقَدْ كَفَرَ بِمَا أُنْزِلَ عَلَى مُحَمَّدٍ ﷺ».

"«Onye o bula choro ihu ihe ojoo (Tiyarah) ma o bu onye a choro ya, ma o bu gbaa afa (Kahanah) ma o bu onye a gbaara ya afa, ma o bu mee anwansi (Sihir) ma o bu onye e meere ya, onye ahụ esoghi na anyi. Na onye o bula gakwuuru onye na-agba afa (Kahin) wee kwenye n'ihe o na-ekwu, n'ezie o gonahuru ihe e kpugheere Muhammad (SAW)», " Al-Bazzar dekọtara ya n'usoro di mma.

N'ime Hadith ndi a di ebube: a machibidoro igakwuru ndi na-agba afa, ndi dibia afa, ndi na-eme anwansi, na ndi ozo yiri ha, yana iju ha ajuju, na ikwere ihe ha kwuru; e nwekwara n'ime ha iyi egwu ntaramahuhu gbasara ime nke ahụ;

Ya mere, ekwesighi ka a ghogbuo onye o bula site n'eziokwu ha n'ihe ufodu, ma o bu site n'igwe ndi mmadu na-abiakwute ha; n'ih na ha bu ndi amaghi ihe nke na ekwesighi ka a ghogbuo ndi mmadu n'ih

ha; maka na Onye ozi, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, amachibidowo igakwuru ha, iju ha ajuju, na ikwere na ha; n'ih i aju ihe ojoo di ukwu, oké ihe egwu, na nsonaazu jogburu onwe ya di na nke ahụ, yana n'ih i na ha bu ndi ugha na ndi aju omume.

Dikwa ka e nwere n'ime okwu amuma ndi a: ihe akaebe banyere ekweghi ekwe nke onye na-agba afa na onye na-eme anwansi; n'ih i na ha na-azoro amamihe nke ihe ezoro ezo; ma nke a bu ekweghi ekwe, nakwa n'ih i na ha apughi inweta ebumnobi ha ma e wezuga site n'ijere ndi mmuo (jin) ozi yana ife ha ofufe ma e wezuga Chukwu; ma nke ahụ bu ekweghi na Chukwu yana isoke Ya, Onye di elu, ma onye na-ekwenyere ha n'ih e ha zoro banyere ihe ezoro ezo na-adikwa ka ha, ma onye o bu na-anara ihe ndi a site n'aka onye na-eme ya; n'ezie Onye ozi Chukwu (udo na ngozi Chineke diri ya) ewepula onwe ya n'ebe o no,

Otu aka ahụ, iwu ahapughi onye Muslim: ido onwe ya n'okpuru ihe ha na-azoro na o bu ogwugwo; di ka ntamu ha site n'iji ihe mgbaasi (Talasim) ma o bu iwusa ola ndu, nakwa ihe ndi ozo yiri ya n'ime nkwenkwe ugha ndi ha na-eme; n'ih i na nke a gunyere igba afa (Kahanah) na iduhie ndi mmadu, onye o bu na nwere afo ojuju na nke ahụ, n'ezie enyeworo ha aka n'omume ugha ha na ekweghi ekwe ha (Kufr).

Otu aka ahụ kwa, amachibidoro onye o bu n'ime ndi Alakuba igakwuru ha; iji juo ha gbasara

onye nwa ya nwoke ma ọ bụ onye ikwu ya ga-alụ, ma ọ bụ gbasara ihe ga-adị n'etiti di na nwunye nakwa ezinụlọ ha abụọ n'ihe gbasara ihunanya na ikwesị ntụkwasi obi, ma ọ bụ iro na nkewa, na ihe ndị yiri nke ahụ; N'ihia na nke a so n'ihe a na-adighi ahụ anya nke sọ naanị Chukwu di elu, asọ dirị Ya, maara ya.

Ya mere, ọ bụ iwu diiri ndi nọ n'ochichi, ndi na-ahụ maka ikwalite ezi omume na imachibido ihe ojoyo (Ahl al-Hisbah), na ndi ozo nwere ike na ikike: ikato omume igakwuru ndi na-agba afa, ndi na-akọ odinihu, na ndi yiri ha, na igbochi onye o bula na-etinye aka n'ihe o bula gbasara nke a n'ahia nakwa n'ebe ndi ozo, na ikato ha nkato siri ike, nakwa ikato ndi na-agakwuru ha.

Otu a kwa ka ime anwansi di: n'ihia na ọ so n'ihe ndi a machibidoro iwu nke bu ekweghi ekwe; dika Chukwu Onye Di Ike na Onye Di Ebube siri gbasara ndi mmuo ozi abuo ahụ:

﴿...وَمَا يُعْلِمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَيْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾

"...Ma ha abuo adighi akuziri onye o bula ihe o bula ruo mgbe ha kwuru si: 'N'ezie, anyi bu naani onwunwa, ya mere ajula okwukwe.' Ha namutakwa n'aka ha abuo ihe ha na-eji ekewa mmadu na nwunye ya. Ma ha apughi iji ya imeru onye o bula ahụ beluso site n'ikike Chineke. Ha na-

amụtakwa ihe na-emerụ ha ahụ ma na-adighi abara ha uru. N'ezie, ha maara na onye zụtara ya agaghị enwe òkè ọ bụla n'ụwa ikpeazụ. Ma ọ bụ ihe jọgburu onwe ya ihe ha jiri ree onwe ha, a sị na ha maara." [Surah Albakara: 102].

Ya mere, amaokwu ndị a dị nsọ na-egosi na ime anwansi bụ ekweghị ekwe, nakwa na ndị na-eme anwansi na-ekewa mmadụ na nwunye ya. Ha na-egosikwa na ime anwansi adighi enwe mmetụta n'onwe ya iji weta uru ma ọ bụ ihe ọjọọ, kama ọ na-enwe mmetụta naanị site n'ikike eluigwe na ala yana akara aka nke Chineke; n'ihia na Chineke (Onye dị ebube na otuto, Onye kacha elu) bụ Onye kere ihe ọma na ihe ọjọọ.

Dị ka amaokwu dị nsọ si gosi: na ndị ahụ na-amụta anwansi na-amụta naanị ihe na-emerụ ha ahụ ma ghara ibara ha uru, nakwa na ha enweghị òkè ọ bụla n'ebe Chukwu nọ, nke pụtara: (òkè na ihu ọma), nke a bụkwa idọ aka n'ntị dị ukwuu nke na-egosi idị ukwuu nke mfu ha n'ụwa a nakwa na ndụ mgbe a nwụsiri, nakwa na ha jiri ọnu ahia dị obere ree onwe ha. Ya mere, Chukwu katọrọ ha n'ihia nke a site n'ikwu:

﴿...وَلَيْسَ مَا شَرُّوا بِهٖ اَنْفُسُهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُوْنَ﴾

"...Ma n'ezie, o jọgburu onwe ya bụ ihe ha ji ree mkpụrụ obi ha, a sị na ha maara." [Surah Albakara: 102]· Iṣuta n'ebe a pụtara ire ere.

N'ezie, mmebi ahụ ebuola ibu, ọnọdụ ahụ esiwokwa ike n'ihị ndị na-akpachapụta ụgha a, ndị ahụ ketara ihe ọmụma ndị a n'aka ndị na-ekenye Chukwu ibe, wee jiri ya gbagwojuo ndị uche ha na-adighi ike anya. Ya mere, n'ezie anyị bụ ndị nke Chukwu, nakwa n'ezie na Ya ka anyị galaghachikwuru, Chukwu ezuru anyị, O bụkwa Onye nlekọta kachasi mma.

Anyị na-ariọ Chineke ahụ ike na nchekwa pụọ n'ihe ọjọọ nke ndị na-eme anwansi, ndị na-agba afa, na ndị aghugho niile ọzọ, anyị na-ariokwa Ya, Onye dị nsọ, ka O chebe ndị Alakuba site n'ihe ọjọọ ha, na ka O nye ndị ọchịchị ndị Alakuba iga nke ọma n'ikpachara anya megide ha, yana imezu ikpe Chineke n'ahụ ha; ka ndị ohu wee zuru ike site na nsogbu ha na ajọ ọrụ ha.. N'ezie, O bụ Onye na-emesapụ aka, Onye Obioma.

N'ezie, Chukwu, asọ dirị Ya, ewepụtaara ndị odibo Ya: ihe ha ga-eji gbochie ihe ọjọọ nke anwansi tupu o mee, kọwaakwara ha, asọ dirị Ya, ihe a ga-eji gwọọ ya mgbe o mesiri; dika ebere sitere n'aka Ya nye ha, na obioma sitere n'aka Ya gakwuru ha, yana iji mezuo amara Ya n'ahụ ha.

Ihe ndị na-esonụ bụ nkọwa maka ihe ndị a ga-eji gbochie ihe egwu nke anwansi tupu o mee, nakwa ihe ndị a ga-eji gwọọ ya mgbe o mesiri, site n'ihe ndị iwu okpukpe kwadoro. Nkọwa ya dịkwa ka ndị a:

Nke mbụ: Ihe a na-eji echebe onwe pụọ n'ihe ize ndụ nke anwansi tupu o mee; ihe kachasi mkpa na

nke kacha aba uru n'ime nke ahụ bu: Ichekwa onwe site n'okwu ncheta ndi iwu kwadoro, na ekpere, nakwa okwu nchebe ndi e ketara eketa, otu n'ime nke ahụ bu igu: Aayatul Kursi -nke bu amaokwu kachasi ukwu na Kor'an di nsogbo mgbe e kpechara ekpere o bula a kwadoro n'iwu ma e kwuchaa salam, nke bu okwu Chukwu di elu:

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ 255

"{Chukwu, o dighi chi ozoma e wezugha Ya, Onye di ndu mgbe niile, Onye na-ahụ maka ihe niile. Nturu ura anaghi ejide Ya, ura anaghikwa ejide Ya. Ihe niile di n'eluigwe na ihe niile di n'ụwa bu nke Ya. Ònye nwere ike iriọ aririọ n'ihu Ya ma e wezugha site na ikike Ya? O maara ihe di n'ihu ha na ihe di n'azu ha, ha enweghikwa ike imatacha ihe o bula sitere n'ihe omuma Ya ma e wezugha ihe O chorokwa ha mata. Oche-eze Ya gbara eluigwe na ụwa gburugburu, ma ichekwa ha abuo anaghi agwu Ya ike. O bukwaga Ya bu Onye kachasi elu, Onye kachasi ukwu.255}" [Surah Albakara: 255]• Na igu ya kwa: n'oge irahu ura, n'ihu na a kwadoro ya n'eziokwu site n'aka Onye-ozu Allah ﷻ na o siri:

«مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِي لَيْلَةٍ، لَمْ يَزَلْ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ، وَلَا يَفْرُبُهُ شَيْطَانٌ حَتَّىٰ يُصْبِحَ».

«Onye ọ bụla gụrụ Ayatul Kursi n'abali, onye nchekwa sitere na Chukwu ga-anogide na-eche ya nche, ekwensu agaghikwa abiaru ya nso ruo mgbe chi boro.»

Ya na kwa ogugu:

{قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ1}،

{Si: O bu Chukwu, naani Otu1},

{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ1}،

{Si: M na-ariọ maka mgbaba n'aka Onye nwe chi obubọ1},

{قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ1}،

{Si: Ana m agbaba n'aka Onyenwe ndi mmadu1}, [Surah An-Nas: 1]• Mgbe ekpere ọ bụla e nyere n'iwu gasiri, na igu Surah atọ ndi a ugboro atọ na mmalite nke ubochi mgbe ekpere Fajr gasiri, nakwa na mmalite nke abali mgbe ekpere Maghrib gasiri.

O so na nke ahụ: igu amaokwu abuo ahụ sitere na ngwucha Isi nke Albakara na mmalite abali, ha bukwu okwu Ya (Onye di elu):

{ءَامِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامِنٌ بِاللَّهِ وَمَلَكِهِ وَكِتَابِهِ
وَرُسُلِهِ لَا نَعْرِقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ
الْمَصِيرُ285}

Onye ozi ahụ kweere n'ihe e zidataara ya site n'aka Onye Nwe ya, nakwa ndi kwere ekwe. Ha niile kweere na Chukwu, na ndi mmuo ozi Ya, na akwukwo Ya niile, nakwa na ndi ozi Ya. (Ha na-asi): 'Anyi anaghi eme nkewa n'etiti onye ọ bụla n'ime ndi ozi Ya.' Ha wee si: 'Anyi anula, anyi erubekwala

isi. Anyị na-ariọ mgbaghara Gị, Onye Nwe anyị, nakwa n'aka Gị ka nloghachi ikpeazụ dị. 285﴿ Ruo na ngwucha nke Sura ahụ.

Maka na o doro anya site n'aka Onye-amụma ﷺ na ọ siri:

«مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفَّاهُ».

«Onye ọbula gụrụ ahiriokwu abụọ ikpeazụ nke Isi nke Albakara n'abalị, ha ga-ezuru ya.» Ihe ọ pụtara, Chineke ka mara: ha ga-ezuru ya pụọ n'ihe ọjọọ ọ bụla. N'ime nke a bụ iriọ Chineke maka mgbaba ugboro ugboro site n'iji: (Okwu Chineke ndị zuru okè pụọ n'ihe ọjọọ nke O kere) n'abalị na n'ehihie, nakwa mgbe a bjarutere n'ebe obibi ọ bụla, ma ọ bụ n'ime ụlọ ma ọ bụ n'ozara, ma ọ bụ n'ikuku ma ọ bụ n'oké osimiri, n'ihie okwu Onye-amụma ﷺ:

«مَنْ نَزَلَ مَنْزِلًا فَقَالَ: أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، لَمْ يَضُرَّهُ شَيْءٌ حَتَّى يَرْتَحِلَ مِنْ مَنْزِلِهِ ذَلِكَ».

«Onye ọ bula rutere n'otu ebe obibi wee si: A na m achọ mgbaba n'okwu ndị zuru okè nke Allah site n'ihe ọjọọ nke O kere, ọ dighị ihe ọ bula ga-emeru ya ahụ ruo mgbe ọ ga-esi n'ebe obibi ya ahụ pụọ».

N'ime nke ahụ: ka onye Alakuba kwuo na mmalite nke ụbọchị nakwa na mmalite nke abalị ugboro atọ:

«بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ».

"N'aha nke Chukwu, Onye ọ dighị ihe ọ bula na-emeru ahụ site n'aha Ya n'ụwa ma ọ bụ n'eluigwe, Ọ

bukwa Ya bu Onye na-anu ihe niile, Onye maara ihe niile."

Maka izi ezi nke agbamume e nyere maka nke ahụ site n'aka Onye-ozì Chineke ﷻ, nakwa na nke ahụ bụ ihe na-akpata nchekwa pụọ n'ihe ọjọọ niile.

Nke abụọ: Ihe e ji agwọ anwansi mgbe o mere gasiri, a na-emekwa nke a site n'ọtụtụ ihe:

Nke mbụ n'ime ha: Ibawanye n'iriọ Chukwu aririọ, nakwa iriọ Ya, asọ diri Ya, ka Ọ wepụ ihe ọjọọ, ma chupukwa ihe isi ike.

Nke abụọ n'ime ha bụ: Igba mbọ n'imata ebe anwansi ahụ dị n'ala, n'ugwu, ma ọ bụ n'ihe ndị ọzọ; mgbe a matara ya, weputa ya, ma bibie ya, anwansi ahụ ga-emebi, nke a bukwa otu n'ime ọgwugwo kacha aba uru maka anwansi.

Nke atọ ya bụ: Ruqyah site n'iji okwu ncheta na ekpere ndị iwu akwadoro, ha dịkwa ọtụtụ; ụfọdụ n'ime ihe ndị a bụ:

Ihe egosiputara n'okwu Onye ozi Chukwu ﷻ:

«اللَّهُمَّ رَبَّ النَّاسِ، أَذْهَبِ الْبَاسَ، وَاشْفِ أَنْتَ الشَّافِي، لَا شِفَاءَ إِلَّا شِفَاؤُكَ، شِفَاءَ لَا يُغَادِرُ سَقَمًا»

«O Chineke, Onye nwe mmadụ, wepụ ihe mgbu a, ma nye ọgwugwo, I bụ Onye na-agwọ ọrịa, ọ dighi ọgwugwo ọzọ ma ọ bughị ọgwugwo Gị, ọgwugwo nke na-adighi ahapụ ọrịa ọ bụla.» O kwuo ya ugboro atọ,

N'ime nke ahụ bụ: Ruqyah ahụ nke Jibril kpeere Onye-amuma ﷻ, nke bụ okwu ya si:

«بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ، مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ حَاسِدٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ، بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ»

"N'aha nke Chukwu, a na m agurū gi ekpere nchebe, puo n'ihe o bu la na-emeru gi ahụ, na puo n'ihe o joo nke mkpuruobi o bu la ma o bu anya onye anyafu, ka Chukwu gwoo gi, N'aha nke Chukwu, a na m agurū gi ekpere nchebe." O ga-ekwughari ya ugboro ato.

Otu n'ime ihe ndi a —nke a bukwani ogwugwo bara uru maka nwoke ma o bu ru na e gbochie ya isoro nwunye ya nwee mmekọahụ—: bu ka o were akwukwo osisi na-asacha di ndu di asaa, jiri nkume ma o bu ihe yiri ya kupia ha, tinye ha n'ime aria, wukwasị ha mmiri ga-ezuru ya iji saa ahụ, wee guo ihe ndi a n'ime ya:

Ayat Al-Kursi, na

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾

{Si: Unu ndi na-ekweghi ekwe1} [Surah Al-Kafirun: 1], na

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

{Si: O bu Chukwu, naani Otu1} [Surah Al-Ikhlās: 1], na

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾

{Si: M na-arịo Onyenwe chi obubọ maka mgbaba1} "[Surah Al-Falaq: 1], na"

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾

{Sị: A na m achọ nchedo n'aka Onye nwe ndi mmadu} [Surah An-Nas: 1],

Ya na, amaokwu anwansi ahụ dị n'ime Surah Al-A'raf, nke bụ okwu Chukwu Onye dị nsọ:

﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ 117 فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ 118 فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صُغَرَىٰ 119﴾

Anyị wee kpugheere Mozis sị: Tụda mkpara gi. Ozugbo ahụ, o wee loro ihe ụgha ha cheputara. 117

Eziokwu wee guzosie ike, ọrụ ha nile wee buru ihe efu 118

E wee merie ha n'ebe ahụ, ha wee chigharịa buru ndi e wedara n'ala 119﴿ [Sọọdu Al-A'raf: 117-119],

Ya na, amaokwu ndi ahụ dị n'ime Surah Yunus, nke bụ okwu Chukwu Onye dị nsọ:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَنْتَوِينِي بِكُلِّ سُحْرٍ عَلِيمٍ 79 فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَىٰ أَلْقُوا مَا أَنْتُمْ مُؤَفَّرُونَ 80 فَلَمَّا أَلْقَوْا قَالَ مُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ إِنَّ اللَّهَ سَيُبْطِلُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ 81 وَيُحِقُّ اللَّهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ 82﴾

Fero wee kwuo sị: Weterenu m dibia anwansi o bula maara ihe nke oma. 79

Mgbe ndi na-eme anwansi biara, Mozis wee si ha: Tudanụ ihe unu ga-atụda. 80

Ya mere, mgbe ha tịsiri ihe ha, Mozis wee si: Ihe unu ji bia bụ anwansi. N'ezie, Chukwu ga-eme ka o buru ihe efu. N'ezie, Chukwu anaghị edozi ọrụ ndi na-emebi ihe. 81

Chukwu na-eme ka eziokwu guzosie ike site n'okwu Ya, ma o burugodi na ndi ajọ omume akpọ ya asị 82﴿ [Surah Yunus: 79-82],

Na amaokwu ndi ahụ di n'ime Surah Ta-Ha:

﴿قَالُوا يَمُوسَىٰ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ 65 قَالَ بَلْ أَلْقُوا فَإِذَا جَبَّالُهُمْ وَعَصِيُّهُمْ يُخَيِّلُ إِلَيْهِ مِنْ سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ 66 فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَىٰ 67 قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ 68 وَآلَقَىٰ مَا فِي يَمِينِكَ تَلَقَّتْ مَا صَنَعُوا إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سِحْرٍ وَلَا يُفْلِحُ السَّاجِرُ حَيْثُ أَتَىٰ 69﴾

Ha kwuru si: Mozis, ma o bu gi tuba, ma o bu anyi aburu ndi mbu ga-atuba 65

O siri: Kama, tuenu. Mgbe ahụ, udo ha na mkpara ha biara di ya n'anya, site n'anwansi ha, na ha na-agaghari ngwa ngwa 66

Mozis wee tuo egwu n'ime onwe ya 67.

Anyi siri: Atula egwu, n'ezie, i bu onye kachasi elu 68

Tudakwa ihe di n'aka nri gi, o ga-eloda ihe ha mere. N'ezie, ihe ha mere bu naani aghugho onye anwansi, onye anwansi agaghikwa enwe ihe iga nke oma n'ebe obula o gara 69 [Soodu Taha: 65-69].

Mgbe a guchara ihe a kpotururu aha n'ime mmiri ahụ, o ga-anu ya ntakiri ugboro ato wee jiri nke fodurunu saa ahụ ya. Site na nke a, oria ahụ ga-ala, ma Allah kwe (Insha Allah). O buru na o di mkpa iji ya mee ihe ugboro abuo ma o bu kari, o nweghi nsogbu ime otu ahụ ruo mgbe oria ahụ ga-ala.

Ya mere, ekpere ncheta, ekpere nchedo, na uzọ ndi a so n'ihe kachasi mkpa n'igbochi ihe ojoo nke anwansi na ihe ojoo ndi ozo. Ha bukwá ngwá agha kachasi ukwu iji wepu anwansi mgbe o dakwasiri mmadu; maka onye nogidere na-eme ha n'eziokwu

na okwukwe, na ntụkwasi obi na Chineke, na idabere na Ya, yana inwe obi iru ala maka ihe ha na-egosi.

Nke a bụ ihe e nwere ike ịkọwa n'ime ihe ndị a na-eji egbochi anwansi, ma na-eji ha agwọ ya. Ọ bụ n'aka Chineke ka mmezu na iga nke ọma niile dị.

N'ebe a, otu okwu dị mkpa na-abata, nke bụ ịgwọ anwansi site n'ọrụ ndị na-eme anwansi, nke a na-eme site na ịbiaru ndị mmụọ (Jinn) nso site n'igbu àjà ma ọ bụ ihe ndị ọzọ e ji abiaru nso; nke a ekweghi omume; n'ihi na ọ bụ ọrụ Ekwensu; kama, ọ bụ Nnukwu isokọ Chukwu; Dịkwa ka o kwesighi ịgwọ ya site n'ijụ ajujụ n'aka ndị na-agba afa, ndị na-akọ ọdinihu, na ndị anwansi, nakwa itinye ihe ha na-ekwu n'ọrụ; n'ihi na ha enweghi okwukwe, nakwa n'ihi na ha bụ ndị ụgha na ndị ajọ omume na-azọrọ na ha maara ihe zoro ezo, na-aghọgbukwa ndị mmadụ. Onye Ozi (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) adọla aka ná ntị megide ịgakwuru ha, ijụ ha ajujụ, na ikwere ha, dika e kọwarala nke a ná mmalite ozi a, Ya mere, ọ bụ iwu ịkpachara anya maka nke ahụ, a kọkwara ya n'akụkọ ziri ezi site n'aka Onye ozi Chineke ﷻ na a jụrụ ya gbasara Nushrah, o wee si:

«هِيَ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ»

«Ọ bụ site n'ọrụ ekwensu», Imam Ahmad na Abu Dawud kọrọ ya n'usoro akụkọ dị mma.

Nushrah bụ iwepụ anwansi n'ahụ onye a kpara anwansi. Ihe Onye-amụma ﷻ bu n'obi n'okwu ya a

bụ: Nushrah nke ndị oge amaghị ihe (Jahiliyyah) na-eme, nke bụ: ịrịọ dibịa anwansi ka o wepụ anwansi, ma ọ bụ iwepụ ya site n'iji anwansi yiri ya nke sitere n'aka dibịa anwansi ọzọ.

Ma banyere ịgwọ ya site n'iji ruqyah, ekpere nchebe nke iwu kwadoro, nakwa ọgwụ ndị a nabatara, ọ nweghị ihe ọjọọ dị na nke ahụ, dị ka e kwuru na mbụ, N'ezie, nnukwu ọkà mmụta bụ Ibn al-Qayyim, nakwa Sheikh Abdul Rahman bin Hasan kwupụtara nke a doro anya n'ime Fath al-Majid, ka Allah nwee ebere n'ebe ha abụọ nọ, ndị ọzọ na-abughị ha n'ime ndị ọkà mmụta kwupụtakwara nke a.

Chineke bụ Onye a na-arịọ ka O nye ndị Alakuba iga nke oma n'inweta nchedo pụọ n'ihe ọjọọ ọ bụla, na ka O chekwaara ha okpukpe ha, nye ha nghọta miri emi n'ime ya, yana nchedo pụọ n'ihe ọ bụla na-eme gide iwu Ya.

Ka Chineke gozie ohu Ya na onye ozi Ya Muhammad, ma gozie ezinụlọ ya na ndị na-eso ụzọ ya ma nye ya udo.

Idọ aka ná ntị megide ịrụ ụlọ alakuba n'elu ili

Abdulaziz bin Abdullah bin Baz

**Ozi nke Iri: Idọ Aka ná Ntị Megide Ịrụ Ụlọ
Alakuba n'Elu Ili**

N'aha nke Chukwu, otuto niile dịrị Chukwu, ka ngozi na udo dịrị onye ozi Chukwu.

Mgbe nke ahụ gasiri: Agula m ihe e biputara na mbiputa nke atọ nke magazin Njikọ Mmụta Alakuba, na ngalaba (Akụkọ Ndị Alakuba n'ime Otu Onwa): na Njikọ Mmụta Alakuba dị na Alaeze Hashemite nke Jodan na-ezube iwu Masjid n'elu ogba ahụ a choputara n'oge na-adibeghi anya n'ime obodo nta Al-Ruhaib, nke bu ogba a na-ekwu si: na Ndị Nọ n'Ogba (Ahl al-Kahf) ahụ a kpọturu aha na Kor'an ahụ di mmesapụ aka rahuru ura n'ime ya, o gwula.

N'ih i ọrụ diiri inye ndumodu n'ih i Allah na ndi ohu Ya; ahuru m na o kwesiri ka m zipu okwu n'ime otu akwukwo akuko ahụ gaa na Njikọ Mmụta Alakuba nke di n'Alaeze Hashemite nke Jodan; ihe di n'ime ya bu: inye njiko ahụ ndumodu megide iruzu ihe ha zubere nke bu iwube ulo alakuba n'elu ogba ahụ a kpọturu aha; ihe kpatara nke a abughi ihe ozọ ma o bughi n'ih i na iwube ulo alakuba n'elu ili ndi amuma na ndi ezi omume nakwa n'ih e ncheta ha, so n'ih e Iwu Alakuba zuru oke biara igbochi ma dodo aka na nti megide ya, nakwa ibu onu nye onye mere ya; n'ih i na o so n'uzo na-eduga n'isoke, nakwa igabiga okè gbasara ndi amuma na ndi ezi omume, Eziokwu di adi bu ihe akaebe maka izi ezi nke ihe Iwu (Shari'ah) wetara, na ihe ngosi na o sitere n'aka Chukwu (Onye Di Ebube), yana ihe akaebe putara ihè na arumuka doro anya banyere eziokwu nke Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) n'ih e o wetara site n'aka Chukwu

ma zie ya obodo (Ummah). Onye ọ bụla tughariri uche n'onodu uwa Alakuba, na ihe mere n'ime ya gbasara isoke na imebiga ihe okè; n'ih iwu ulo alakuba n'elu ili, inye ha nnukwu nsopuru, ikwadebe ha, na icho ha mma, nakwa ihoputa ndi na-elekota ha, o ga-amata n'ezie na ha so n'uzo ndi na-eduga n'isoke, nakwa na o so n'idi mma nke Iwu (Shari'ah) nke Alakuba igbochi ha, na ido aka na nti megide iwu ha.

Na n'ime ihe a koro gbasara nke ahụ bu ihe ndi Sheikh abuo ahụ, Al-Bukhari na Muslim koro (ka ebere Chineke diri ha abuo), site n'aka Aisha (Chineke nwee mmasi n'ebe o no), o kwuru si: Onye ozi Chineke ﷺ kwuru si:

«لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ، قَالَتْ عَائِشَةُ: يُحَدِّثُ مَا صَنَعُوا، قَالَتْ: وَلَوْلَا ذَلِكَ لَأُبْرِزَ قَبْرُهُ، غَيْرَ أَنَّهُ خُشِيَ أَنْ يُتَّخَذَ مَسْجِدًا».

«Chukwu buru ndi Juu na Ndi Kraist onu, ha mere ili ndi amuma ha ulo ekpere**. Aisha** siriri: O naado aka na nti megide ihe ha mere, o siriri: A si na o bughị maka nke ahụ, a gaara eme ka ili ya puta ihè...», ma e wezuga na a turu egwu na a ga-eme ya ulo ekpere.» Nakwa n'ime Sahih abuo ahụ, «na Umm Salamah na Umm Habibah (Chineke nwee mmasi n'ebe ha abuo no) kororo Onye Ozi Chukwu ﷺ banyere otu ulo uka ha huru n'ala Habasha, nakwa ihe oiyi ndi di n'ime ya, o wee si ﷺ:

«أُولَئِكَ إِذَا مَاتَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ؛ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا، وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّوْرَ، أُولَئِكَ شِرَارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ».

«Ndị ahụ, mgbe nwoke ezi omume nwurụ n'ime ha; ha na-ewu ụlọ ekpere n'elu ili ya, ma na-ese ihe oyiyi ndị ahụ n'ime ya, ndị ahụ bụ ndị kachasi n'ọ n'ime ihe e kere eke n'ihu Chukwu».

Na Sahih Muslim site na Jundub bin Abdullah, ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ, ọ siri: Anurụ m Onye-ozị Allah ﷺ ụbọchị ise tupu ọ nwụọ ka ọ na-asị:

«إِنِّي أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ أَنْ يَكُونَ لِي مِنْكُمْ خَلِيلٌ، فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ اتَّخَذَنِي خَلِيلًا، كَمَا اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا، وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنْ أُمَّتِي خَلِيلًا، لَأَتَّخَذْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا، أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فَإِنِّي أَنْهَأُكُمْ عَنْ ذَلِكَ.»

«N'ezie, ana m ekwuputa n'ihu Chineke ịdị ọcha m pụọ n'inwe ezigbo enyi n'etiti unu, n'ihị na Chineke ewerela m dị ka ezigbo enyi, dị ka Ọ siri were Ibrahim dị ka ezigbo enyi. Ma ọ bụrụ na m ga-ewere ezigbo enyi n'ime ndị na-eso ụzọ m, m gaara ewere Abu Bakr dị ka ezigbo enyi. Geenụ ntị, n'ezie ndị ahụ ịrị ndụ tupu unu na-ewere ili nke ndị amụma ha na ndị ezi omume ha eme ụlọ alakuba. Geenụ ntị, unu ewerela ili mee ụlọ alakuba, n'ihị na n'ezie, ana m amachibido unu ime nke ahụ.» Ma Ahadith ị n'isiokwu a ị ọtụtụ.

N'ezie, ndị Imam n'ime ndị ọkà mmụta Alakuba sitere n'òtù echiche (Madhhab) anọ niile na ndị ọzọ, ekwuola n'ụzọ doro anya na amachibidoro iwu Masjid n'elu ili, ma dọọ aka ná ntị megide nke ahụ; n'igbaso Sunnah nke Onye-amụma ﷺ, nakwa ịjị nye mba Alakuba (Ummah) ndumọdụ na ịdọ ha aka ná

ntị ka ha ghara idaba n'ihe ndị bu ha ụzọ dabara na ya, n'ime ndị gafere ókè site na ndị Juu na ndị otu Kraịst, yana ndị yiri ha n'ime ndị kpafuru akpafu nke mba a.

Ya mere, ihe bụ ọrụ dịrị Otu Mmụta Alakuba di na Jordan, nakwa ndị Muslim ndị ọzọ, bụ: ijidesi Sunnah ike, ije n'ụzọ nke ndị Imam, nakwa ikpachara anya megide ihe Chineke na onye ozi Ya doro aka na ntị megide ya; n'ihia na n'ime nke ahụ ka odimma nke ndị ohu di, anụrị ha, na nzọpụta ha n'ụwa a nakwa n'ụwa ọzọ. N'ezie, ụfọdụ ndị mmadụ adabere wo n'isiokwu a n'okwu Ya (Onye idi ukwu Ya di elu) n'ime akụkọ Ndị Nọ n'Ogba (Ahl al-Kahf):

﴿...قَالَ الَّذِينَ غَلَبُوا عَلَىٰ أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِم مَّسْجِدًا﴾

﴾...Ndị ahụ meriri n'okwu ha siri: Anyị ga-ewuriri ụlọ ekpere n'elu ha.﴿ [Surah Al-Kahf: 21].

Azịza banyere nke ahụ bụ isi: N'ezie, Chukwu di elu (asọ diri Ya) kowara banyere ndị isi na ndị nwe ọchịchị n'oge ahụ na ha kwuru okwu a, ma nke a abughị n'ụzọ nnabata ma o bụ nkwardo maka ha, kama o bụ n'ụzọ ita ụta, ikwuto, na ime ka a kpoo omume ha asi. Ihe na-egosi nke ahụ bụ: na Onye-amuma ﷻ, onye e wedaara amaokwu a, ma burukwa onye kachasi mmadu niile mara nkowa ya; machibidoro ndi na-eso ụzọ ya iwu ụlọ alakuba n'elu ili, doro ha aka na ntị gbasara nke ahụ, burukwa onye buru onye na-eme ya onu ma katoo ya.

A si na nke ahụ kwere omume, Onye ozi Chukwu ﷺ agaghị eme ka ihe ahụ siri ike n'ụzọ dị ukwuu dị etu a, ma gabiga ókè na ya ruo n'ókè iburū onye ọ bụla mere ya ọnụ, ma kọwaa na ọ so n'ime ndị kachasi njoy n'ihe okike n'ebe Chukwu Onye Dị Ike na Onye Dị Ebube nọ. Nke a nwekwara izu oke na nkwenye doro anya maka onye na-achọ eziokwu. Ọ burugodi na anyị echee na iwu ụlọ alakuba n'elu ili ziri ezi maka ndị bu anyị ụzọ; o kwesighi ekwesị ka anyị nómie ha na nke a.

Nke a bụ n'ihia na Iwu anyị (Shari'ah) na-akagbu iwu ndị bu ya ụzọ. Onye Ozi anyị (ka udo na ngozi Chukwu dīrī ya) bụ mmechi nke ndị ozi, iwu ya zuru oke ma burukwa maka ụwa niile.

Ọ machibidoro anyị iwu ụlọ alakuba n'elu ili; n'ihia ya, o kwesighi ekwesị ka anyị megide ya.

Ọ bụ iwu na anyị ga-agbaso ya, jidesie ike n'ihe o wetara, ma hapu ihe ọ bụla megidere nke a n'ime iwu ochie, yana omenaala ndị a na-ele anya ka ihe dị mma n'aka ndị na-eme ha.

Nke a bụ n'ihia na o nweghi ihe zuru oke karịa Iwu Chukwu, o nweghikwa nduzi dị mma karịa nduzi nke Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dīrī ya).

Chineke bụ Onye a na-arịọ ka O nye anyị na ndị Alakuba niile iga nke oma n'iguzosie ike n'okpukpe Ya, na ijidesi usoro iwu nke onye ozi Ya, bụ Muhammad ike, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo; n'okwu na n'omume, n'ihe putara ihè na n'ihe

zoro ezo, nakwa n'ihe omume niile ruo mgbe anyị ga-ezute Chineke, Onye ebube Ya dị ukwu. N'ezie, Ọ bụ Onye na-anụ ihe, Onye nọ nso.

Ka ngozi na udo Chineke dịrị ohu Ya na onye ozi Ya Muhammad, na ezinụlọ ya na ndị na-eso ụzọ ya, nakwa ndị na-agbaso nduzi ya ruo n'ụbọchị ikpe.

Inili Ndị Nwụrụ Anwụ n'Ime Masjid

Abdulaziz bin Abdullah bin Baz

Ozi nke Iri na Otu: Inili Ndị Nwụrụ Anwụ n'Ụlọ Alakuba

N'aha nke Chukwu, ekele dịrị Chineke, ka ngozi na udo dịrị onye ozi Chineke, na ndị ezinụlọ ya, na ndị na-eso nduzi ya, mgbe nke ahụ gasiri:

Agụrụ m akwụkwọ akụkọ «Khartoum» nke ebipụtara na: 17 / 4 / 1415 AH; m wee hụ na e bipụtara ọkwa n'ime ya gbasara inili Sayyid Muhammad Al-Hasan Al-Idrisi n'akụkụ nna ya n'ime ụlọ alakuba ha dị n'obodo Umm Durman... dg.

Na n'ihia na Chineke mere ya iwu idu ndị Alakuba ọdu, nakwa ikwuputa iju ihe ojoo (Munkar); ahuru m na ọ dị mkpa idọ aka ná ntị na inili ozu n'ime Masjid bụ ihe amachibidoro, kama ọ bụ otu n'ime ụzọ ndị na-eduga n'ikpere arụsị (Shirk), nakwa otu n'ime oru ndị Juu na ndị otu Kraist nke Chineke katọrọ ha maka ya, nke Onye-amuma Ya ﷺ bụkwara ha onu n'ihia ya, dika ọ dị n'ime akwụkwọ Sahih abuo ahụ site n'aka Aisha—ka Chineke nwee mmasi n'ebe ọ nọ—site n'aka Onye-amuma ﷺ na ọ sirị:

«لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ»،

«Chukwu aburula ndi Juu na ndi Kraist onu...», ha were ili ndi amuma ha mee ulo ekpere», N'ime Sahih Muslim, site n'aka Jundub bin Abdullah, site n'aka Onye Amuma ﷺ, na o kwuru si:

«أَلَا وَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ؛ فَإِنِّي أَنهَاكُم عَنْ ذَلِكَ».

«Maaranu na n'ezie, ndi diri tupu unu na-ewere ili ndi amuma ha na ndi ezi omume ha di ka ulo ekpere. «...Ya mere, unu ewerela ili di ka ulo ekpere; n'ih na a na m amachibido unu ime nke ahụ».. Na Hadith ndi di na nghota a di otutu.

Ya mere, ihe bu iwu n'ebe ndi Alakuba no n'ebe o bula—ma ndi ochichi ma oha na eze—bu ka ha tuo egwu Chineke, ka ha kpachara anya n'ihe O machibidoro, nakwa ka ha na-eli ozu ha n'ezí ulo alakuba, dika Onye-amuma ﷺ nakwa ndi enyi ya—ka ihu oma Chineke diri ha—si na-eli ozu n'ezí ulo alakuba, nakwa otu ahụ ka ndi na-eso ha n'ezí omume na-eme.

Ma maka onuno nke ili Onye-amuma ﷺ na ndi Sahaba ya abuo, Abu Bakr na Umar (ka Chukwu nwee afọ ojuju n'ebe ha no) n'ime ulo alakuba ya ﷺ; nke a abughi ihe akaebe maka ikwa ndi nwuru anwu n'ime ulo alakuba di ichie ichie; n'ih na e liri ya ﷺ n'ime ulo ya — n'ime ulo A'isha (ka Chukwu nwee afọ ojuju n'ebe o no) —, emesia, e liri ndi Sahaba ya abuo ahụ soro ya. Ma mgbe Al-Walid nwa

Abdul Malik gbasaara ụlọ alakuba ahụ na ngwucha nari afọ mbụ nke Hijrah, o webatara ụlọ ahụ n'ime ya. Ndị ọkà mmụta megidere ya maka nke a, mana ọ hụrụ na nke ahụ agaghị egbochi mgbasawanye ahụ, nakwa na okwu ahụ doro anya n'enweghi mgbagwoju anya.

Site na nke a, o doro onye Alakuba ọ bụla anya: na e nilighi Onye-amuma ﷺ na ndị enyi ya abụọ (ka Chineke nwee mmasị n'ebe ha nọ) n'ime ụlọ alakuba, na itinye ha n'ime ya n'ihì mgbasawanye abughị ihe akaebe maka ikike inili ozu n'ime ụlọ alakuba; n'ihì na ha anoghị n'ime ụlọ alakuba, kama ha nọ n'ụlọ ya (ka udo na ngozi Chineke dīrī ya), nakwa n'ihì na omume Al-Walid abughị ihe akaebe ziri ezi nye onye ọ bụla na nke ahụ. Kama, ezigbo ihe akaebe dī n'ime Akwukwọ Nso na Sunnah, yana na nkwekọrịta nke ndị ezi mmadụ bu ụzọ (Salaf) nke obodo Alakuba, ka Chineke nwee mmasị n'ebe ha nọ, ka O meekwa ka anyị so ná ndị na-eso ụzọ ha n'ìdī mma.

Na maka ndumọdụ na iwepụ onwe n'ụta, e dere ya na: 14/ 5/ 1415 H.

Ọ bụ n'aka Chineke ka mmezu na ịga nke ọma niile dī. Ka udo na ngozi Chineke dīrī onye amuma anyị Muhammad, yana ezinụlọ ya na ndị enyi ya, na ndị na-eso ha n'ezi omume., ma nye ya udo.

Nkọwa banyere ekweghi ekwe na ihie uzọ nke onye na-azọrọ na o kwere omume ipu n'iwu (Shari'ah) nke Muhammad ﷺ.

Abdulaziz bin Abdullah bin Baz

Ozi nke iri na abụọ: Nkọwa banyere ekweghi ekwe na ihie uzọ nke onye na-azọrọ na o kwere omume ipu n'iwu (Shari'ah) nke Muhammad ﷺ.

Otuto niile diri Chineke (Allah), Onyenwe uwa niile. Ka ngozi na udo Allah diri onye ikpeazu nke ndi amuma na ndi ozi, bu onye amuma anyi Muhammad, na ndi ezinulo ya, na ndi enyi ya niile.

Ma mgbe nke a gasiri: Ahula m edemede e biputara n'akwukwo akuko Asharq Al-Awsat na nombamba mbiputa ya nke (5824) nakwa ubochi 5/ 6/ 1415 H, nke onye kporo onwe ya: Abdul Fattah Al-Hayek dere, n'okpuru isiokwu: (Nghota Na-ezighi Ezi).

Nchikota edemede ahụ bu: Iju ya n'ihe a maara nke oma n'okpukpe Islam n'enweghi mgbagha, site n'ederede na nkwekorita oha; nke bu izugbe nke ozi Muhammad nye ndi mmadu niile, na nkwputa ya na onye o bu na-esoghi Muhammad ma ghara irubere ya isi, kama o nogide ibu onye Juu ma o bu onye Kraist, na o no n'okpukpe eziokwu. Emesia, o kwutoro Onyenwe uwa niile (Onye Di Elu ma Di Ebube) n'amamihe Ya maka ita ndi na-ekweghi

ekwe na ndị na-enupụ isi ahụhụ, ma weere nke a dị ka ihe efu.

O gbagọwo ederede iwu okpukpe, ma debe ha n'ebe na-abughị nke ha, ma kowaa ha dị ka agụụ obi ya siri chọọ. O leghaara anya n'ihe akaebe okpukpe na ederede ndị putara ìhè nke na-egosi na ozi Muhammad gbasara mmadụ niile, nakwa na onye ọ bụla n'ụrụ gbasara ya ma ọ soghi ya agonahula okwukwe, nakwa na Chineke anaghị anabata okpukpe ọ bụla ọzọ na-abughị Alakuba, tinyere ederede ndị ọzọ putara ìhè nke o leghaara anya; ka okwu ya wee duhie ndị na-amaghị ihe. Ihe a o mere bụ ekweghi ekwe doro anya, ipụ n'ime Islam, na ịgónarị Chineke, Onye dị Nsọ ma dika Elu, nakwa onye ozi Ya, dị ka onye ọ bụla gụrụ edemede a n'ime ndị nwere ihe ọmụma na okwukwe si mara nke a.

Ihe diiri onye nwe ikike ochichi bu: ikpega ya n'ulo ikpe; ka a gwa ya ka o chegharia, nakwa ikpe ya ikpe dika ihe iwu Islam di ochi siri kwuo.

Chukwu (Onye Nsọ, Onye Di Elu) akowaala nke oma na ozi Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) bu ihe zuru uwa onu, nakwa na igbaso ya bu iwu nye jinn na mmadu niile. O dighi onye nwere obuna ntakiri ihe omuma n'ime Ndi islam nke na-amaghị nke a.

Chukwu Onye Di Elu Siri:

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ﴾ (158)

»Si: O unu ndi mmadu, n'ezie abu m onye ozi Chukwu zitere unu niile, Onye nwe ochichi nke eluigwe na uwa. O dighi chi ozo ma o bughị Ya. O na-enye ndu, O na-ewetakwa onwu. Ya mere, kwerenu na Chukwu na onye ozi Ya, onye amuma ahụ na-amaghị akwukwo, onye kwere na Chukwu na okwu Ya niile. Sorokwanu ya, ka unu wee nweta nduzi. 158﴿ [Surah Al-A'raf: 158]. Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siji:

﴿...وَأَوْحِي إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لَأُنذِرَكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ...﴾

...e kpugheere m Kor'an a ka m jiri ya doo unu aka na nti, na onye o bula o ruru... [Surah Al-An'am: 19]. Ya na, Onye Di Elu Siji:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ 31﴿

{Si: O buru na unu huru Chukwu n'anya, soronu m, Chukwu ga-ahu unu n'anya, ma gbaghara unu mmehie unu. Chukwu bukwa Onye na-agbaghara, Onye na-eme ebere31} [Surah Al-Imran: 31]. Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siji:

﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ 85﴿

»Ma onye o bula na-acho okpukperechi ozo na-abughị Islam, a gaghị anabata ya n'aka ya, ma n'odinihu, o ga-anọ n'etiti ndi funahuru 85﴿ [Surah Al-Imran: 85]. Ya na, Onye Di Elu Siji:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا...﴾

""Anyi ezigaghị gi ma o bughị nye mmadu niile ka i buru onye na-eweta ozi oma na onye na-adọ

aka ná ntị..."" [Surah Saba: 28]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ 107﴾

Anyị ezighị gị ma e wezuga dị ka ebere nye ụwa niile 107﴿ [Surah Al-Anbiyaa: 107]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿...وَقُلْ لِّلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْأَمِّيَّةِ ؕ أَسْلَمْتُمْ فَإِنِ أَسْلَمُوا فَقَدِ اهْتَدَوْا ؕ وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ ۖ وَاللَّهُ بِصِيرِ الْعِبَادِ﴾

""...Gwakwa ndị ahụ e nyere akwụkwọ nsọ, na ndị na-amaghị akwụkwọ sị: Unu enyefeela onwe unu n'okpuru Chukwu? Ya buru na ha enyefee onwe ha, n'ezie, ha enwetala nduzi. Ma ọ buru na ha chigharịa, naanị ihe dịrị gị bụ ikwusa ozi ahụ. Ma Chineke na-ahụ ndị ohu Ya."" [Surah Al- Imran: 20]. Ya na, Chukwu Onye dị nsọ Sịrị:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا 1﴾

{Ngọzi dīrị Onye ahụ nke wedatara Al-Furqan n'ahụ ohu Ya, ka ọ buru onye na-adọ aka ná ntị nye ụwa niile1} [Surah Al-Furqan: 1].

Al-Bukhari na Muslim kọrọ, site n'aka Jabir (ka Allah nwee afọ ojuju n'ebe ọ nọ), na Onye-amụma ﷺ kwuru sị:

«أُعْطِيتُ خَمْسًا لَمْ يُعْطَهُنَّ أَحَدٌ قَبْلِي: نُصِرْتُ بِالرُّعْبِ مَسِيرَةَ شَهْرٍ، وَجُعِلَتْ لِي الْأَرْضُ مَسْجِدًا وَطَهُورًا، فَأَيُّمَا رَجُلٍ مِنْ أُمَّتِي أَدْرَكْتُهُ الصَّلَاةَ، فَلْيُصَلِّ، وَأَجِلْتُ لِي الْمَغَانِمَ، وَلَمْ تُحَلِّ لِأَحَدٍ قَبْلِي، وَأُعْطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبْعَثُ إِلَى قَوْمِهِ خَاصَّةً، وَبُعِثْتُ إِلَى النَّاسِ عَامَّةً».

"«E nyere m ihe ise nke a na-enyebeghi onye ọ bula bu m ụzọ: E jiri ụjọ nyere m mmeri site n'ogologo

njem nke otu ọnwá, e mere ka ụwá burụburụ m ebe ekpere nakwa ihe e ji eme ịdị ọcha; n'ihì ya onye ọ bụla n'ime ndị na-eso ụzọ m oge ekpere rukwutere, ya kpée ekpere. E mere ka ihe a kwatara n'agha buru ihe kwesiri ekwesị nye m, nke a na-emeghi ka ọ kwesị ekwesị nye onye ọ bụla bu m ụzọ. E nyere m ikike iriọchite ọnu (Shafa'ah). A na-ezite Onye Amuma na mbu akpan akpan nye naani ndi ya, mana e zitere m nye ndi mmadu niile n'ozuzu ha.»"

Nke a bu nkowa doro anya nke na-egosi na ozi onye amuma anyi bu Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) gbasara ma gunye ihe a kporo mmadu niile, nakwa na o kagburu iwu niile bu ya uzọ, nakwa na onye ọ bụla na-agbasoghi Muhammad (ka udo na ngozi Chukwu diri ya) ma ghara irubere ya isi; ọ bu onye na-ekweghi ekwe na onye nnupuisi, onye kwesiri inweta ahuhu Ya. Chukwu (Onye Di Elu) kwuru si:

{...وَمَنْ يَكْفُرْ بِهٖ مِنَ الْاَحْزَابِ فَلَنَارُ مَوْعِدُهُ...}

{...Ma onye obula na-ekweghi na ya n'ime ndi otu di iché iché, oku bu ebe e kwere ya nkwa...} [Surah Hud: 17]. Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

{...فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ يُخَالِفُونَ عَنْ اَمْرِهٖ اَنْ يُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ اَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ}

"...Ya mere, ka ndi na-enupuru iwu Ya isi kpachara anya, ka onwunwa ghara idakwasị ha, ma ọ bu ka ntaramahuhu na-egbu mgbu ghara idakwasị ha." [Surah An-Nur: 63]. Ya na, Chukwu Onye Di Elu Siri:

{وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ 14}

}Ma onye ọbula nupụrụ Chukwu na onye ozi Ya isi, wee gafee oke Ya, Ọ ga-eme ka ọ banye n'ime ọkụ, ebe ọ ga-anọ ruo mgbe ebighị ebi, ma ntaramahụhụ na-ewedata mmadụ ala ga-adịrị ya. 14{ [Surah An-Nisaa: 14] Ọ ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

{...وَمَنْ يَتَّبِدَلِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ}

{..Onye ọ bula jiri ekweghi ekwe gbanwee okwukwe, n'ezie ọ kpafuola n'ụzọ ziri ezi.} [Surah Albakara: 108] Ọ Amaokwu ndị nwere nkowa a di ọtutụ.

Chukwu (Onye Dị Elu) ejikọtala irubere onye ozi (Muhammad, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo) isi na irube isi nye Ya, Ọ mekwara ka ọ doo anya na onye ọ bula kwenyere n'ihe ọzọ na-abughị Islam ga-enweta ọdịda, a gaghị anabata ncheharị ma ọ bụ ihe mgbaputa n'aka ya. N'ihia ya, Chukwu di elu kwuru si:

{وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ}

"Ma onye ọ bula na-achọ okpukperechi ọzọ na-abughị Islam, a gaghị anabata ya n'aka ya, ma n'ọdinihu, ọ ga-anọ n'etiti ndị funahụrụ." [Surah Al-Imran: 85]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

{مَنْ يُطِعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ}

{Onye ọ bụla rubee isi nye onye ozi, n'ezie o rubeela isi nye Chukwu.} [Surah An-Nisaa: 80]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْهِ مَا حُمِّلَ وَعَلَيْكُمْ مَا حُمِّلْتُمْ وَإِنْ تُطِيعُوهُ تَهْتَدُوا﴾

""Kwuo: Rubenụ isi nye Chukwu ma rubenụ isi nye onye ozi. Ma ọ bụrụ na unu echigharịa, n'ezie naanị ihe dịkwasịrị ya bụ ihe e boro ya, ihe dịkwasịkwara unu bụ ihe e boro unu. Ma ọ bụrụ na unu erubee isi nye ya, unu ga-enweta nduzi."" [Surah An-Nur: 54]. Ya na, Chukwu Onye Dị Elu Sịrị:

﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾

)}N'ezie, ndị ahụ na-ekweghị ekwe site n'ime ndị nwe Akwụkwọ nsọ na ndị na-ekpere arụsị ga-anọ n'ime ọkụ ala mmụọ, ebe ha ga-anọ ruo mgbe ebighị ebi. Ndị ahụ bụ ndị kacha njọ n'ime ihe e kere eke.} [Surah Al-Bayyinah: 6].

Muslim kọrọ na Sahih ya na Onye ozi Chineke ﷺ kwuru sị:

«وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ؛ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ، يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ، ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ؛ إِلَّا كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ».

«Site n'Onye ahụ nke mkpụrụ obi m dị n'aka Ya; ọ dighị onye ọ bụla n'ime mba a ga-anụ banyere m, ma ọ bụ onye Juu ma ọ bụ onye Kraịst, wee nwụọ ma o kweghị n'ihe ahụ e jiri zite m; ma e wezuga na ọ ga-abụ otu n'ime ndị otu ọkụ ahụ.»

Onye Ozi Chukwu... gosiputara site n'omume ya na okwu ya na okpukperechi nke onye o bula na-abataghi n'okpukperechi Islam bu ihe efu.

O lusofo ndi Juu na ndi otu Kraist agha, di ka o si lusofo ndi ozof n'ime ndi na-ekweghi ekwe agha. O nara utu Jizya n'aka ndi nyere ya n'ime ha; iji hu na ha egbochighi ozi (okpukpo oku) ahuf iru ndi foduru n'ime ha, nakwa ka onye o bula chorof n'ime ha wee bata n'Islam n'enweghi egwu sitere n'aka ndi ya na ha ga-eguzo n'uzof ya, gbochie ya, ma of bu gbuo ya.

Al-Bukhari na Muslim korof, site n'aka Abu Hurairah (ka Allah nwee afof ojuju n'ebe of no), na o kwuru si: Mgbe anyi no n'ime ulof alakuba, Onye ozi Allah (udo na ngozi Chineke diri ya) ﷺ putara wee kwuo si:

«انْطَلِقُوا إِلَى يَهُودَ، فَخَرَجْنَا مَعَهُ حَتَّى جِئْنَا بَيْتَ الْمَدْرَاسِ، فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَادَاهُمْ فَقَالَ: يَا مَعْشَرَ يَهُودَ، اسْلَمُوا تَسْلَمُوا، فَقَالُوا: قَدْ بَلَغْتَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ذَلِكَ أُرِيدُ، اسْلَمُوا تَسْلَمُوا، فَقَالُوا: قَدْ بَلَغْتَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ، فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ذَلِكَ أُرِيدُ، ثُمَّ قَالَهَا الثَّلَاثَةَ...».

«Gaanu n'ebe ndi Juu no, anyi wee soro ya puof ruo mgbe anyi biaruru ulof mmuta. Onye amuma, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, wee bilie, kpof ha si: Unu igwe ndi Juu, batanu n'Alakuba ka unu wee nwee nchekwa. Ha asi: I rufeela ozi ahuf, ewoo Aba Al-Qasim. Onye ozi Allah, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, wee si ha: Nke ahuf ka m chorof, batanu n'Alakuba ka unu wee nwee nchekwa. Ha asikwa: I rufeela ozi ahuf, ewoo Aba Al-Qasim. Onye

ozi Allah, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, wee si ha: Nke ahụ ka m chọrọ, mgbe ahụ o kwuru ya nke ugboro atọ...». Hadith.

Ihe a na-achọ ikwu bụ: na Onye-amụma ﷺ gara n'ebe ndị okpukpe n'ime ndị Juu nọ n'ụlọ mmụta ha, wee kpọọ ha oku ka ha bata n'Alakuba, o wee si ha: «Batany n'Alakuba ka unu nwee nchekwa», o wee kwughachi ya n'ebe ha nọ.

N'otu aka ahụ kwa: O zigara akwụkwọ ozi ya gakwuru Heraclius, na-akpọ ya ka ọ bata n'Alakuba, na-agwakwa ya na ọ bụrụ na ọ jụ, mmehie nke ndị jụrụ ibata n'Alakuba n'ihi ọjụjụ o jụrụ ga-adịrị ya. Dịka Bukhari na Muslim kọrọ n'ime akwụkwọ Sahih ha, Heraclius nyere iwu ka e weta akwụkwọ ozi nke Onye Ozi Chukwu (ka udo na ngozi Chukwu dīrī ya), o wee guọ ya, ma hụ na ihe dī n'ime ya bụ:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ إِلَى هِرَقْلَ عَظِيمِ الرُّومِ، سَلَامٌ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى، أَمَّا بَعْدُ: فَإِنِّي أَدْعُوكَ بِدَعَايَةِ الْإِسْلَامِ، أَسْلِمْتَ تَسْلَمَ، وَأَسْلِمْتُ يُؤْتِكَ اللَّهُ أَجْرَكَ مَرَّتَيْنِ، فَإِنْ تَوَلَّيْتَ، فَإِنَّ عَلَيْكَ إِثْمَ الْأَرِيسِيِّينَ وَ

«N'aha Allah, Onye ebere, Onye nwere obi ebere, site n'aka Muhammad onye ozi Allah gakwuru Heraclius onye ukwu nke ndị Rom, udo dīrī onye soro nduzi, ma mgbe nke a gasiri: N'ezie, ana m akpọ gi òkù site n'òkù nke Islam, nabata Islam i ga-enweta udo, ma nabata Islam Allah ga-enye gi ugwo ọrụ gi ugboro abuo, ma ọ bụrụ na i tugharia azu, n'ezie mmehie nke ndi Arisiyin ga-adikwasị gi, na

﴿يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ﴾ (64)

{O ndi nke Akwukwọ, bjanu n'okwu ziri ezi n'etiti anyi na unu: ka anyi ghara ife ofufe ma o bughị Chukwu, ka anyi ghara ijikọta Ya na ihe o bula, nakwa na ufodu n'ime anyi agaghị ewere ibe ha di ka chi ma e wezuga Chukwu. Ma o buru na ha achigharia, sinu: Gbaanu amà na anyi bu ndi Alakuba64} "[Surah Al-Imran: 64]»."

Mgbe ahụ, mgbe ha chighariri azu ma ju ibata n'Alakuba; ya, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, na ndi enyi ya, ka Chukwu nwee mmasi n'ebe ha no, luso ro ha ogo, ma manye ha ikwu utu Jizyah.

Nakwa iji kwusie ike n'ikpafu ha nakwa na ha no n'okpukpe ugha mgbe okpukpe Muhammad, ka Chukwu gozie ya, nyekwa ya udo, kagbuchara ya; Chukwu nyere onye Alakuba n'iwu ka o na-ari o Chukwu kwa ubochi, n'ekpere o bula, nakwa na raka'a o bula, ka O duru ya gawa n'uzo ahụ kwu otu, nke ziri ezi, nke a na-anabata, ya bu: Islam, Nakwa ka O wezuga ya n'uzo nke ndi ahụ e wekwasiri ha iwe, ha bu: ndi Juu na ndi yiri ha, ndi ahụ maara na ha no n'ugha mana ha na-anogidesi ike na ya, O na-ewezugakwa ya n'uzo nke ndi ahụ hiere uzo, ndi ahụ na-eke ofufe n'enweghi ihe omuma, na-azoro na ha no n'uzo nduzi, ma ha no n'uzo njehie, ha bu: ndi Kraist, nakwa ndi yiri ha n'ime mba ndi ozo, ndi ahụ na-eke ofufe n'ime njehie na amaghị ihe, Nke a niile

bụ: ka onye Alakuba wee jiri nkwenye siri ike mara na okpukpe ọ bụla na-abughị Islam bụ ihe efu, nakwa na onye ọ bụla na-eke Allah ofufe n'ụzọ na-abughị Islam bụ onye kpafuru akpafu, ma onye ọ bụla na-ekwetaghị nke a abughị otu n'ime ndị Alakuba. Na ihe akaebe n'isiokwu a dị ọtụtụ site n'ime Akwụkwọ Nso na Sunnah.

Ya mere, ọ dịrị onye dere edemede a - Abdul Fattah - mkpa: ka ọ mee ngwa ngwa chegharịa ezigbo nchehari, nakwa ide edemede ọ ga-eji kwupụta nchehari ya, ma onye ọ bụla chegharịkwuru Chukwu nchehari eziokwu; Chukwu ga-anabata nchehari ya; dị ka okwu Chukwu, asọ dịrị Ya, kwuru si:

﴿...وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

""...Ma chegharịakwurunụ Chineke, unu niile, unu ndị kwere ekwe, ka unu wee nwee ihe ịga nke ọma."" [Surah An-Nur: 31]• Ya na, okwu Chukwu Onye dị nso:

﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا 68 يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا 69 إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبْدِلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا 70﴾

""Ma ndị na-adighị akpọkụ chi ọzọ tinyere Chukwu, ha adighịkwa egbu mkpụrụ obi nke Chukwu amachibidoro, belusọ n'ikpe ziri ezi, ha adighịkwa akwa iko. Ma onye ọbụla mere nke a ga-enweta ntaramahụhụ.""

A ga-amụbara ya ntaramahụhụ n'Ụbọchị mbilite n'ọnwu, ọ ga-anọkwa n'ime ya ruo mgbe ebighị ebi n'ọnọdụ a na-ewedata ya ala 69.

Ewezuga onye ọ bụla chegharịrị, bụrụ onye kwere ekwe, ma ruo ọrụ ọma, ndị ahụ ka Chineke ga-agbanwe ihe ọjọọ ha ka ọ bụrụ ihe ọma. Ma Chineke bụ Onye na-agbaghara mmehie, Onye na-eme ebere 70 [Surah Al-Furqan: 68-70]. Na maka okwu Onye-amụma ﷺ:

«الإِسْلَامُ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ، وَالتَّوْبَةُ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهَا.»

«Islam na-ehichapụ ihe e mere tupu ya, nchegharị na-ehichapụkwa ihe e mere tupu ya.» Na okwu ya (udo na ngozi Chineke dīrī ya) ﷺ sị:

«التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ.»

«Onye chegharịrị site na mmehie dī ka onye na-enweghị mmehie.»

Ihe irịba ama na Hadith banyere nkowa a dī ọtụtụ.

Ana m ariọ Chukwu dī elu ka Ọ mee ka anyị hụ eziokwu dika eziokwu, ma nye anyị amara igbaso ya, na ka Ọ mee ka anyị hụ ụgha dika ụgha, ma nye anyị amara izere ya, na ka Ọ meere anyị, onye odee bụ Abdulfattah, nakwa ndị Alakuba niile amara ezi nchegharị, na ka Ọ zopụ anyị niile n'ọnwunwa ndị na-eduhie eduhie nakwa n'irubere ọchịchọ anụ ahụ na Ekwensu isi. N'ezie, Ọ bụ Onye nwe nke a na Onye nwere ike ime ya.

Ka Chineke gozie onye ozi anyị Muhammad, ma gozie ezinụlọ ya na ndị na-esọ ụzọ ya, na ndị na-esọ ha n'ezi omume ruo ụbọchị ikpe, ma nye ya udo.

الفهرس

Nchedo nke Ịdị n'Otu nke Chukwu (Tawheed)	2
Nkwenye ziri ezi na ihe na-emegide	2
Ozi nke mbụ	2
Nkwenye ziri ezi na ihe na-emegide ya	2
Mmalite nke mbụ: Okwukwe na Chukwu dị elu	6
Isi ihe nke abụọ: Ịkwere na ndị mmụọ ozi,	20
Ntọala nke atọ: Ịkwere n'akwụkwọ, nke a gụnyekwara ihe abụọ:	21
Isi ihe nke anọ: Ịkwere na ndị ozi	23
Isi ihe nke ise: Ịkwere n'ụbọchị ikpe-azụ	24
Ntọala nke isii: Okwukwe n'ihe Chineke kara aka.....	25
Nkwenye Ndị Na-emegide Nkwenye Ziri Ezi	31
Ịguzobe ihe akaebe banyere iwu nke onye ọ bụla rịrọrọ enyemaka n'aka ihe ọ bụla na-abughị Chineke	39
Ozi nke Abụọ: Gbasara iwu ịchọ enyemaka n'aka Onye-amụma 	39
Ozi nke atọ.....	56
Iwu banyere ịrịọ ndị jinn na ndị ekwensu maka nzọpụta, na ime nkwa nye ha	56
Ozi nke anọ:	78
Iwu gbasara ife ofufe site na usoro ekpere nke e cheputara ọhụrụ (Bid'ah) na nke ikunye Chineke ibe (Shirk)	78
Ịdọ Aka ná Ntị Megide Ihe Ọhụrụ n'Okpukpe (Bid'ah)	103
Ozi nke ise:	103
Iwu gbasara ime mmeme ụbọchị ọmụmụ Onye-amụma na ụbọchị ọmụmụ ndị ọzọ.	103
Ozi Nke Isii:	114

Iwu gbasara ime mmemme n'abalị nke Al-Isrā' na Al-Mi'rāi	114
Ozi Nke Asaa:	120
Iwu gbasara ime mmemme n'abalị nke etiti ọnwa Sha'ban	120
Ozi Nke Asatọ:	135
Idọ aka ná ntị dị mkpa gbasara ụgha nke ndumọdụ ahụ a na-ekwutere.	135
Nke Shaykh Ahmad, onye nlekọta Ụlọ Nsọ Onye-amụma a na-asọpụrụ	135
Iwu Gbasara Anwansi, Igba Afa na Ihe Metụtara Ha	151
Ozi nke itoolu: Iwu gbasara anwansi, igba afa na ihe metụtara ha	152
Idọ aka ná ntị megide iru ụlọ alakuba n'elu ili	167
Ozi nke Iri: Idọ Aka ná Ntị Megide Iru Ụlọ Alakuba n'Elu Ili	167
Inili Ndị Nwuru Anwụ n'Ime Masjid	173
Ozi nke Iri na Otu: Inili Ndị Nwuru Anwụ n'Ụlọ Alakuba...	173
Nkọwa banyere ekweghi ekwe na ihie ụzọ nke onye na-azọrọ na o kwere omume ipụ n'iwu (Shari'ah) nke Muhammad ﷺ.	176
Ozi nke iri na abụọ: Nkọwa banyere ekweghi ekwe na ihie ụzọ nke onye na-azọrọ na o kwere omume ipụ n'iwu (Shari'ah) nke Muhammad ﷺ.	176